(६०) (तसर्थ भन त) आकाशहरु तथा धर्तीलाई कसले पैदा गऱ्यो ? कसले आकाशबाट वर्षा गऱ्यो, अनि त्यसबाट हराभरा भव्य बगैंचाहरु उमारे ? यी बगैंचाहरुका वृक्षलाई तिमी कदापि उमार्न सक्दैनौं,[1] के अल्लाहका अतिरिक्त अन्य कोही पूजनीय पनि छ ?[2] बरु यिनीहरु छाडिदिन्छन् (सोझो मार्ग) ।[3]

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ
وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِّنَ السَّمَآءِ مَآءً
فَأَنْۢبَتْنَا بِهٖ حَدَآئِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ
مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْۢبِتُوا شَجَرَهَا
ءَإِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ
يَعْدِلُوْنَ ﴿٦٠﴾

(६१) के त्यो जसले धर्तीलाई निवासस्थली बनायो,[4] त्यसका बीच नदीहरु प्रवाहित गरिदिए,

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَّجَعَلَ

[1]यहाँबाट पछिल्ला वाक्यका व्याख्या तथा त्यसको तर्क प्रस्तुत गरिदैछ कि उहाँ नै अल्लाह पैदा गर्ने, जीविका प्रदान गर्नु तथा व्यवस्था गर्नुमा एक्लो हुनुहुन्छ । उहाँको कोही साझी छैन । सोध्यो, आकाशहरुलाई यति उचाईमा तथा यति सुन्दर बनाउनेवाला, त्यसमा आकर्षक तारामण्डल, प्रकाश भएका तारा एवं चल्ने ग्रह बनाउनेवाला, त्यसैप्रकार धर्ती तथा त्यसमा पर्वत, नदीहरु, स्रोत समुद्र, झरना, खेतीहरु तथा विभिन्न प्रकारका पशुपंक्षी आदि सृष्टि गर्ने तथा आकाशबाट वर्षा गरी त्यसद्वारा सुन्दर बगैंचा उमार्ने को हो ? के तिमीमध्ये कोही यस्तो छ जो धर्तीबाट वृक्ष नै उमारेर देखाओस् ? यी सबैको उत्तरमा मूर्तिपूजक भन्थे तथा स्वीकार गर्दथे कि सबै कुरा गर्ने अल्लाह तआला हो, जस्तो कि कुर्आनमा अन्य स्थानमा छ । उदाहरणार्थ, (सूरः अल-अनकबूत-६३)

[2]अर्थात् यी सबै वास्तविकताहरुका उपरान्त के अल्लाहबाहेक कोही अन्य पनि अस्तित्व यस्तो छ जो पूजाको योग्य छ ? अथवा जसले यिनीहरुमध्ये कुनै वस्तुको रचना गरेको छ ? अर्थात् कोही यस्तो छैन जसले केही बनाएको छ अथवा पूजाको योग्य हो । أَمَّنْ को यी आयतहरुमा भावार्थ यो हो कि के त्यो अल्लाह जो यी सबै वस्तुहरुको स्रष्टा हुनुहुन्छ, त्यस व्यक्ति सरह छ जो यिनीहरुमध्ये कुनै वस्तुलाई उत्पन्न गर्ने सामर्थ्य राख्दैन ? (इब्ने कसीर)

[3]यसको अर्को अनुवाद हो कि उनीहरु त्यसका समान तथा समतुल्य मान्दछन् ।

[4]अर्थात् स्थिर तथा अचल, न हल्लन्छ न डुल्छ । यदि यस्तो भएको भए धर्तीमा बस्नु नै असम्भव हुनजान्थ्यो । धर्तीमा ठूला-ठूला पर्वत बनाउनुको उद्देश्य पनि धर्तीलाई हल्लिनु-डुल्नुबाट रोक्नु नै हो ।

خِلٰلَهَآ اَنْهٰرًا وَّجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ
وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ءَاِلٰهٌ
مَّعَ اللّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ۝٦١

त्यसका लागि पर्वत बनायो एवं दुई समुद्रहरुका मध्ये रोक बनाइदियो,[1] के अल्लाहका साथ कोही अन्य पूजनीय पनि छ ? बरु तिनीहरुमध्ये अधिकतर केही जान्दै-जान्दैनन् ।

اَمَّنْ يُّجِيْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ
وَيَكْشِفُ السُّوْٓءَ وَيَجْعَلُكُمْ
خُلَفَآءَ الْاَرْضِ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ
قَلِيْلًا مَّا تَذَكَّرُوْنَ ۝٦٢

(६२) असहायको पुकारलाई जबकि त्यो पुकार्दछ, कसले स्वीकार गरी संकटलाई हटाइदिन्छ[2] तथा तिमीलाई धर्तीको उत्तराधिकारी बनाउँछ ?[3] के अल्लाह (तआला) का साथ अन्य कोही पूज्य छ ? तिमी बहुत कम शिक्षा ग्रहण गर्दछौ ।

اَمَّنْ يَّهْدِيْكُمْ
فِيْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ
يُّرْسِلُ الرِّيٰحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ

(६३) को हो त्यो जो तिमीलाई स्थल तथा जलका अन्धकारहरुमा मार्ग देखाउँछ[4] तथा जो आफ्नो कृपाले पहिला नै शुभ-सूचना दिने वायु चलाउँछ ?[5] के अल्लाहका साथ कोही

[1]यसको व्याख्याका लागि हेर्नुस् सूरः अल-फुरकान-५३ को व्याख्या

[2]अर्थात् त्यही अल्लाह हो जसलाई संकटको समय पुकारिन्छ तथा दुखहरुका समय जसबाट आशाहरु बाँधिएका हुन्छन् । مُضْطَرّ (असहाय) त्यसतिर आकर्षित हुन्छ तथा अनिष्टलाई त्यही हटाउँछ । तथा हेर्नुस् सूरः अल-इस्रा-६७ तथा सूरः अल-नमल-५३

[3]अर्थात् एक सम्प्रदायका पश्चात अर्को सम्प्रदाय, एक समुदायका पश्चात अर्को समुदाय तथा एक जातिका पश्चात अर्को जाति पैदा गर्दछ । अन्यथा यदि त्यसले सबैलाई एउटै समयमा पैदा गर्थ्यो भने धर्ती पनि तंगी (संकुचन) को सिकायत गर्थ्यो, व्यवसायमा पनि कठिनाई हुन्थ्यो तथा यी सबै एक-अर्काका खुट्टा तान्नमा नै व्यस्त रहन्थे । अर्थात् एकका पश्चात अर्को मनुष्यहरुलाई पैदा गर्नु तथा एकलाई अर्काका उत्तराधिकारी बनाउनु, यो पनि उसको ती कृपा हो ।

[4]अर्थात् आकाशहरुमा तारालाई प्रकाश प्रदान गर्ने को हो जसबाट तिमी अन्धकारमा मार्ग पाउँछौ ? पर्वत तथा बेसीहरुलाई सृष्टि गर्ने को हो जो एक-अर्काका लागि सीमाहरुको पनि कार्य गर्दछन् तथा मार्गहरुका संकेत पनि ।

[5]अर्थात् वर्षाभन्दा पूर्व चिसो वायुहरु जो वर्षाको सूचक मात्र नै हुँदैन बरु उनीबाट सुख्खाबाट ग्रसित मानिसहरुमा खुशीको लहर पनि सञ्चालित हुन्छ ।

अन्य देवता पनि छ? जसलाई यिनी साझी बनाउँछन्, ती सबैभन्दा अल्लाह (तआ़ला) श्रेष्ठ छ।

(६४) को हो जो सृष्टिको प्रथम पटक रचना गर्दछ अनि त्यसलाई फर्काउनेछ[1] तथा जो तिमीलाई आकाश तथा धर्तीबाट जीविका प्रदान गरिराखेको छ,[2] के अल्लाहका साथ अन्य कोही देवता पनि छ? भनिदिनुस् कि यदि तिमी साँचो हौ भने आफ्ना प्रमाण ल्याउ।

(६५) भनिदिनुस् कि आकाशमा भएकामध्ये एवं धर्तीमा भएकामध्ये अल्लाहका अतिरिक्त कोही पनि परोक्ष (का कुराहरु) जान्दैन।[3] उनीहरुलाई त

[1]अर्थात् केयामतका दिन तिमीलाई पुनः जीवन प्रदान गर्नेछ।

[2]अर्थात् आकाशबाट वर्षा झरालेर धर्तीबाट त्यसका लुकेका कोष (अनाज तथा फलहरु) पैदा गर्दछ तथा यसप्रकार आकाश तथा धर्तीका विभूतिहरुका द्वार खोलिदिन्छ।

[3]अर्थात् जुनप्रकार विषयहरुमा अल्लाह तआ़ला एक्लो (अद्वितीय) छ, त्यसको कोही साझेदार छैन त्यसैप्रकार परोक्षका ज्ञानमा पनि त्यो एक्लो छ। त्यसका अतिरिक्त कसैलाई पनि परोक्षको ज्ञान छैन। नबी तथा रसूलहरुलाई पनि त्यति नै ज्ञान हुन्छ जति अल्लाह तआ़ला प्रकाशना तथा ईश्वरीय प्रेरणाद्वारा उनलाई बताउँछ तथा जो ज्ञान कसैको भनाईबाट प्राप्त हुन्छ त्यसको ज्ञातालाई परोक्षज्ञ भनिंदैन। परोक्षज्ञ त त्यो हो जो विना कुनै माध्यम स्वयं प्रत्येक वस्तुको ज्ञान राख्दछ, प्रत्येक वास्तविकतासित परिचित हुन्छ तथा गुप्त भन्दा गुप्त कुरो पनि त्यसको ज्ञानको परिधिभन्दा बाहिर हुँदैन। यो विशेषता केवल तथा मात्र अल्लाहकै हो, यसकारण केवल त्यही गुप्त कुरा (परोक्ष) को ज्ञाता छ। त्यसका अतिरिक्त पूरा जगतमा कोही पनि गुप्त कुरा (परोक्ष) को ज्ञाता छैन। आदरणीय आयशा (رضی الله عنـهـا) भन्नुहुन्छ कि जो व्यक्ति यो विचार राख्दछ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम भविष्यमा घटित हुने घटनाहरुका ज्ञान राख्नुहुन्छ, त्यसले अल्लाहमाथि बहुत ठूलो आक्षेप लगायो, यसकारण कि त्यो भनिराखेको छ कि "आकाश तथा धर्तीमा परोक्ष (गुप्त कुरा) को ज्ञान केवल अल्लाहलाई छ।" (सहीह बुख़ारी संख्या ४८५५, सहीह मुस्लिम संख्या २८७, तथा अल-तिर्मिजी संख्या ३०६८) आदरणीय क़तादः भन्नुहुन्छ कि अल्लाह तआ़लाले ताराहरुलाई तीन उद्देश्यले उत्पन्न गर्यो : आकाशको शोभा, मार्ग बताउनुका साधन तथा शैतानहरुलाई हान्नका निम्ति। परन्तु अल्लाहका आदेशहरुबाट

وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾

यो पनि ज्ञात छैन कि उनी कहिल्यै पुनर्जीवित गरिनेछन् ।

بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ ۚ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِّنْهَا ۖ بَلْ هُم مِّنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾

(६६) बरु आखिरतका विषयमा उनको ज्ञान समाप्त भइसकेको छ ।[1] बरु यिनीहरु उसतिरबाट संदेहमा छन् । बरु यिनी त्यसबाट अन्धा छन् ।[2]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَإِذَا كُنَّا تُرَابًا وَآبَاؤُنَا أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾

(६७) काफ़िरहरुले भने कि के जब हामी माटो भइहाल्नेछौं तथा हाम्रा पूर्वज पनि, के हामी पुन: निकालिनेछौं ।

अनभिज्ञ मानिसहरुले उनीबाट गुप्त कुरा (परोक्ष) को ज्ञान प्राप्त गर्ने (ज्योतिषि) को ढोङ रचेका छन् । जस्तो भन्दछन्, जो अमुक-अमुक ग्रहका समय विवाह गर्नेछन् त यो हुनेछ, अमुक-अमुक ग्रहका समय यात्रा गर्नेछन् भने यस्तो-यस्तो हुनेछ, अमूक-अमूक ग्रहमा जन्म लिन्छ भने यस्तो यस्तो हुनेछ इत्यादि-इत्यादि, यो सबै ढोङ (आडम्बर) हुन् । उनका अनुमानका विरुद्ध अधिकतर भइरहन्छ । ग्रहहरु, पंक्षी तथा पशुहरुबाट गुप्त कुरा (परोक्ष) को ज्ञान कुन प्रकार प्राप्त हुनसक्दछ जबकि अल्लाहको निर्णय त यो हो कि आकाशहरु तथा धर्तीमा अल्लाहका अतिरिक्त कोही गुप्त कुरालाई जान्दैन ? (इब्ने कसीर)

[1]अर्थात् उनका ज्ञान आखिरत घटित हुने समय जान्नमा असमर्थ छ । अथवा उनको ज्ञान आखिरतको विषयमा समान छ, जस्तै नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आदरणीय जिब्रीलबाट सोधे पश्चात भन्नुभएको थियो, "केयामतको विषयमा म प्रश्न गर्नेवाला (नबी अकरम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) पनि प्रश्नकर्ता (आदरणीय जिब्रील) भन्दा अधिक ज्ञान राख्दिन ।" (हदीसको संग्रह मुस्लिम) अथवा यो अर्थ हो कि उनको ज्ञान पूर्ण भइहाल्यो, यसकारण कि उनले केयामतका विषयमा गरिएका वचनहरुलाई आफ्ना आँखाले देखिहाल्यो, अर्थात् यो ज्ञान अब उनका लागि लाभदायक छैन, किनकि संसारमा उनीहरु यसलाई झुठ्लाइरहन्थे । जस्तो आदेश भयो :

﴿أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا ۖ لَٰكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾

"कति राम्ररी देख्ने, सुन्नेहरु हुनेछन् त्यस दिन जबकि हाम्रा समक्ष उपस्थित हुनेछन् । किन्तु आज त यी अत्याचारीहरु स्पष्ट विचलनमा परेका छन् ।" (सूर: मरियम-३८)

[2]अर्थात् संसारमा आखिरतको विषयमा संदेहमा छन् बरु अन्धा छन् कि भ्रष्ट बुद्धि तथा भ्रष्ट ज्ञानका कारण आखिरतमा विश्वासबाट बञ्चित छन् ।

(६८) हामी तथा हाम्रा पूर्वजहरुलाई धेरै पहिलादेखि यी वचन दिईदै आइराखिएका छन् । केही होइन, यी त मात्र पूर्वजहरुका काल्पनिक कथाहरु हुन् ।[1]

لَقَدْ وُعِدْنَا هَٰذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِن قَبْلُ إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾

(६९) भनिदिनुस् कि धर्तीमा अलि हिंड्डुल गरी हेर त कि पापीहरुको कस्तो परिणाम भयो ?[2]

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾

(७०) तथा तपाईं उनीहरुका विषयमा चिन्तित नहुनुस् तथा उनका षड्यन्त्रहरुबाट संकुचित हृदय नहुनुस् ।

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُن فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

(७१) तथा भन्दछन् कि यो वचन कहिले छ यदि साँचो हौ भने भन ।

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾

(७२) उत्तर दिनुस् कि शायद केही ती वस्तुहरु जसको तिमी शीघ्रता गरिराखेका छौ, तिमीसित अत्यन्त निकट भइसकेका होउन् ।[3]

قُلْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ رَدِفَ لَكُم بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾

(७३) तथा निःसन्देह तपाईंको प्रभु सबै मानिसमाथि अत्यन्त कृपालु छन्, परन्तु अधिकतर मानिसहरुले कृतज्ञता व्यक्त गर्दैन ।[4]

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

[1]अर्थात् यसमा कुनै वास्तविकता छैन, मात्र एक-अर्कालाई सुनेर यिनीहरु भन्दै आइराखेका छन् ।

[2]यो ती काफ़िरहरुको कथनको उत्तर हो कि प्राचीन समुदायहरुलाई हेरिकन उनीमाथि अल्लाहको प्रकोप आएन, जो पैग़म्बरहरुको सत्यताको प्रमाण हो । यसैप्रकार केयामत तथा त्यसका जीवनको विषयमा पनि हाम्रा रसूल जे भन्दछन्, निःसन्देह सत्य छ ।

[3]यसबाट तात्पर्य बद्रका युद्धको त्यो यातना हो, जो हत्या तथा बन्दी गरिनुका रुपमा काफ़िरहरुलाई पुग्यो अथवा कब्रको यातना छ । ردف निकटको अर्थमा छ, यस्तै सवारीको पछाडी सिटमा बस्नेलाइ رديف भनिन्छ ।

[4]अर्थात् यातनामा विलम्ब यो पनि अल्लाहको दया तथा कृपाको एक भाग हो, परन्तु तैपनि मानिसहरु मुख फर्काइ कृतघ्नता व्यक्त गर्दछन् ।

وَاِنَّ رَبَّكَ لَيَعۡلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُوۡرُهُمۡ وَمَا يُعۡلِنُوۡنَ ﴿٧٤﴾

(७४) तथा निःसन्देह तपाईंको प्रभु ती कुराहरु पनि जान्दछ जसलाई तिनीहरु आफ्ना हृदयमा लुकाइराखेका छन् तथा जसलाई प्रकट गरिरहेका छन् ।

وَمَا مِنۡ غَآئِبَةٍ فِى السَّمَآءِ وَالۡاَرۡضِ اِلَّا فِىۡ كِتٰبٍ مُّبِيۡنٍ ﴿٧٥﴾

(७५) आकाश तथा धर्तीको कुनै गुप्त वस्तु पनि यस्तो छैन जो प्रकाशमय खुल्ला किताबमा नहोस् ।[1]

اِنَّ هٰذَا الۡقُرۡاٰنَ يَقُصُّ عَلٰى بَنِىۡۤ اِسۡرَآءِيۡلَ اَكۡثَرَ الَّذِىۡ هُمۡ فِيۡهِ يَخۡتَلِفُوۡنَ ﴿٧٦﴾

(७६) निःसन्देह यो कुरआन इस्राईलका सन्तानका समक्ष ती अधिकतर कुराहरुको वर्णन गरिरहेको छ जसमा यिनीहरु मतभेद गर्दछन् ।[2]

وَاِنَّهٗ لَهُدًى وَّرَحۡمَةٌ لِّلۡمُؤۡمِنِيۡنَ ﴿٧٧﴾

(७७) तथा यो (कुरआन) ईमान भएकाहरुका लागि निःसन्देह मार्गदर्शन एवं कृपा हो ।[3]

اِنَّ رَبَّكَ يَقۡضِىۡ بَيۡنَهُمۡ بِحُكۡمِهٖ‌ ۚ وَهُوَ الۡعَزِيۡزُ الۡعَلِيۡمُ ۚ‌ ﴿٧٨﴾

(७८) तपाईंको प्रभुले उनका बीच आफ्ना आदेशले (सबै) निर्णय गरिदिनेछ,[4] त्यो अत्यन्त प्रभावशाली एवं ज्ञाता छ ।

[1]यसबाट तात्पर्य 'लौहे महफूज' (सुरक्षित पुस्तक) हो । ती नै गुप्त वस्तुहरुमा त्यस प्रकोपको ज्ञान पनि छ जसको लागि ती काफिरहरु शीघ्रता गर्दछन् । परन्तु त्यसको समय पनि अल्लाहले 'सुरक्षित पुस्तक' मा लेखिसकेको छ, जसलाई केवल त्यही जान्दछ तथा अब त्यो समय आउँदछ जुन उसले कुनै समुदायका विनाशका लागि लेखेको छ त त्यसपश्चात त्यसलाई नाश गरिदिइन्छ । यो निर्धारित समय आउनुभन्दा पूर्व शीघ्रता किन गर्दछन् ?

[2]अहले किताब अर्थात् यहूदी तथा इसाई विभिन्न सम्प्रदाय तथा गुटहरुमा विभाजित थिए । उनका विश्वास पनि एक-अर्काबाट भिन्न थिए । यहूदी आदरणीय ईसाको निरादर तथा अपमान गर्दथे तथा इसाई उनको सम्मानमा अतिश्योक्ति, यहाँसम्मकि उहाँलाई अल्लाह अथवा अल्लाहका पुत्र बनाइदिए । कुरआन करीमले उनैको सन्दर्भमा त्यस्ता कुराको वर्णन गरेको छ, जसबाट सत्य स्पष्ट हुनजान्छ तथा यदि उनीहरु कुरआनका वर्णन गरिएको सत्यतालाई स्वीकार गर्दछन् भने उनको आस्थासित सम्बन्धित विरोधको समापन तथा उनका मतभेद एवं भिन्नतामा कमी हुनसक्छ ।

[3]ईमान भएकाहरुलाई विशेष गर्नु यसकारण कि उनी कुरआनबाट लाभान्वित हुन्छन् । उनीहरुमध्ये ती इस्राईलका सन्तान पनि थिए जो ईमान कायम गरेका थिए ।

[4]अर्थात् केयामतका दिन उनका आपसी मतभेदको निर्णय गरी सत्यलाई असत्यबाट अलग गरिदिनेछ तथा त्यसका अनुसार पुरस्कार तथा दण्ड दिने प्रबन्ध गर्नेछ, अथवा

(७९) अतः तपाईं अल्लाहमाथि नै भरोसा राख्नुस्, निःसन्देह तपाईं सत्य एवं खुल्ला धर्ममा हुनुहुन्छ ।[1]

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ ۖ اِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِيْنِ ﴿٧٩﴾

(८०) निःसन्देह तपाईं मृतकहरुलाई सुनाउन सक्नुहुन्छ तथा न बहिराहरुलाई आफ्नो पुकार सुनाउन सक्नुहुन्छ[2] जबकि उनीहरु पिठ्यूँ फर्काइ विमुख भइराखेका हुन्छन् ।[3]

اِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتٰى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَآءَ اِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِيْنَ ﴿٨٠﴾

उनीहरुले आफ्ना किताबहरुमा जे परिवर्तन गरेका छन् संसारमा उनका पर्दा फास गरेर उनका मध्ये निर्णय गरिदिनेछ ।

[1]अर्थात् आफ्नो समस्या उसैलाई समर्पित गरिदिनुस् तथा उसैमा भरोसा गर्नुस्, त्यही तपाईंको सहायता गर्नेछ । एक त यसकारण कि तपाईं सत्य धर्ममा हुनुहुन्छ, दोस्रो कारण अगाडी आउँदैछ ।

[2]यो ती काफ़िरहरुको चिन्ता नगर्नु तथा केवल अल्लाहमा भरोसा राख्नुको दोस्रो कारण यो हो कि यी मानिस मृतक हुन्, जो कसैको कुरा सुनेर लाभ उठाउन सक्दैनन् तथा बहिरा छन्, जो न सुन्दछन् न बुझ्दछन् तथा न मार्ग-प्राप्त हुनेछन् । अर्थात् काफ़िरहरुको उपमा मृतक व्यक्तिसित दियो जसमा संवेदन हुँदैन न बोध तथा बहिराहरुसित जो भाषण तथा शिक्षा सुन्दछन् न अल्लाहतिर आमन्त्रणलाई स्वीकार गर्दछन् ।

[3]अर्थात् उनीहरु सत्यबाट पूर्णतया भाग्दछन् एवं घृणा गर्दछन्, किनभने बहिरा व्यक्ति आफ्नो अगाडी पनि कुनै कुरा सुन्न सक्दैन त त्यस समय के सुन्न सक्नेछ जब विमुख तथा पिठ्यूँ फर्काएका हुनेछ । कुर्आन करीमको यस आयतबाट यो पनि ज्ञात भयो कि 'मृतकद्वारा' कुरोको विश्वास कुर्आनको विरुद्ध छ । मरेका कुनै व्यक्तिले कुरा सुन्न सक्दैनन् । हो, यसमा केवल ती अवस्थाहरु अलग्ग छन् जहाँ सुन्नुको स्पष्टीकरण कुनै कथनले सिद्ध हुनेछ । जस्तो हदीसमा वर्णित छ कि जब मृतकहरुलाई गाडेर मानिसहरु फर्कन्छन् त त्यो उनका जुत्ताको आहट (आवाज) सुन्छन् । (सहीह बुख़ारी संख्या-१३३८, सहीह मुस्लिम संख्या २२०१) अथवा बद्रका युद्धमा मरेका काफ़िरहरुलाई जो बद्रको खाल्डामा फ्याँकिदिइएका थिए, नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सम्बोधित गर्नुभयो, जसपश्चात सहाबाले भने कि तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) निर्जीव शरीरहरुसित कुरा गरिराख्नु भएछ । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि यिनीहरु तिमीभन्दा अधिक मेरा कुरा सुनिराखेका छन् । अर्थात् चमत्कारिक रुपले अल्लाह तआलाले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका कुरा मृतक काफ़िरहरुलाई सुनाइदिए । (सहीह बुख़ारी संख्या १३०७)

وَمَآ اَنۡتَ بِهٰدِی الۡعُمۡیِ عَنۡ ضَلٰلَتِهِمۡ ؕ اِنۡ تُسۡمِعُ اِلَّا مَنۡ یُّؤۡمِنُ بِاٰیٰتِنَا فَهُمۡ مُّسۡلِمُوۡنَ ﴿۸۱﴾

(८१) तथा न तपाईं अन्धाहरुलाई तिनीहरुको पथ-भ्रष्टताबाट हटाएर मार्गदर्शन दिन सक्नुहुन्छ ।[1] तपाईं त केवल उनीहरुलाई सुनाउन सक्नुहुन्छ जो हाम्रा आयतहरुमा ईमान सुदृढ गरेका छन् अनि उनीहरु आज्ञाकारी हुन जान्छन् ।

وَاِذَا وَقَعَ الۡقَوۡلُ عَلَیۡهِمۡ اَخۡرَجۡنَا لَهُمۡ دَآبَّةً مِّنَ الۡاَرۡضِ تُکَلِّمُهُمۡ ۙ اَنَّ النَّاسَ کَانُوۡا بِاٰیٰتِنَا لَا یُوۡقِنُوۡنَ ﴿۸۲﴾

(८२) तथा जब उनीहरुमाथि प्रकोपको वचन सिद्ध हुनेछ,[2] हामीले धर्तीबाट उनका लागि एक पशु निकाल्नेछौं जो उनीसित वार्ता गर्नेछ[3] कि मानिसहरु हाम्रा आयातहरुमा विश्वास गर्दैनथे ।[4]

وَیَوۡمَ نَحۡشُرُ مِنۡ کُلِّ اُمَّةٍ فَوۡجًا

(८३) तथा जुन दिन हामीले प्रत्येक समुदायमध्ये ती मानिसहरुका गुटहरुलाई जसले हाम्रा आयतहरुलाई

[1]अर्थात् जसलाई अल्लाह तआला सत्य देख्नुबाट अन्धा गरिदिन्छ, तिनीहरुलाई तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम यसप्रकार मार्गदर्शन गर्न सक्नुहुन्न जो उनीहरुलाई अभीष्ट स्थान अथवा ईमानसम्म पुऱ्याइदेओस् ।

[2]अर्थात् जब पुण्यको आदेश दिने तथा नराम्रो कुरोबाट रोक्ने रहने छैन ।

[3]यो दाब्ब: (विचित्र पशु) त्यही हो जुन क़ेयामतका निकट हुनुका लक्षणहरुमध्ये हो, जस्तो कि हदीसमा छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "क़ेयामत त्यस दिनसम्म हुनेछैन जबसम्म तिमी दश लक्षण देख्दैनौ तिनीहरुमध्ये एउटा पशु निस्किनु पनि हो" (सहीह मुस्लिम किताबुल फेतन, बाबु फि आयातिल-लती तकून क़ब्लस्साअह) अर्को कथन छ, "सर्वप्रथम जुन चिन्ह प्रकट हुनेछ त्यो हो सूर्य पूर्वको साटो पश्चिमबाट उदाउनु तथा पूर्वान्हबाट पहिला जनावर निस्कनु ।" यी दुवैमध्ये जुन पहिला प्रकट हुनेछ यी दोस्रो त्यसको शीघ्र पश्चात नै प्रकट हुनेछ । (सहीह मुस्लिम)

[4]यो जनावर निस्कनुको कारण हो । अर्थात् अल्लाह तआला आफ्नो यो निशानी यसकारण देखाउनेछ कि मानिस अल्लाहका निशानी अथवा आयतहरु (आदेश) मा विश्वास गर्दैनन् । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि यो वाक्य त्यो जनावर आफ्नो मुखले भन्नेछ । तैपनि त्यस जनावरबाट मनुष्यहरुसित कुरा गर्नुमा कुनै सन्देह छैन किनकि क़ुरआनले यसलाई स्पष्ट रुपमा भनेको छ ।

مِّمَّن يُكَذِّبُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾

झुठ्लाउँथे घेरेर ल्याउनेछन्, अनि उनीहरु सबैलाई अलग गरिदिनेछन् ।[1]

حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُو قَالَ أَكَذَّبْتُم بِـَٔايَٰتِى وَلَمْ تُحِيطُوا۟ بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

(८४) जब सबै आइपुग्नेछन् त अल्लाह (तआला) ले भन्नेछ कि तिमीहरुले मेरा आयतहरुलाई यसका उपरान्त कि तिमीहरुलाई उनको पूर्ण ज्ञान थिएन, किन झुठ्लायौ ?[2] तथा यो पनि भन कि तिमी के गर्दै थियौ ?[3]

وَوَقَعَ ٱلْقَوْلُ عَلَيْهِم بِمَا ظَلَمُوا۟ فَهُمْ لَا يَنطِقُونَ ﴿٨٥﴾

(८५) तथा यसकारण कि उनीहरुले अत्याचार गरेका थिए, उनीहरुमाथि कुरा सिद्ध हुनेछ तथा उनीहरु केही बोल्न सक्ने छैनन् ।[4]

أَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّا جَعَلْنَا ٱلَّيْلَ لِيَسْكُنُوا۟ فِيهِ وَٱلنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٦﴾

(८६) के उनीहरु देखिराखेका छैनन् कि हामीले रात्रिलाई यसकारण बनायौं कि उनीहरु यसमा विश्राम गर्न सकून् तथा तिमीलाई हामीले देखाउने (प्रकाशमान) बनाएका छौं,[5] निःसन्देह यसमा ती मानिसहरुका लागि निशानी (लक्षण) छन्, जो ईमान (तथा विश्वास) राख्दछन् ।

[1]अथवा विभिन्न गुटहरुमा विभाजित गरिदिनेछन् अर्थात् व्यभिचारीहरुको गुट, रक्सी खानेहरुको गुट आदि । अथवा यो अर्थ हो कि उनलाई रोकिनेछ अर्थात् उनीहरुलाई यताउता तथा अगाडी-पछाडी हुनबाट रोकिनेछ तथा सबैलाई क्रमले ल्याइ नरकमा फ्याँकिदिइनेछ ।

[2]अर्थात् तिमीले मेरो एकेश्वरवाद तथा आमन्त्रणका तर्कलाई बुझ्ने प्रयत्न नै गरेनौं तथा त्यस बिना नै मेरा आयतहरुलाई झुठ्लाउने गर्‍यौ ।

[3]कि जसका कारण मेरा कुराहरुमा विचार गर्नुको अवसर नै पाइएन ।

[4]अर्थात् उनीहरुसित कुनै बहाना हुनेछैन कि जसलाई उनीहरुले प्रस्तुत गर्न सकून् । अथवा केयामतको भयानकताका कारण बोल्ने शक्तिबाट नै बञ्चित हुनेछन् ।

[5]ताकि उनीहरु त्यसमा जीविका आर्जनका लागि दौडधूप गर्न सकून् ।

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ ۚ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دٰخِرِينَ ﴿٨٧﴾

तथा जुन दिन नरसिंघा फुकिनेछ त आकाशहरु तथा धर्तीका सबै अत्तालिनेछन्,[१] उनका अतिरिक्त जसलाई अल्लाह चाहन्छ ।[२] तथा सबै विनीत (एवं विवश) भई त्यसका समक्ष उपस्थित हुनेछन् ।

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ ۚ صُنْعَ اللّٰهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾

(८८) तथा तपाईं पर्वतहरुलाई आफ्नो स्थानमा स्थिर ठान्नु हुन्छ परन्तु तिनीहरु पनि बादल (मेघ) जस्तै उड्नेछन् ।[३] यो हो रचना अल्लाहको जसले प्रत्येक वस्तुलाई सुदृढ बनाएको छ,[४] जे-जति तिमी गर्दछौ, त्यससित त्यो राम्ररी परिचित छ ।

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا ۚ وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ ﴿٨٩﴾

(८९) जुन व्यक्तिले पुण्यका कर्म ल्याउनेछ, त्यसलाई त्यसभन्दा पनि उत्तम प्रतिफल प्राप्त हुनेछ, तथा उनी त्यस दिनको व्यग्रताबाट निर्भय हुनेछन् ।[५]

[१] صور सित तात्पर्य त्यही नरसिंघा हो जसमा इस्राफील अलैहिस्सलाम अल्लाहको आदेशले फुक्नेछन् । यो फूँक दुई अथवा दुईभन्दा अधिक हुनेछ । प्रथम फूँकमा सम्पूर्ण जगत आत्तिएर मूर्छित हुनेछन्, दोस्रो फूँकमा मरिहाल्नेछन् तथा तेस्रो फूँकमा सबै मानिसहरु कब्रहरु (चिहानबाट) जीवित भई उभिहाल्नेछन् तथा त्यही विद्वानहरुका निकट चौथो फूँक हुनेछ जसमा सबै मानिस हश्रका मैदानमा एकत्रित हुनेछन् । यहाँ कुन चाहि फूँक तात्पर्य छ ? इमाम इब्ने कसीरका निकट यो प्रथम फूँक तथा इमाम शौकानीका निकट तेस्रो फूँक हुनेछ जब मानिसहरु चिहानहरुबाट उठ्नेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[२] यो छुट प्राप्त मानिस को हुनेछन् ? केही ज्ञाताहरुका निकट नबी तथा शहीद, केहीका निकट फरिश्ताहरु तथा केहीका निकट सबै ईमान भएकाहरु हुन् । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ कि सम्भवत: सबै वर्णित व्यक्ति यसमा सम्मिलित छन् किनकि ईमान भएकाहरु वास्तविक घबराहटबाट सुरक्षित हुनेछन् । (जस्तो अगाडी आइराखेको छ)

[३] यो केयामतका दिन हुनेछ कि पर्वत आफ्नो स्थानमा रहने छैनन् बरु बादलहरु जस्तै चल्ने तथा उड्नेछन् ।

[४] अर्थात् यो अल्लाहको महान सामर्थ्यले हुनेछ जसले प्रत्येक वस्तुलाई सुदृढ बनाएको छ । परन्तु त्यसले यी सुदृढ वस्तुहरुलाई पनि कपास जस्तो पारिदिने सामर्थ्य राख्दछ ।

[५] अर्थात् वास्तविक तथा ठूलो घबराहटबाट उनीहरु सुरक्षित हुनेछन् । ﴿لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ﴾ (सूर: अल-अंबिया-१०३)

وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِى ٱلنَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

(९०) तथा जो कु-कर्म लिएर आउँछन् उनीहरुलाई टाउको तल पारी आगोमा हुत्याउँछन्। केवल त्यही प्रतिफल दिइनेछौ जुन तिमी गर्दैरहयौ ।

إِنَّمَآ أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَٰذِهِ ٱلْبَلْدَةِ ٱلَّذِى حَرَّمَهَا وَلَهُۥ كُلُّ شَىْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٩١﴾

(९१) मलाई त केवल यही आदेश दिइएको छ कि म यस नगरको प्रभुको इबादत (उपासना) गरिरहूँ जसले यसलाई आदर (पवित्रता) भएको बनाएको छ ।[1] जसको स्वामित्व प्रत्येक वस्तु छ तथा मलाई यो पनि आदेश दिइएको छ कि म आज्ञाकारीहरु मध्येबाट होऊ ।

وَأَنْ أَتْلُوَا۟ ٱلْقُرْءَانَ فَمَنِ ٱهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِى لِنَفْسِهِۦ وَمَن ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلْمُنذِرِينَ ﴿٩٢﴾

(९२) तथा म कुरआनको पाठ गर्दछु अब जोसुकैले सन्मार्ग ग्रहण गऱ्यो त्यसले आफ्नै लागि सन्मार्ग ग्रहण गर्नेछ। तथा जो विचलित भयो त भनिदिनुस् कि म त केवल सतर्क गराउने हूँ ।[2]

وَقُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ ءَايَٰتِهِۦ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَٰفِلٍ

(९३) तथा भनिदिनुस् कि सम्पूर्ण प्रशंसा अल्लाहकै लागि छन् ।[3] त्यसले तिमीलाई निकट भविष्यमै आफ्ना निशानीहरु देखाउनेछ ।

[1]यसबाट तात्पर्य मक्का नगर छ। यसको विशेषरुपले वर्णन यसकारण गरिएको छ कि यसमा ख़ाना-ए-काअ़बा छ तथा यही रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि अत्याधिक प्रिय थियो । "पवित्रता भएको" को अर्थ हो कि यसमा रक्तपात गर्न, अत्याचार गर्न, शिकार गर्न, वृक्ष काट्न र यहाँसम्मकि काँडा भाच्न पनि निषेध छ। (बुख़ारी किताबुल जनायेज़, मुस्लिम किताबुल हज्ज़ बाबु तहरीमे मक्का व सैदहा, व अलसुनन)

[2]अर्थात् मेरो कार्य केवल सतर्क गराइदिनु हो। मेरो सतर्क गर्नबाट जो मुसलमान हुनेछ, त्यसमा उसैको लाभ छ कि अल्लाहको यातनाबाट बच्नेछ, तथा जो मेरा आमन्त्रणलाई स्वीकार गर्नेछैन त मेरो के ? अल्लाह तआला स्वयं नै त्यसबाट हिसाब लिनेछ तथा नरकको यातनाको स्वाद चखाउनेछ ।

[3]कि जो कसैलाई त्यस समयसम्म यातना दिंदैन जबसम्म प्रमाण (तर्क) गर्दैन ।

عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

जसलाई तिमी स्वयं चिनिहाल्नेछौ ।[1] तथा जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, त्यससित तिम्रो प्रभु अचेत छैन ।[2]

سُورَةُ القَصَصِ

सूरतुल क़सस-२८

सूर: क़सस मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा ८८ आयत तथा ९ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु, जो अत्यन्त दयालु एवं अपार कृपालु हुनुहुन्छ।

طسٓمٓ ﴿١﴾

(१) ता.सीन.मीम.

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾

(२) यी आयत हुन् दिव्य प्रकाश भएको किताबका ।

نَتْلُوا عَلَيْكَ مِن نَّبَإِ مُوسَىٰ وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣﴾

(३) हामीले तपाईंका समक्ष मुसा तथा फ़िरऔंनका सत्य घटना वर्णन गर्दछौं उनीहरुका लागि जो ईमान भएका छन् ।[3]

---

[1]अन्य स्थानमा : ﴿ سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ﴾

"हामीले उनीहरुलाई बाहिर जगत तथा त्यसभित्र आफ्ना निशानीहरु देखाउनेछौं ताकि उनलाई सत्य प्रकट हुन जाओस् ।" (सूर: हा.मीम.सजदा-५३)

यदि जीवनमा यी निशानीहरु देखेर ईमान कायम गर्दैनन् त मृत्युका समय त यी निशानीहरु देखेर अवश्य चिन्छन् । परन्तु त्यस समयको पहिचान कुनै लाभ पुऱ्याउँदैन, यसकारण कि त्यस समयको ईमान स्वीकार्य छैन ।

[2]बरु प्रत्येक वस्तुलाई त्यो देखिराखेको छ । यसमा काफ़िरहरुको लागि अत्याधिक चेतावनी तथा ठूलो धम्की छ ।

सूर: अल-क़ससको व्याख्या:

[3]यो घटना यस कुराको प्रमाण हो कि तपाईं अल्लाहका सच्चा पैग़म्बर हुनुहुन्छ किनभने अल्लाहको प्रकाशना बिना शताब्दियौं पूर्वका घटनाहरुलाई ठीक त्यसै प्रकारले वर्णन गर्नु जुनप्रकार घटित भयो, असम्भव छ । तैपनि त्यसका उपरान्त यसबाट लाभ केवल ईमान भएकाहरुलाई नै हुनेछ, किनभने तिनैले तपाईंको कुरा मान्नेछन् ।

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ④

(४) नि:सन्देह फ़िरऔंनले धर्तीमा उपद्रव मच्चाएको थियो,[1] तथा त्यहाँका मानिसहरुको समूहका गुट बनाएको थियो,[2] उनका एक गुटलाई हीन (दुर्बल) बनाएको थियो,[3] उनका बालकहरुलाई त मारिदिन्थ्यो[4] तथा बालिकाहरुलाई जीवित छाडिदिन्थ्यो । नि:सन्देह त्यो उपद्रवीहरुमध्ये नै थियो ।

وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ⑤

(५) तथा पछि हामीले चाहयौं कि उनीमाथि दया गरौं जसलाई धर्तीमा अत्यन्त हीन (दुर्बल) बनाइएको थियो तथा हामीले उनैलाई प्रमुख एवं (धर्ती) का उत्तराधिकारी बनायौं ।[5]

[1]अर्थात् अत्याचार तथा क्रुरता चरम सीमामा पुर्‍याएको थियो तथा आफूलाई महा पालन-पोषणकर्ता भन्न लगाउँथ्यो ।

[2]जसमाथि भिन्न-भिन्न कार्य सेवाहरु थिए ।

[3]यसबाट तात्पर्य इस्राईलका सन्तान हुन् जो त्यस समयको सर्वोत्तम समुदाय थियो, परन्तु परीक्षाका रुपमा फ़िरऔनको दासता तथा त्यसका अत्याचार एवं क्रुरताको लक्ष्य बनेको थियो ।

[4]त्यसका कारण केही ज्योतिष शास्त्रीहरुको भविष्यवाणी थियो कि इस्राईलका वंशमा जन्म लिने एउटा बालकको हातबाट फ़िरऔनको विनाश हुनेछ तथा त्यसको राज्यको पतन हुनेछ, जसको समाधान उसले यो निकाल्यो कि प्रत्येक जन्म लिने इस्राईली शिशुलाई मारियोस् । परन्तु त्यस मूर्खले यो सोचेन कि यदि ज्योतिषशास्त्री सत्य भन्दछन् भने यस्तो अवश्य भएर नै रहन्छ चाहे त्यो अबोध शिशुहरुको निर्मम हत्या गरिरहोस् तथा यदि उनीहरु झूठा छन् भने हत्या गराउनुको आवश्यकता छैन । (फ़तहुल क़दीर) केही मानिसहरुको भनाई छ कि आदरणीय इब्राहीमबाट यो शुभ-सूचना प्रचलित भई आइराखेको थियो कि उनका वंशमा एउटा बालक हुनेछ, जसबाट मिस्र राज्यको पतन हुनेछ । किब्तिहरुले यो शुभ-सूचना इस्राईलका सन्तानबाट सुने तथा फ़िरऔनलाई यसबाट अवगत गराए, जसपश्चात उसले इस्राईलका सन्तानका शिशुहरुको निर्मम हत्या गराउन प्रारम्भ गर्‍यो । (इब्ने कसीर)

[5]अत: यस्तै नै भयो तथा अल्लाह तआलाले यस पतित तथा दास समुदायलाई पूर्व-पश्चिमका उत्तराधिकारी (स्वामी तथा राज्यअधिकारी) बनाइदियो । (सूर: अल-आराफ १३७) यसका अतिरिक्त उनीहरुलाई धर्मको नेतृत्व गर्ने तथा अगुवा पनि बनाइदियौं ।

وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُم مَّا كَانُوا يَحْذَرُونَ ⑥

(६) तथा यो पनि कि उनीहरुलाई धर्तीमा शक्ति एवं अधिकार प्रदान गरौं[1] तथा फिरऔन एवं हामान तथा उनका सेनाहरुलाई त्यो देखायौं जसबाट उनीहरु तर्सिराखेका छन् ।[2]

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ⑦

(७) तथा हामीले मूसाकि मातालाई प्रकाशना (वह्य) गर्‍यौं[3] कि उसलाई दूध खुवाउँदै गर तथा जब तिमीलाई त्यसको सम्बन्धमा कुनै भय प्रतीत हुन्छ त उसलाई नदीमा बगाइदिनु तथा कुनै भय, शोक एवं दुख नगर्नु ।[4] हामी निःसन्देह उसलाई तिमीतिर फर्काउनेछौं तथा त्यसलाई आफ्ना पैगम्बरहरुमध्ये बनाउनेछौं ।

[1]यहाँ धर्तीबाट तात्पर्य सीरियाको धर्ती हो, जहाँ उनी कनआनिहरुको धर्तीका उत्तराधिकारी बने किनभने मिस्रबाट निस्केपश्चात इस्राईलको सन्तान फर्केन । والله أعلم

[2]अर्थात् उनलाई जुन भय थियो कि एक इस्राईलीको हातबाट फ़िरऔन तथा उसको देश एवं सेनाको पतन हुनेछ उनीहरुका यस भयलाई हामीले वास्तविक रुपमा देखाइदियौं ।

[3]प्रकाशनासित तात्पर्य यहाँ हृदयमा कुरो पुर्‍याउनु हो, त्यो प्रकाशना होइन जो नबीहरुमाथि फरिश्ताहरुद्वारा गरिन्थ्यो, तथा यदि फरिश्ताहरुद्वारा पनि आएको भए तैपनि मूसाकी माताको नबी हुने कुरो सिद्ध हुँदैन, किनभने फरिश्ताहरु कैयन् पटक जनसामान्यका पासमा पनि आउँछन् । जस्तै हदीसमा गन्जा (तालु खुईले), कोढी तथा अन्धाहरुको पासमा फरिश्ताहरु आउने कुरो सिद्ध छ । (सर्वसम्मत हदीस सहीह बुख़ारी किताबु अहादीसिल अम्बिया)

[4]अर्थात् नदीमा डुब्नु अथवा मर्ने कुरोबाट भयभीत नहुनु तथा त्यसको बिछोडको दुख नगर्नु ।

[5]अर्थात् विधिले कि जसबाट त्यसको छुटकारा निश्चित होस् । भनिन्छ कि जब शिशु वधको यो क्रम अधिक भयो त फ़िरऔनका समुदायलाई भय भयो कि कहीं इस्राईलका वंश समाप्त भएर नजाओस् तथा त्यसपछि मेहनतका कार्य हामीले गर्न नपरोस् । यस भयबारे उनीहरुले फ़िरऔनसित वर्णन गरे, जसपश्चात नयाँ आदेश जारी गरियो कि एक वर्ष बच्चाहरु वध गरियून् तथा एक वर्ष नगरियून् । आदरणीय हारुन त्यस वर्ष पैदा भए जुन वर्ष बच्चाहरुको वध हुँदैनथ्यो, जबकि मूसा वध गरिने वर्षमा पैदा भए ।

(८) अन्तमा फिरऔनका कर्मचारीहरुले त्यस बालकलाई उठाए[1] कि अन्ततः यही बालक उनको शत्रु भयो तथा उनका दुखहरुको कारण बन्यो,[2] कुनै सन्देह छैन कि फिरऔन तथा हामान एवं उनका सेना अपराधी नै थिए ।[3]

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا ۗ إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ⑧

(९) तथा फिरऔनकी पत्नीले भनी कि यो त मेरो तथा मेरा आँखाको शीतलता हो, यसको हत्या नगर,[4] अधिक सम्भव छ कि यसले हामीलाई कुनै लाभ पुऱ्याओस् अथवा हामीले यसलाई आफ्नै

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنٍ لِّي وَلَكَ ۖ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَن يَنفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا

परन्तु अल्लाह तआलाले उनको सुरक्षाको साधनको प्रबन्ध यसप्रकार गऱ्यो कि प्रथम त उनकी माताको गर्भलाई यसप्रकार प्रकट गरेनन् जुनप्रकार सामान्य गर्भवतीको हुन्छ कि जसबाट फ़िरऔनद्वारा लगाइएका धायाहरुको दृष्टिमा आउन सकोस् । यसप्रकार जन्मको समस्या त सरलताले भइहाल्यो तथा यो घटना सरकारको परिवार नियोजन अधिकारीहरुको ज्ञानमा आएन । परन्तु जन्मका पश्चात वधको भय शेष थियो, जसका निराकरण स्वयं अल्लाह तआलाले हृदयमा बसालिएको कुरोद्वारा मूसाकी मातालाई बुझाइदियो, अतः तिनले त्यसलाई एउटा सन्दूकमा पल्टाएर नील नदीमा हालिदिइन् । (इब्ने कसीर)

[1]यो सन्दूक बग्दै-बग्दै फ़िरऔनको राजभवनसम्म पुग्यो, जुनकि नदीको निकट नै थियो तथा त्यहाँ फ़िरऔनका कर्मचारीहरुले समातेर बाहिर निकाले ।

[2]यो لام परिणामवाची हो अर्थात् तिनले त त्यसलाई आफ्नो तथा आँखाको शीतलता वनाएर राखिहालेका थिइन् न कि शत्रु ठानेर । परन्तु परिणाम उनको यस कर्मको यो भयो कि त्यो उनका शत्रु तथा शोक एवं दुखको कारण सिद्ध भयो ।

[3]यो पूर्वोक्तको कारण हो कि मूसा उनका लागि शत्रु किन सिद्ध भए ? यसकारण कि ती सबै अल्लाहका अवज्ञाकारी तथा पापी थिए । अल्लाहले दण्ड स्वरुप त्यसको पालन-पोषण गरिएकोलाई नै उनीहरुको विनाशको साधन बनाइदिए।

[4]यो त्यस समय भनिन् जब तिनले सन्दूकमा सुन्दर आकर्षक शिशु देखिन् । केही ज्ञाताहरुको भनाई छ कि यो त्यस समयको कथन हो जब मूसाले फ़िरऔनको दाह्री तानेका थिए त फ़िरऔनले उनलाई वध गर्ने आदेश दिएको थियो । (ऐसरुत्तफ़ासीर) बहुवचनको शब्द या त एक्लो फ़िरऔनको लागि सम्मान स्वरुप भनिएको छ अथवा सम्भव छ कि त्यहाँ त्यसका केही दरबारियाहरु उपस्थित रहेका होऊन् ।

وَّهُمۡ لَا يَشۡعُرُوۡنَ ۝٩

पुत्र बनाइहाल[1] तथा यिनीहरुको बुद्धि नै थिएन ।[2]

وَ اَصۡبَحَ فُؤَادُ اُمِّ مُوۡسٰى فٰرِغًا ؕ اِنۡ كَادَتۡ لَتُبۡدِىۡ بِهٖ لَوۡلَاۤ اَنۡ رَّبَطۡنَا عَلٰى قَلۡبِهَا لِتَكُوۡنَ مِنَ الۡمُؤۡمِنِيۡنَ ۝١٠

(१०) तथा मूसा (अलैहिस्सलाम) कि माताको हृदय व्याकुल भइहाल्यो,[3] निकट थियो कि यस (वास्तविकता) लाई बिल्कुलै स्पष्ट गरिदिन्थिन् यदि हामीले उनको हृदयलाई भरोसा नदिएको भए, यो यसकारण कि त्यो विश्वास गर्नेहरुमध्ये रहोस् ।[4]

وَ قَالَتۡ لِاُخۡتِهٖ قُصِّيۡهِ ۟ فَبَصُرَتۡ بِهٖ عَنۡ جُنُبٍ وَّهُمۡ لَا يَشۡعُرُوۡنَ ۝١١

(११) मूसा (अलैहिस्सलाम) कि माताले त्यसकी बहिनीसित[5] भनिन् कि तिमी यसको पछि-पछि जाउ, त तिनले त्यसलाई टाढैबाट हेर्दै गरिन्[6] तथा फ़िरऔनका मानिसहरुलाई यसको आभास पनि भएन ।

وَ حَرَّمۡنَا عَلَيۡهِ الۡمَرَاضِعَ مِنۡ قَبۡلُ

(१२) तथा त्यो पुग्नुभन्दा पूर्व हामीले मूसाको लागि धायाहरुको दूध निषेध (हराम) गरिदिएका थियौं,[7] त्यो

[1]किनभने फ़िरऔनको सन्तान थिएन ।

[2]कि यो बालक, जसलाई उनीहरुले आफ्नो बालक बनाइराखेका छन्, यो त त्यही बालक हो जसलाई मार्नको लागि सयौं बालकहरुलाई मारिसकिएको छ ।

[3]अर्थात् तिनको हृदय प्रत्येक वस्तु एवं चिन्ताले शून्य भइहाल्यो तथा एउटै चिन्ता अर्थात् मूसा अलैहिस्सलामको दुख हृदयमा व्याप्त भयो, जसलाई व्याकुलता भनिन्छ ।

[4]अर्थात् अत्याधिक दुखका कारण यो प्रकट गरिदिइने थिइन् कि यो तिनको पुत्र हो परन्तु अल्लाहले उनको हृदयलाई दृढ गरिदियो, जसमा तिनले धैर्य गरिन् तथा विश्वास गरिन् कि अल्लाहले यस मूसालाई सकुशल फिर्ता गर्ने जुन वचन दिएको छ, त्यो पूर्ण हुनेछ ।

[5]मूसाकी दिदीको नाम मरियम बिन्ते इमरान थियो जुनप्रकार कि आदरणीय ईसाकी माताको नाम मरियम बिन्ते इमरान थियो । नाम तथा पिताको नाम दुबैमा समानता थियो ।

[6]अत: तिनले नदीको किनार हुँदै हेर्दैरहिन् यहाँसम्मकि तिनले देखिहालिन् कि त्यसको भाई फ़िरऔनको महलमा गइहालेछ ।

[7]अर्थात् हामीले आफ्नो सामर्थ्य तथा उत्पत्यादेशद्वारा मूसालाई आफ्नी माताकी अतिरिक्त कुनै अन्य धायाको दूध पिउनबाट रोकिदियौं, अत: अत्यन्त प्रयत्नका उपरान्त कुनै धाया उनलाई दूध खुवाउन तथा शान्त गर्नमा सफल हुनसकेन ।

فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰٓ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُۥ لَكُمْ وَهُمْ لَهُۥ نَٰصِحُونَ ⑫

भन्नथाली कि के म तिमीलाई[1] यस्तो परिवार भनूँ जो यस बालकको पालन-पोषण तिम्रो निम्ति गरुन् तथा यस बालकका शुभ-चिन्तक पनि होऊन्।

فَرَدَدْنَٰهُ إِلَىٰٓ أُمِّهِۦ كَىْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑬

(१३) त हामीले त्यसलाई त्यसकी मातातिर वापस पुऱ्याइदियौं[2] ताकि त्यसका आँखा शीतल रहून् तथा दुखी नहोस् तथा जानीहालोस् कि अल्लाहको वचन सत्य छ।[3] परन्तु अधिकतर मानिसहरु जान्दैनन्।[4]

[1]यो सारा दृष्य उनकी दिदी शान्तिपूर्वक हेरिराखेकी थिइन् र अन्तमा भनिहालिन् कि म तिमीलाई यस्ता परिवार भनूँ जो एक बच्चाको तिम्रो लागि पालन-पोषण गरोस्।

[2]अतः उनले मूसाकी दिदीसित भने कि जाउ त्यस महिलालाई लिएर आउ। अतः उनी दगुर्दै गइन् तथा आफ्नी मातालाई, जो मूसाकी पनि माता थिइन्, साथमा ल्याइन्।

[3]जब आदरणीय मूसाले आफ्नी माताको दूध पिईहाले त फ़िरऔनले मूसाकी मातासित महलमा निवास गर्न प्रार्थना गऱ्यो ताकि बालकको उचित पालन-पोषण हुनसकोस्। परन्तु तिनले भनिन् कि म आफ्नो पति तथा बच्चाहरुलाई छाडेर यहाँ रहन सक्दिन। अन्त्यमा यो तय भयो कि तिनी आफ्नो साथ बच्चालाई आफ्नो घर लगून् तथा त्यसको त्यहीं पालन-पोषण गरुन् तथा यसको पारिश्रमिक तिनलाई राज्यकोषबाट दिइनेछ। अल्लाहकै लागि सारा प्रशंसाहरु छन्? अल्लाहका सामर्थ्यबारे के भन्नु, दूध आफ्नो पुत्रलाई खुवाऊन् तथा वेतन फ़िरऔनबाट प्राप्त गरून्। प्रभुले मूसालाई वापस फर्काउने वचन कति सुन्दर विधिले पूर्ण गरेर देखायो। ﴿فَسُبْحَٰنَ ٱلَّذِى بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ﴾ एक वर्णनमा छ, "त्यस कारीगरको तुलना, जो आफूले बनाइएका वस्तुहरुमा पुण्य तथा शुभको विचार पनि राख्दछ मूसाकी माताको समान छ, जो आफ्नै पुत्रलाई दूध खुवाउँछिन् तथा त्यसको मुल्य पनि प्राप्त गर्छिन्।" (मरासिल अबू दाऊद)

[4]अर्थात् धेरैजसो कार्य यस्ता हुन्छन् जसका परिणामको वास्तविकतासित अधिकतर मानिस अनभिज्ञ हुन्छन् परन्तु अल्लाहलाई त्यसका राम्रा परिणामको ज्ञान हुन्छ। यसैकारण अल्लाहले भन्नुभयो (हुनसक्छ जुन वस्तुलाई तिमी नराम्रो ठान्दछौ त्यसमा तिम्रो लागि भलाई होस् तथा जसलाई तिमी प्रिय ठान्दछौ त्यसमा तिम्रै लागि नराम्रोको पक्ष होस्) (सूरः अल-बक़र २१६) अन्य स्थानमा भन्नुभयो (हुनसक्छ तिमी कुनै कुरालाई नराम्रो ठानौ, तथा अल्लाह त्यसमा तिम्रो लागि अत्याधिक भलाई उत्पन्न गरिदेओस्) (सूरः अल-निसा-१९)

وَلَمَّا بَلَغَ اَشُدَّهٗ وَاسْتَوٰٓى
اٰتَيْنٰهُ حُكْمًا وَّعِلْمًا ؕ وَكَذٰلِكَ
نَجْزِى الْمُحْسِنِيْنَ ⑭

(१४) तथा जब मूसा (अलैहिस्सलाम) आफ्नो युवा अवस्थामा पुगे तथा पूर्णरुपमा सबल भए, हामीले उनलाई हिकमत (बुद्धि) तथा ज्ञान प्रदान गऱ्यौं,[१] पुण्य गर्नेहरुलाई हामी यसैप्रकार प्रतिफल दिने गर्दछौं ।

وَدَخَلَ الْمَدِيْنَةَ عَلٰى حِيْنِ غَفْلَةٍ
مِّنْ اَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيْهَا رَجُلَيْنِ
يَقْتَتِلٰنِ ۖ هٰذَا مِنْ شِيْعَتِهٖ وَهٰذَا مِنْ
عَدُوِّهٖ ۚ فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِىْ مِنْ شِيْعَتِهٖ
عَلَى الَّذِىْ مِنْ عَدُوِّهٖ ۙ فَوَكَزَهٗ مُوْسٰى
فَقَضٰى عَلَيْهِ ۖ قَالَ هٰذَا
مِنْ عَمَلِ الشَّيْطٰنِ ؕ
اِنَّهٗ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِيْنٌ ⑮

(१५) तथा (मूसा) एउटा यस्तो समयमा नगरमा आए जबकि नगरका मानिसहरु निद्रामा थिए ।[२] यहाँ दुई व्यक्तिहरुलाई झगडा गरिराखेको पाए, यो एक त त्यसका गुटहरुमध्ये थियो तथा दोस्रो उसका शत्रुहरुमध्ये,[३] उसका समुदायका मानिसहरुले त्यसका विरुद्ध जो त्यसका शत्रुहरुमध्ये थियो, त्यसबाट सहायता माँग्यो, जसपश्चात मूसाले त्यसलाई मुड्किले हाने जसबाट त्यो मऱ्यो, मूसाले भने कि यो त शैतानी कार्य हो ।[४] निःसन्देह शैतान शत्रु तथा खुला रुपमा बहकाउमा पार्नेवाला हो ।[५]

(यसकारण मनुष्यको भलाई (हीत) यसैमा छ कि त्यसले आफ्ना प्रिय तथा अप्रियलाई अलग गर्दै प्रत्येक मामिलामा अल्लाह तआला तथा रसूलका आदेशहरुको पालन गरोस् कि यसैमा त्यसको लागि भलाई तथा शुभ परिणाम छ ।

[१]हिक्मत तथा ज्ञानबाट तात्पर्य यदि नबूअत छ भने त्यस स्थानसम्म कसरी पुगे, त्यसको विवरण आगामी आयतमा छ । केही व्याख्याकारहरुका निकट यसबाट तात्पर्य नबूअत होइन बरु समझ-बुझ तथा त्यो ज्ञान हो जुन उनले पारिवारिक वातावरणमा रही सिके ।

[२]यसबाट केही व्याख्याकारले मग़रिब (सन्ध्याकाल) तथा ईशा (रात्रि) को मध्ये समय तथा केहीले मध्यान्ह तात्पर्य लिएका छन् जब मानिसहरु विश्राम गरिराखेका हुन्छन् ।

[३]अर्थात् फिरऔनको सम्प्रदाय किब्तमध्ये थियो ।

[४]यसलाई शैतानी दानवको कर्म यसकारण भनिएको छ कि हत्या एक महाअपराध हो, तथा आदरणीय मूसाको उद्देश्य कदापि हत्या गर्नु थिएन ।

[५]जसको मानवसित शत्रुता पनि प्रकट हुन्छ तथा मनुष्यलाई पथ-विचलनको लागि जे-जे प्रयत्न गर्दछ, त्यो गुप्त छैन ।

قَالَ رَبِّ اِنِّيْ ظَلَمْتُ نَفْسِيْ فَاغْفِرْ لِيْ فَغَفَرَ لَهٗ ۭ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ⑯

(१६) त्यस पश्चात उनले प्रार्थना गर्नलागे कि हे प्रभु ! मैले त स्वयं आफूमाथि अत्याचार गरें, तिमी मलाई क्षमा गरिदेउ ।[1] अल्लाह (तआला) ले उसलाई क्षमा गरिदियो, निःसन्देह त्यो क्षमाशील तथा अत्यन्त दयालु छ ।

قَالَ رَبِّ بِمَآ اَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ اَكُوْنَ ظَهِيْرًا لِّلْمُجْرِمِيْنَ ⑰

(१७) भने हे मेरो प्रभु ! जस्तो तिमीले ममाथि यो दया गऱ्यौ म पनि अब कुनै पापीको सहयोगी बन्ने छैन ।[2]

فَاَصْبَحَ فِي الْمَدِيْنَةِ خَاۗىِٕفًا يَّتَرَقَّبُ فَاِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهٗ بِالْاَمْسِ يَسْتَصْرِخُهٗ ۭ قَالَ لَهٗ مُوْسٰٓى اِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُّبِيْنٌ ⑱

(१८) अनि बिहानै तर्सदैं[3] समाचार लिन नगरमा गए कि सहसा त्यही व्यक्ति जसले हिजो उनीसित सहायता माँगेको थियो, उनीसित विन्ती गरिराखेको छ । मूसाले त्यससित भने कि यसमा सन्देह छैन कि तिमी त स्पष्ट रुपमा पथभ्रष्ट छौ ।[4]

فَلَمَّآ اَنْ اَرَادَ اَنْ يَّبْطِشَ بِالَّذِيْ

(१९) पछि जब आफ्नो तथा त्यसको शत्रुलाई समात्न चाहे[5] त्यो प्रार्थी भन्न

[1]यो अकस्मात हत्या यद्यपि महापाप थिएन, किनभने महापापबाट अल्लाह तआला आफ्ना पैगम्बरलाई सुरक्षित राख्दछ । तैपनि यो यस्तो पाप प्रत्येक रुपले थियो जसको लागि अत्याधिक क्षमा-याचना उनले आवश्यक ठाने । अर्को कुरो उनलाई भय थियो कि यदि फ़िरऔनलाई यसको सूचना प्राप्त भयो भने त्यसको प्रतिशोध स्वरुप त्यसले वध नगरिदेओस् ।

[2]अर्थात् जो काफ़िर तथा तिम्रा आदेशहरुको विरोधी हुनेछ, तिमीले ममाथि जुन उपकार गरेका छौ, त्यसको कारण मैले त्यसको सहायता गर्ने छैन । केही व्याख्याकारहरुले यस उपकारबाट तात्पर्य त्यस पापको क्षमालाई लिएका छन् जो अनैच्छिक रुपमा किब्तीको हत्याको रुपमा उनीबाट भएको थियो ।

[3] خائفًا को अर्थ तर्सदैं يَتَرَقَّبُ यताउता चियाउँदै तथा आफ्नो विषयमा भयभीत ।

[4]अर्थात् आदरणीय मूसाले झपारे कि तिमी हिजो पनि लड्दै पाइएका थियौ, तथा आज पुनः अर्कोसित लडिराखेका छौ, तिमी त स्पष्ट रुपले मार्गमा छैनौ अर्थात झगडालु हौ ।

[5]अर्थात् आदरणीय मूसाले चाहे कि किब्तीलाई समातिहालून्, किनकि त्यही आदरणीय मूसा तथा इस्राईलका सन्तानको शत्रु थियो, ताकि लडाई अगाडी नबढोस् ।

هُوَعَدُوٌّ لَّهُمَا ۙ قَالَ يٰمُوْسٰٓى اَتُرِيْدُ
اَنْ تَقْتُلَنِيْ كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا
بِالْاَمْسِ ۖ اِنْ تُرِيْدُ اِلَّآ اَنْ تَكُوْنَ
جَبَّارًا فِى الْاَرْضِ وَمَا تُرِيْدُ
اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْمُصْلِحِيْنَ ⑲

लाग्यो[१] कि हे मूसा ! कि जुनप्रकार तिमीले हिजो एक व्यक्तिको हत्या गरेका छौ मलाई पनि मार्न चाहन्छौ, तिमी त देशमा अत्याचारी एवं उपद्रवी बन्न नै चाहन्छौ तथा तिम्रो यो विचार नै छैन कि सन्धि गर्नेहरुमध्ये होऊ ।

وَجَآءَ رَجُلٌ مِّنْ اَقْصَا الْمَدِيْنَةِ
يَسْعٰى ۖ قَالَ يٰمُوْسٰٓى اِنَّ الْمَلَاَ يَاْتَمِرُوْنَ
بِكَ لِيَقْتُلُوْكَ فَاخْرُجْ اِنِّيْ لَكَ
مِنَ النّٰصِحِيْنَ ⑳

(२०) र नगरको टाढाको किनारबाट दगुर्दै एउटा व्यक्ति आयो[२] तथा भन्नलाग्यो कि हे मूसा ! यहाँका प्रमुखहरु तिम्रो हत्याबारे परामर्श गरिराखेका छन्, अत: तिमी (अति शीघ्र) गइहाल, मलाई आफ्नो शुभचिन्तक मान ।

فَخَرَجَ مِنْهَا خَآئِفًا يَّتَرَقَّبُ ۖ قَالَ رَبِّ نَجِّنِيْ
مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ㉑

(२१) अत: मूसा त्यहाँबाट भयभीत भई आफूलाई बचाउँदै भागे,[३] भने हे प्रभु ! मलाई अत्याचारीहरुको गुटबाट बचाइहाल ।[४]

[१]वादी (इस्राईली) ले ठाने कि मूसाले शायद उसलाई समात्न थालेछन्, त त्यसले भन्यो कि हे मूसा ! اَتُرِيْدُ اَنْ تَقْتُلَنِيْ "के तिमी मलाई मार्न चाहन्छौ ? जसबाट किब्तीलाई थाहा भयो कि यो जुन हत्या भएको थियो, त्यसको हत्यारा मूसा हो । त्यो गई फिरऔनलाई सूचित गरिदियो, जसपश्चात फिरऔनले त्यसको प्रतिशोधमा मूसाको वध गर्न निश्चित गर्‍यो ।

[२]यो मानिस को थियो ? केही ज्ञाताहरुको निकट यो फ़िरऔनको वंशबाट थियो, जो गुप्त रुपमा आदरणीय मूसाको शुभ-चिन्तक थियो । तथा स्पष्ट कुरो छ कि सरदारहरुका (प्रमुख) विचारको सूचना यस्तै मानिसबाट आउनु अधिक अनुमानित कुरो छ । केही व्याख्याकारहरुका निकट यो आदरणीय मूसाको सम्बन्धि तथा इस्राईली थियो । टाढाको किनारबाट तात्पर्य मुन्फ़ हो जहाँ फ़िरऔनको भवन तथा राजधानी थियो तथा यो नगरको अन्तिम छेउमा थियो ।

[३]जब आदरणीय मूसालाई यो ज्ञात भयो त त्यहाँबाट निस्किहाले ताकि फ़िरऔनको पकडमा आउन नसकून् ।

[४]अर्थात् फ़िरऔन तथा उसका दरबारियाहरुबाट, जसले आपसी विचार-विमर्शबाट आदरणीय मूसाको हत्याको परामर्श गरेका थिए । भनिन्छ कि आदरणीय मूसालाई कुनै ज्ञान थिएन कि कहाँ जानुछ ? किनभने मिश्र छाड्ने यो दुर्घटना आकस्मिक भएको थियो । पहिलाबाट कुनै विचार तथा योजना थिएन,

(२२)तथा जब 'मदयन' तिर जानलागे त भने कि मलाई विश्वास छ कि मेरो प्रभुले मलाई सोझो मार्गमा लग्नेछ ।[1]

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَآءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسٰى
رَبِّيْٓ اَنْ يَّهْدِيَنِيْ سَوَآءَ السَّبِيْلِ ﴿٢٢﴾

(२३) मदयनको पानी (को ठाउँमा) जब उहाँ पुग्नुभो त देख्नुभयो कि मानिसहरुको एउटा समूह त्यहाँ पानी पिलाइराखेको छ[2] तथा दुई महिला अलग्गै उभी (आफ्ना पशुहरुलाई) रोकिराखेका देखिए, सोध्नुभयो कि तिम्रो के समस्या छ,[3] तिनीहरुले भने कि जबसम्म यी गोठालाहरु वापस फर्कन्नन् हामी पानी खुवाउँदैनौं[4] तथा हाम्रा पिता निकै बृद्ध छन् ।[5]

وَلَمَّا وَرَدَ مَآءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ
اُمَّةً مِّنَ النَّاسِ يَسْقُوْنَ ۖ۬ وَوَجَدَ
مِنْ دُوْنِهِمُ امْرَاَتَيْنِ تَذُوْدٰنِ ۚ
قَالَ مَا خَطْبُكُمَا ۭ قَالَتَا لَا نَسْقِيْ
حَتّٰى يُصْدِرَ الرِّعَاۗءُ ۫ وَاَبُوْنَا
شَيْخٌ كَبِيْرٌ ﴿٢٣﴾

(२४) अत: उहाँले स्वयं ती (पशुहरु) लाई पानी खुवाउनु भयो तथा छायाँतिर फर्के ।

فَسَقٰى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلّٰىٓ اِلَى الظِّلِّ
فَقَالَ رَبِّ اِنِّيْ لِمَآ اَنْزَلْتَ اِلَيَّ

अत: अल्लाहले घोडामा सवार एउटा फरिश्तालाई पठायो, जसले उनलाई मार्ग देखायो । والله أعلم (इब्ने कसीर)

[1]अत: अल्लाहले उनको यो प्रार्थना स्वीकार गर्नुभयो तथा यस्तो सोझो मार्गतिर उनको मार्गदर्शन गर्नुभयो जसबाट उनको संसार पनि सुध्रयो तथा आख़िरत पनि अर्थात् उनी मार्गदर्शक पनि बने तथा मार्ग पाउने पनि, स्वयं पनि मार्गदर्शित तथा अन्य अरुहरुलाई मार्गदर्शन गर्ने ।

[2]अर्थात् जब मदयन पुगे त देखे कि त्यसको घाट (इनारमा) वरिपरि मानिसहरुको भीड छ, जो आफ्ना पशुहरुलाई पानी खुवाइराखेका छन् । मदयन यो क़बीला (प्रजाति) को नाम थियो तथा आदरणीय इब्राहीमको सन्तान मध्येबाट थियो, जबकि आदरणीय मूसा याकूबको वंशबाट थिए जो आदरणीय इब्राहीमका पौत्र (आदरणीय इसहाकका पुत्र) थिए । यसप्रकार मदयनवासीहरु तथा मूसाका बीच वंशीय सम्बन्ध पनि थिए । (ऐसरुत्तफ़सीर) तथा यही आदरणीय शोएबको निवास स्थान एवं नबूअत (दूतत्व) को क्षेत्र पनि थियो ।

[3]दुई स्त्रीहरुलाई आफ्ना पशुहरुलाई रोकि उभेको देखेर आदरणीय मूसाको हृदयमा दया आयो तथा उनीसित सोधे कि के कुरो छ कि तिमी आफ्नो पशुहरुलाई पानी खुवाउँदैनौं?

[4]ताकि पुरुषहरुसित हाम्रो मिश्रण नहोस् । رِعَاء शब्द رَاعٍ (गोठाला) को बहुवचन हो ।

[5]यसकारण तिनीहरु घाटमा स्वयं पानी खुवाउनका लागि आउन सक्दैनन् ।

مِنْ خَيْرٍ فَقِيْرٌ ﴿٢٤﴾

तथा भने कि हे प्रभु ! तिमी जे-जति भलाई मतिर उतार्दछौ म त्यसको आकांक्षी छु ।[1]

فَجَآءَتْهُ اِحْدٰىهُمَا تَمْشِيْ عَلَى اسْتِحْيَآءٍ قَالَتْ اِنَّ اَبِيْ يَدْعُوْكَ لِيَجْزِيَكَ اَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا ؕ فَلَمَّا جَآءَهٗ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ ۙ قَالَ لَا تَخَفْ ٚ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٢٥﴾

(२५) त्यतिखेर ती दुई महिलाहरुमध्ये एउटी उनीतिर लज्जा मान्दै आइ[2] तथा भनी कि मेरो पिता तपाईंलाई बोलाइराखेका छन् ताकि तपाईंले जुन हाम्रा (पशुहरु) लाई पानी खुवाउनु भएछ त्यसको पारिश्रमिक देऊन्,[3] जब (आदरणीय मूसा) उनको पासमा पुगे त उनीसित उनलाई आफ्नो सारा कथा सुनाए त उनले भने

[1]आदरणीय मूसा यति लामो यात्रा गरी मिश्रबाट मदयन पुगेका थिए, खानलाई केही थिएन जबकि यात्राको थकान तथा भोकले व्याकुल थिए । अत: पशुहरुलाई पानी खुवाएर एक वृक्षको छायाँमा आइ प्रार्थना गर्नथाले । خير कैयन् कुराका लागि प्रयोग गरिन्छ, खानको लागि, राम्रा कार्यको लागि, उपासनाको लागि, शक्ति बल तथा धनको लागि । (ऐसरुत्तफ़सीर) यहाँ यसको प्रयोग खानको लागि भएको छ । अत: मलाई यस समय भोजनको आवश्यकता छ ।

[2]अल्लाहले आदरणीय मूसाको प्रार्थना स्वीकार गऱ्यो तथा दुबैमध्ये एउटी केटी उनलाई बोलाउन आइ । केटीको लज्जाको कुर्आनमा विशेषरुपले वर्णन छ कि यो स्त्रीको मूल आभूषण हो । पुरुषहरुको जस्तो लज्जा तथा पर्दाबाट निश्चितन्ता तथा निर्लज्जता स्त्रीका लागि धार्मिक नियमहरुका अनुसार प्रिय छैनन् ।

[3]केटीहरुको पिता को थिए ? कुर्आन करीमले स्पष्टरुपले नाम लिएको छैन । व्याख्याकारहरुको बहुमतले यसबाट तात्पर्य आदरणीय शोएब अलैहिस्सलामलाई लिएको छ जो मदयनवासीहरुका लागि नबी (ईशदूत) पठाइएका थिए । इमाम शौकानीले पनि यसै कथनलाई मान्यता दिएका छन् । परन्तु इमाम क़सीर भन्नुहुन्छ कि आदरणीय शोएबको नबूअतको समय आदरणीय मूसाभन्दा धेरै पूर्वको हो । यसकारण यहाँ आदरणीय शोएबको कुनै सम्बन्धि अथवा शोएबको समुदायको व्यक्ति तात्पर्य छ والله أعلم ।। अत: आदरणीय मूसाले केटीहरुसित जुन दयाभाव तथा उपकार गरेका थिए, त्यो केटीहरुले बृद्ध पितासित भने, जसबाट पिताको हृदयमा पनि त्यो भावना उत्पन्न भयो कि उपकारको साटो उपकारसित दिइयोस् अथवा त्यसको परिश्रमको पारिश्रमिक नै तिरियोस् ।

कि अब नतर्स, तिमीले अत्याचारी समुदायबाट छुटकारा पाइहाल्यौ ।[1]

قَالَتۡ إِحۡدَىٰهُمَا يَٰٓأَبَتِ ٱسۡتَـٔۡجِرۡهُۖ إِنَّ خَيۡرَ مَنِ ٱسۡتَـٔۡجَرۡتَ ٱلۡقَوِيُّ ٱلۡأَمِينُ ٢٦

(२६) कि दुबैमध्ये एउटीले भनी कि हे पिताजी ! तपाईं तिनलाई ज्यालामा राख्नु किनकि जसलाई तपाईं पारिश्रमिकमा राख्नुहुन्छ उनीमध्ये सबभन्दा उत्तम त्यो छ जो बलवान् एवं इमान्दार छ ।[2]

قَالَ إِنِّيٓ أُرِيدُ أَنۡ أُنكِحَكَ إِحۡدَى ٱبۡنَتَيَّ هَٰتَيۡنِ عَلَىٰٓ أَن تَأۡجُرَنِي ثَمَٰنِيَ

(२७) त्यस (बृद्ध) ले भन्यो कि म आफ्नी यी दुई पुत्रीहरुमध्ये एउटीलाई तपाईंको विवाहमा दिन चाहन्छु[3] यस [महर (स्त्रीधन)] मा कि तपाईं

[1]अर्थात् आफ्नो मिश्रको घटना तथा फ़िरऔनका अत्याचार एवं क्रुरताको कथा सविस्तार सुनाए, जसपश्चात उनले भने कि यो क्षेत्र फ़िरऔंनको राज्य सीमाभन्दा बाहिर छ । यसकारण भयभीत हुने आवश्यकता छैन । अल्लाह तआलाले (अत्याचारीहरुबाट मुक्ति प्रदान गरिदिएको छ ।

[2]केही व्याख्याकारहरुले लेखेका छन् कि पिताले पुत्रीहरुसित सोधे कि तिमीलाई कसरी ज्ञात छ कि यो शक्तिशाली पनि छ तथा इमान्दार पनि । जसपश्चात पुत्रीहरुले भने कि जुन इनारबाट पानी खुवायो त्यसमाथि यति भारी पत्थर राखिएको थियो कि त्यसलाई उचाल्नका लागि दस मनुष्यहरुको आवश्यकता हुन्छ, परन्तु हामीले देख्यौं कि त्यस व्यक्तिले एक्लै उचालिहालेको थियो तथा पछि राखिदियो । त्यसैप्रकार जब म त्यसलाई बोलाएर आफ्नो साथमा ल्याइराखेकी थिए, त किनभने मार्गको ज्ञान मलाई नै थियो, म अघि-अघि हिंडिराखेकी थिए तथा यो पछि-पछि, परन्तु हावाको कारण मेरा चादर (शल) उड्थ्यो त यस व्यक्तिले भने कि तिमी पछि आउ म अघि-अघि हिंड्छु ताकि मेरो दृष्टि तिम्रो शरीरको कुनै अंगमा नपरोस् । मार्गको संकेतका लागि पछाडीबाट ढुङ्गा, कंकरी आदि हान्ने गर । والله أعلم بحال صحته (इब्ने क़सीर)

[3]हाम्रो देशमा कुनै केटीवालाको तर्फबाट विवाहको इच्छा व्यक्त गर्नु अप्रिय ठानिन्छ । परन्तु अल्लाहका धार्मिक नियमहरुमा यो घृणित कार्य होइन । राम्रा गुणहरुले सुशोभित केटो यदि पाइन्छ भने त उसित अथवा उसका घरका मानिसहरुसित आफ्नी पुत्रीको विवाहको कुरा गर्नु अनुचित होइन, बरु राम्रो तथा प्रिय कार्य हो । रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा सहाबा किराम (رضوان الله عليهم أجمعين) को कालमा पनि यो नियम थियो ।

حِجَجٍ ۚ فَإِنْ أَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِندِكَ ۖ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ ۚ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٢٧﴾

आठ वर्षसम्म मेरो कामकाज गर्नुस् ।[1] हो, यदि तपाईं दश वर्षसम्म काम गर्नुहुन्छ भने यो तपाईंतिरबाट उपकार स्वरुप हुन्छ, म कदापि यो चाहन्न कि तपाईंमाथि कुनै प्रकारको कष्ट पारुँ ।[2] अल्लाहलाई स्वीकार भयो भने अगाडी गएर तपाईंले मलाई भला व्यक्ति पाउनुहुनेछ ।[3]

قَالَ ذَٰلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ ۖ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ ۖ وَاللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾

(२८) (मूसा अलैहिस्सलामले) भने कि ठीक छ यो कुरा त मेरो तथा तपाईंको बीचमा निर्धारित भइहाल्यो, म यी दुबै अवधिहरुमध्ये जसलाई म पूरा गरिदिऊँ, त ममाथि कुनै अत्याचार नहोस् ।[4] हामीले यो जे-जति गरिराखेछौं, त्यसमाथि अल्लाह (साक्षी एवं) कार्यक्षम छ ।[5]

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ

(२९) जब (आदरणीय) मूसा (अलैहिस्सलाम) ले अवधि पूरा गरिहाले तथा आफ्नो परिवारका सदस्यहरुलाई

[1]यसलाई धर्मगुरुहरुले पारिश्रमिक (मजदूरीमा काम गराउने) कुराको औचित्यको प्रमाण बनाएका छन् अर्थात् किराया तथा पारिश्रमिकमा पुरुष सेवा प्राप्त गर्न उचित छ ।

[2]अर्थात् दुई अतिरिक्त वर्षको सेवामा कठिनाई तथा कष्ट छ भने ८ वर्ष पश्चात जाने आज्ञा हुनेछ ।

[3]न झगडा गर्नेछु, न दुख दिनेछु, न कडाईसित काम लिनेछु ।

[4]अर्थात् आठ वर्ष पश्चात अथवा दश वर्ष पश्चात जान चाहन्छु भने मसित अधिक बस्ने माँग नगरियोस् ।

[5]यो केही विद्वानहरुका निकट शोएब अथवा शोएब अलैहिस्सलामको भतिजाको कथन हो तथा केहीका निकट आदरणीय मूसाको । सम्भव छ दुबैको तर्फबाट होस्, किनभने बहुवचन प्रयोग भएको छ अर्थात् दुबैले यस कुरामा अल्लाहलाई साक्षी ठहराए । तथा त्यसका साथै उनकी पुत्री तथा आदरणीय मूसामा वैवाहिक सम्बन्ध स्थापित भयो । शेष विवरणको वर्णन अल्लाह तआलाले गरेको छैन, त्यसो त इस्लाम धर्ममा दुबै पक्षहरुको सहमतिका साथ विवाह सम्बन्धका लागि दुई साक्षी पनि आवश्यक छ ।

[6]आदरणीय इब्ने अब्बास رضی اللہ عنہما ले यस अवधिबाट दश वर्षको अवधि तात्पर्य लिएका छन्, किनकि यही पूर्ण तथा शुद्ध (अर्थात् मूसाका ससुराका लागि प्रिय एवं इच्छित) थियो तथा आदरणीय मूसाको दया भावका कारण आफ्नो बृद्ध ससुराको

بِاَهْلِهٖۤ اٰنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّوْرِ
نَارًا ۚ قَالَ لِاَهْلِهِ امْكُثُوْۤا اِنِّیْۤ
اٰنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّیْۤ اٰتِیْكُمْ مِّنْهَا بِخَبَرٍ
اَوْ جَذْوَةٍ مِّنَ النَّارِ
لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُوْنَ ﴿۲۹﴾

लिएर हिंडे[1] त 'तूर' नामक पर्वततिर अग्नि देखे, आफ्नो पत्नीसित भने, पर्ख ! मैले अग्नि देखेको छु अधिक सम्भव छ कि म त्यहाँबाट कुनै समाचार ल्याउँ अथवा अग्निको कुनै डल्लो ल्याउँ ताकि तिमी ताप ।

فَلَمَّاۤ اَتٰىهَا نُوْدِیَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ
الْاَیْمَنِ فِی الْبُقْعَةِ الْمُبٰرَكَةِ مِنَ
الشَّجَرَةِ اَنْ یّٰمُوْسٰۤی اِنِّیْۤ اَنَا اللّٰهُ
رَبُّ الْعٰلَمِیْنَ ۙ﴿۳۰﴾

(३०) अतः जब त्यहाँ पुगे त त्यस शुभ धर्तीको मैदानको दायाँ किनाराको वृक्षबाट आवाज दिइयो[2] कि हे मूसा ! निःसन्देह म नै अल्लाह हूँ सर्वलोकको प्रभु ।[3]

وَ اَنْ اَلْقِ عَصَاكَ ؕ فَلَمَّا رَاٰهَا
تَهْتَزُّ كَاَنَّهَا جَآنٌّ وَّلّٰی مُدْبِرًا
وَّلَمْ یُعَقِّبْ ؕ یٰمُوْسٰۤی اَقْبِلْ
وَلَا تَخَفْ ۫ اِنَّكَ مِنَ الْاٰمِنِیْنَ ﴿۳۱﴾

(३१) तथा यो (पनि आवाज आयो) कि आफ्नो लठ्ठी बजार । अनि जब त्यसलाई देखे कि त्यो सर्प जस्तै चल्मलाई राखेको छ, त पिठ्यूँ फर्काइ भागे तथा पछाडी फर्केर पनि हेरेनन्, हामीले भन्यौं कि हे मूसा ! अगाडी आउ भयभीत नहोउ, निःसन्देह तिमी हरेक प्रकारले शन्ति प्राप्त (सुरक्षित) छौ ।[4]

हार्दिक इच्छाका विपरीत गर्न राम्रो ठानेनन् । (फ़तहुल बारी, किताबुल शहादत, बाबु मन उमेर बे इंजाजिल वअदे)

[1]यसबाट ज्ञात भयो कि श्रीमान् आफ्नी श्रीमतीलाई जहाँ चाहन्छ लैजान सक्छ ।

[2]अर्थात् आवाज घाटीको एक किनारबाट आइराखेको थियो, जुन पश्चिमतिर पर्वतको दाहिनेतर्फ थियो । यहाँ वृक्षबाट अग्निका ज्वाला उडिराखेका थिए जो वास्तवमा प्रभुको दिव्यज्योतिको प्रकाश थियो ।

[3]अर्थात् हे मूसा ! तिमीसित जो यस समय सम्बोधन एवं वार्ता गरिराखेको छ, त्यो म अल्लाह हूँ सर्वलोकको पालनहार ।

[4]यो मूसा अलैहिस्सलामको त्यो चमत्कार हो जो तूर पर्वतमा नबूअतबाट सुशोभित गरिए पश्चात उनलाई प्राप्त भयो । किनकि चमत्कार व्यवहारका प्रतिकूल मामिलालाई विपरीत होस् । यस्तो कुरा अल्लाहको आदेश तथा इच्छा अनुसार व्यक्त हुन्छ कुनै मनुष्यको शक्तिले होइन चाहे त्यो कुनै महान पैगम्बर

اُسْلُكْ يَدَكَ فِىْ جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ سُوْٓءٍ وَّاضْمُمْ اِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذٰنِكَ بُرْهَانٰنِ مِنْ رَّبِّكَ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَ مَلَا۟ئِهٖ ؕ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمًا فٰسِقِيْنَ ﴿۳۲﴾

(३२) आफ्नो हातलाई आफ्नो खल्तीमा हाल त्यो कुनै प्रकारको दाग बिना पूर्णत: उज्जवल टल्किदै निस्कनेछ,[१] तथा भयबाट बच्नको लागि आफ्नो भुजा आफूतिर मिलाएर राख ।[२] यी दुबै चमत्कार तिम्रो प्रभुको तर्फबाट हुन् फिरऔन तथा त्यसका गुटतिर, वस्तुत: उनीहरु सबै अवहेलना गर्ने अवज्ञाकारीहरु हुन् ।[३]

قَالَ رَبِّ اِنِّىْ قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَاَخَافُ اَنْ يَّقْتُلُوْنِ ﴿۳۳﴾

(३३) (मूसा अलैहिस्सलामले) भने कि प्रभु ! मैले उनको एकजना मान्छेलाई मारिदिएको थिएँ। अब मलाई सम्भावना छ कि उनीहरु मलाई पनि मारिहाल्नेछन् ।[४]

तथा निकटवर्ती नबी किन नहोस् । यसकारण जब मूसाद्वारा आफ्नो लट्ठी धर्तीमा बजारे पश्चात चल्दै, दगुर्दै तथा फन्फनाउँदै सर्प बन्यो त आदरणीय मूसाको भय समाप्त भयो तथा यो स्पष्ट भयो कि अल्लाह तआलाले सत्यताको प्रमाण स्वरुप यो चमत्कार उनलाई प्रदान गरेको छ ।

[१]यो उज्जवल तथा प्रकाशित हाथ दोस्रो चमत्कार थियो जो उनलाई प्रदान गरियो ।

[२]लट्ठी विशाल सर्प बन्नाले जुन भय आदरणीय मूसालाई उत्पन्न हुन्थ्यो, त्यसको निवारण भनियो कि आफ्नो भुजा आफूतिर मिलाइहाल्ने गर अर्थात् आफ्नो काखीमा च्यापेर गर, जसबाट भय जाने गर्छ। केही व्याख्याकारहरु भन्छन् कि यो सामान्य छ कि जहिले पनि कोहीसित कुनै भय प्रतीत हुन्छ भने यसप्रकार गर्नाले भय समाप्त हुनेछ । इमाम इब्ने कसीर भन्दछन् कि आदरणीय मूसाको अनुसरणमा जो कोही पनि घबराहटको समय आफ्नो हृदयमा हात राख्नेछ भने त्यसको हृदयबाट भय-त्रास लोप हुनेछ अथवा कमसेकम हल्का हुनेछ । إن شاء الله (यदि अल्लाहले चाहनु भयो भने)

[३]अर्थात् फिरऔन तथा त्यसको गुटका समक्ष यी दुबै चमत्कार आफ्नो सत्यता प्रमाणको रुपमा प्रस्तुत गर । यिनीहरु अल्लाहको आज्ञाकारिताबाट निस्किसकेका छन् तथा अल्लाहको धर्मका विरोधी हुन् ।

[४]यो त्यो भय थियो जो वास्तवमा आदरणीय मूसाको प्राणलाई थियो, किनकि उनको हातबाट एउटा किब्तीको हत्या भएको थियो ।

(३४) तथा मेरो भाइ हारुन म भन्दा अत्याधिक स्वच्छ भाषी छ, तिमी त्यसलाई पनि मेरो सहायक बनाएर मसँग पठाउ[1] कि मेरो पुष्टि गरोस्, मलाई त भय छ कि उनीहरुले मलाई झुठ्लाउनेछन् ।

وَأَخِي هَٰرُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِيٓ ۖ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾

(३५) (अल्लाह तआलाले) भन्यो कि हामी तिम्रो भाइद्वारा तिमीलाई बाहुबल प्रदान गर्नेछौं[2] तथा तिमी दुबैलाई प्रभावशाली गर्नेछौं त फ़िरऔनी तिमीसम्म पुग्न सक्ने छैन ।[3] हाम्रा निशानीहरुका कारक, तिमी दुबै तथा तिम्रा अनुयायी नै विजयी रहनेछन् ।[4]

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَٰنًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا ۚ بِـَٔايَٰتِنَآ ۚ أَنتُمَا وَمَنِ ٱتَّبَعَكُمَا ٱلْغَٰلِبُونَ ﴿٣٥﴾

(३६) अत: जब उनका पासमा मूसा (अलैहिस्सलाम) हामीबाट दिइएका खुल्ला चमत्कार लिएर पुगे त उनीहरुले भने कि यो त केवल

فَلَمَّا جَآءَهُم مُّوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَا بَيِّنَٰتٍ قَالُوا۟ مَا هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى

[1]इस्राईली कथाहरुका आधारमा मूसाको जिभ्रोमा भक्भकाउनुपना थियो, जसको कारण यो बताइयो कि आदरणीय मूसाका समक्ष अग्निका डल्ला तथा ख़जूर अथवा मोती राखिए त उहाँले अंगारा टिपेर आफ्नो मुखमा राखिहालेका थिए जसबाट उहाँको जिभ्रो डढेको थियो । यो कारण सही हो अथवा होइन । तैपनि कुर्आन करीमका शब्दहरुबाट यो सिद्ध छ कि आदरणीय मूसाको जिभ्रोमा गाँठो थियो, जसलाई खोल्नको लागि प्रार्थना उनले नबूअतबाट अलंकृत भए पश्चात गर्नुभयो । ردءا (रिद्अ) को अर्थ हो सहायक सहयोगी, तथा बल पुऱ्याउने मानिस अर्थात् हारुन आफ्नो स्पष्ट उच्चारणबाट मेरो सहायता गरी मलाई बल पुऱ्याउने छन् ।

[2]अर्थात् आदरणीय मूसाको प्रार्थना स्वीकार गरियो तथा उनको सिफारिशमा आदरणीय हारुनलाई पनि नबूअत प्रदान गरी उनका साथी तथा सहायक बनाइदियो ।

[3]अर्थात् हामीले तिम्रो रक्षा गर्नेछौं, फ़िरऔन तथा त्यसका चेलाहरु तिम्रो केही बिगार्न सक्ने छैनन् ।

[4]यो त्यही विषय जो कुर्आन करीममा विभिन्न स्थानहरुमा वर्णित छ, जस्तै सूर:अल-मायदा-६७, सूर: अल-अहज़ाब-३९, सूर: अल-मुजादिला-२१, सूर: अल मोमिन-५१ तथा ५२)

وَمَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِيْٓ اٰبَآئِنَا الْاَوَّلِيْنَ ﴿٣٦﴾

(मनगढन्त जादू हो हामीले आफ्ना पूर्वजहरुका कालमा कहिल्यै यो सुनेनौं ।[1]

وَقَالَ مُوْسٰى رَبِّيْٓ اَعْلَمُ بِمَنْ جَآءَ بِالْهُدٰى مِنْ عِنْدِهٖ وَمَنْ تَكُوْنُ لَهٗ عَاقِبَةُ الدَّارِ ۭ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा (आदरणीय) मूसाले भने मेरो प्रभु त्यसलाई राम्ररी जान्दछ जो त्यस कहाँबाट प्रकाश लिएर आउँछ[2] तथा जसका लागि आख़िरतको उत्तम परिणाम हुन्छ ।[3] नि:सन्देह अन्यायीहरुको भलो हुनेछैन ।[4]

[1]अर्थात यो आमन्त्रण कि सृष्टिमा केवल एउटै अल्लाह यस योग्य छ कि त्यसको उपासना गरियोस्, हाम्रा लागि बिल्कुलै नयाँ छ । यो त हामीले सुनेका छौं तथा न हाम्रा पूर्वज यस एकेश्वरवादसित परिचित थिए । मक्काका मूर्तिपूजकहरुले पनि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा भनेका थिए ।

﴿أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ﴾

"त्यसले त सारा पूज्यहरुलाई (समाप्त गरी) एउटै पूज्य बनाइदिएको छ । यो त बडो विचित्र कुरो छ ।" (सूर: स्वाद-५)

[2]अर्थात् म भन्दा तथा तिमीभन्दा अधिक सन्मार्ग जान्ने अल्लाह हो यसकारण जुन कुरा अल्लाहको तर्फबाट आउनेछ, त्यो उचित हुनेछ अथवा तिम्रा तथा तिम्रा पूर्वजहरुको ?

[3]उत्तम परिणामसित तात्पर्य आख़िरतमा अल्लाहको प्रसन्नता तथा त्यसको क्षमा एवं दयाको पात्र घोषित हुनु हो, तथा यो सौभाग्य केवल एकेश्वरवादीहरुको भाग्यमा आउनेछ ।

[4]अत्याचारीसित तात्पर्य मिश्रणवादी तथा काफ़िर हुन् किनकि अत्याचारको अर्थ हो وَضْعُ الشَّيْءِ فِي غَيْرِ مَحَلِّهِ कुनै वस्तुलाई त्यसको मूल स्थानबाट स्थानान्तरित गरी कुनै अन्य स्थानमा राखिदिनु । मूर्तिपूजक पनि उपासनाको स्थानमा यस्ता व्यक्तिहरुलाई वसालिदिन्छन् जो त्यसका योग्य हुँदैनन् । यसैप्रकार काफ़िर पनि प्रभुको मूल स्थानसित अनभिज्ञ रहन्छन् । यसकारण यिनीहरु अत्याधिक अत्याचारी हुन् तथा यिनीहरु सफलताबाट अर्थात् आख़िरतमा अल्लाहको दया तथा क्षमाबाट बञ्चित रहनेछन् । यस आयतवाट यो पनि ज्ञात भयो कि वास्तविक सफलता आख़िरतको सफलता हो । संसारमा सुख तथा धन एवं साधनको बाहुल्य वास्तविक सफलता होइन यसकारण कि यो अस्थायी सफलता नास्तिक एवं मिश्रणवादीलाई पनि संसारमा प्राप्त हुन्छ । किन्तु अल्लाह उनीबाट सफलतालाई नकारिराखेको छ जसको स्पष्ट अर्थ यो हो कि वास्तविक सफलता आख़िरत (परलोक) कै सफलता हो न कि संसारका केही दिनहरुका लागि अस्थायी सुख-समृद्धिको बाहुल्य ।

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ
لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرِى فَأَوْقِدْ لِى
يَٰهَٰمَٰنُ عَلَى ٱلطِّينِ فَٱجْعَل لِّى
صَرْحًا لَّعَلِّىٓ أَطَّلِعُ إِلَىٰٓ إِلَٰهِ مُوسَىٰ
وَإِنِّى لَأَظُنُّهُۥ مِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा फ़िरऔंनले भन्यो कि हे दरबारियाहरु ! म त आफू अतिरिक्त कसैलाई तिम्रो देवता जान्दिन । सुन, हे हामान ! तिमी मेरो लागि माटोलाई आगोमा पकाउन लग[1] अनि मेरो लागि एउटा महल निर्मित गर त म मूसाको पूज्य (देवता) लाई हेर्न सकूँ,[2] त्यसलाई म त मिथ्यावादीहरुमध्ये नै ठानिराखेको छु ।[3]

وَٱسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُۥ فِى ٱلْأَرْضِ
بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَظَنُّوٓا۟ أَنَّهُمْ إِلَيْنَا
لَا يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾

(३९) उसले तथा उसको सेनाले अनुचित रुपमा देशमा घमण्ड गर्‍यो[4] तथा ठान्यो कि हामीतिर फर्काइने नै छैन ।

فَأَخَذْنَٰهُ وَجُنُودَهُۥ فَنَبَذْنَٰهُمْ فِى ٱلْيَمِّ
فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ
عَٰقِبَةُ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤٠﴾

(४०) अन्तमा हामीले उसलाई तथा उसको सेनालाई समात्यौं तथा समुद्रमा डुबाइदियौं,[5] अब हेरिहाल कि ती पापीहरुको अन्त कस्तो भयो ?

[1]अर्थात् माटोलाई अग्निमा पोलेर इंटाहरु बने । हामान, फ़िरऔनको मन्त्री तथा परामर्शदाता एवं त्यसको शासनको प्रवन्धक थिए ।

[2]अर्थात् एउटा अग्लो अथवा सुदृढ भवन निर्मित गर, जसमा चढेर म आकाशमा यो हेर्न सकूँ कि त्यहाँ म बाहेक कोही अन्य प्रभु छ ?

[3]अर्थात् मूसा (अलैहिस्सलाम) जो दावा गर्छ कि आकाशहरुमा प्रभु छ जो अखिल जगतको पालनकर्ता हो, म त त्यसलाई झुठा ठान्दछु ।

[4]धर्तीसित तात्पर्य मिश्रको धर्ती हो जहाँ फ़िरऔनले राज्य गर्दथे तथा अहङ्कारको अर्थ विना अधिकार आफूलाई उच्च ठान्नु । अर्थात उनको पासमा कुनै प्रमाण यस्तो थिएन जो मूसाका प्रमाण एवं चमत्कारहरुको खण्डन गर्नसक्छ परन्तु अहंकार वरु शत्रुताको प्रदर्शन गर्दै उनले हठधर्मी एवं इन्कारको मार्ग अपनाए ।

[5]अर्थात् जब उनको कुफ्र तथा अहङ्कार असीम भइहाल्यो तथा उनी कुनै प्रकारले पनि ईमान स्वीकार्नका लागि तयार भएनन् त अन्तमा एकदिन प्रात:काल हामीले उनीहरुलाई नदीमा डुबाइदियौं । (यसको विवरण सूरः अल-शुअरामा गुज्रिसकेको छ)

وَجَعَلْنَٰهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى ٱلنَّارِ ۖ
وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ لَا يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾

(४१) तथा हामीले उनीहरुलाई त्यस्ता अगुवा बनाइदियौं कि मानिसहरुलाई नर्कतिर बोलाउन्[1] तथा केयामतका दिन कदापि सहायता नगरियून् ।

وَأَتْبَعْنَٰهُمْ فِى هَٰذِهِ ٱلدُّنْيَا لَعْنَةً ۖ
وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ هُم مِّنَ ٱلْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾

(४२) तथा हामीले यस संसारमा पनि उनका पछाडी आफ्ना धिक्कार लगाइदियौं, तथा केयामतका दिन पनि नराम्रो दुर्दशा उनीहरुमध्येबाट हुनेछन् ।[2]

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَٰبَ مِنۢ بَعْدِ
مَآ أَهْلَكْنَا ٱلْقُرُونَ ٱلْأُولَىٰ
بَصَآئِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً
لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा ती पूर्वकालीन मानिसहरुलाई विध्वस्त गरे पश्चात हामीले मूसालाई यस्तो किताब प्रदान गऱ्यौं[3] जो मानिसहरुका लागि प्रमाण तथा प्रकाश एवं कृपा भएर आएको थियो[4] ताकि उनीहरु हिंडे शिक्षा ग्रहण गरुन् ।[5]

وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ ٱلْغَرْبِىِّ
إِذْ قَضَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَى ٱلْأَمْرَ وَمَا كُنتَ
مِنَ ٱلشَّٰهِدِينَ ﴿٤٤﴾

(४४) तथा तूरको पश्चिमी दिशातिर जबकि हामीले मूसालाई आदेशको प्रकाशना (वह्‌य) पुऱ्याएका थियौं, न त तिमी उपस्थित थियौ न तिमी दर्शकहरुमध्ये थियौ ।[6]

[1]अर्थात् जो पनि उनका पश्चात त्यस्ता मानिसहरु हुनेछन् जो अल्लाह एक हुने कुरो अथवा त्यसको अस्तित्वलाई अस्वीकार गर्नेछन् त उनका प्रमुख तथा अगुवा फ़िरऔन नै ठान्नेछन्, जो नरक़तिर आमन्त्रित गर्नेछन् ।

[2]अर्थात् संसारमा पनि अपमान एवं अनादर उनको भाग्य बन्यो तथा आख़िरतमा पनि दुर्दशा हुनेछन् अर्थात मुख कालो तथा आँखा पहेंलो । जस्तो कि नरकवासीहरुको वर्णनमा पर्दछ ।

[3]अर्थात् फ़िरऔन तथा त्यसका सम्प्रदाय अथवा नूहका समुदाय तथा आद एवं समूदका समुदाय आदिका विनाश पश्चात मूसालाई किताब (तौरात) प्रदान गरियो ।

[4]जसबाट उनीहरु सत्यलाई पहिचान गर्न सकून् तथा त्यसलाई अपनाउन् तथा अल्लाहको कृपाका पात्र बनून् ।

[5]अर्थात् अल्लाहका उपकारहरुको कृतज्ञता व्यक्त गरुन् तथा अल्लाहमाथि ईमान कायम गरून् तथा पैग़म्बरहरुको अनुसरण गरुन्, जो उनीहरुलाई भलाई, सन्मार्ग एवं वास्तविक सफलतातिर आमन्त्रित गर्दछन् ।

[6]अर्थात् तूर पर्वतमा जब हामीले मूसासित वार्तालाप गऱ्यौं तथा उसलाई प्रकाशना एवं रिसालतबाट अलंकृत गऱ्यौं, हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम), तिमी न त्यहाँ उपस्थित

وَلٰكِنَّآ اَنْشَاْنَا قُرُوْنًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ ۚ وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِيْٓ اَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِنَا ۙ وَلٰكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِيْنَ ﴿٤٥﴾

(४५) परन्तु हामीले धेरै वंशहरुलाई सृष्टि गऱ्यौं[१] जसमाथि लामो अवधि व्यतीत भयो[२] तथा न तिमी मदयनका निवासी थियौ[३] कि उनका समक्ष हाम्रा आयतहरुका पाठ गर्दथ्यौ, बरु हामी नै रसूलहरुलाई पठाउने रहेका छौं ।[४]

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّوْرِ اِذْ نَادَيْنَا وَلٰكِنْ رَّحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ لِتُنْذِرَ

(४६) तथा न तिमी तूरतिर थियौ जबकि हामीले आवाज दियौं[५] बरु यो तिम्रो प्रभुतिर बाट एउटा कृपा हो,[६] यसकारण कि तिमी उनीहरुलाई

थियौ तथा न यस दृश्यका दर्शकहरुमध्ये थियौ । बरु यी परोक्षका कुराहरु हुन् जसलाई हामीले प्रकाशनाद्वारा तिमीलाई भनिराखेका छौं, जो यस कुराको प्रमाण हो कि तिमी अल्लाहका सच्चा पैगम्बर हौ, किनकि न त यी कुराहरु तिमीले कसैबाट सिकेका छौ तथा न स्वयं नै उनका दर्शन नै गरेका छौ । यो विषय अन्य स्थानहरुमा पनि वर्णित छ, जस्तै सूरः आले इमरान-४४, सूरः हूद-४९ तथा १००, सूरः यूसुफ १०२ सूरः ताहा-९९ आदि आयतहरु ।

[१] قُرُونٌ (कुरून) बहुवचन हो قَرْنٌ (कर्न) को, जसको अर्थ हो युग । परन्तु यहाँ सम्प्रदायहरुको अर्थमा छ, अर्थात हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ! तपाईं र मूसाकामध्ये जो कालान्तर छ त्यसमा हामीले कैयन् सम्प्रदाय पैदा गरेका छौं ।

[२]अर्थात् समयको परिवर्तनले धर्म-विधान तथा धर्मादेश पनि परिवर्तित भए तथा मानिसहरु पनि धर्मलाई बिर्सिए, जसका कारण उनीहरुले अल्लाहका आदेशहरुलाई पछाडी पारिदिए तथा त्यसका वचनलाई बिर्सिहाले तथा यसप्रकार यसको आवश्यकता उत्पन्न भयो कि एक नयाँ नबीलाई अवतरित गरियोस् अथवा यो अर्थ हो कि लामो अवधिका कारण अरबका मानिसहरु नबूअत तथा रिसाललाई बिल्कुलै बिर्सिहाले, त्यसकारण तपाईंको नबूअतमाथि उनीहरुलाई आश्चर्य भैराखेको छ तथा त्यसलाई स्वीकार गर्न तयार छैनन् ।

[३]जसबाट तपाईं स्वयं यस घटनाका विवरणसित परिचित हुनुहुन्थ्यो ।

[४]तथा यसै नियम अनुसार हामीले तपाईंलाई रसूल बनाएर पठाएका छौं तथा पछिल्ला घटना एवं कथाहरुसित तपाईंलाई परिचित गराइराखेका छौं ।

[५]अर्थात् यदि तपाईं सच्चा रसूल नभएको भए त मूसाको यस घटनाको ज्ञान पनि तपाईंलाई हुँदैनथ्यो ।

[६]अर्थात् तपाईंको यो ज्ञान, अवलोकन तथा दर्शनको परिणाम होइन बरु तपाईंको प्रभुको कृपा हो कि त्यसले तपाईंलाई नबी बनायो तथा प्रकाशनाबाट अलंकृत गऱ्यो ।

قَوْمًا مَّآ أَتٰىهُم مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾

सतर्क गर जसको पासमा तिमीभन्दा पूर्व कोही सचेतक पुगेन,[1] ताकि उनीहरुले शिक्षा ग्रहण गरून् ।

وَلَوْلَآ أَن تُصِيبَهُم مُّصِيبَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا۟ رَبَّنَا لَوْلَآ أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ ءَايٰتِكَ وَنَكُونَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

(४७) यदि यो कुरा नभए कि उनीहरुलाई उनका आफ्ना हातद्वारा अगाडी पठाइएका कर्महरुका कारण कुनै विपत्ति आइपुग्यो भने त यो भनिहाल्थे कि हे हाम्रा प्रभु ! तिमीले हामीतिर कुनै रसूल किन पठाएनौं ताकि हामी तिम्रा आयतको पालना गर्थ्यौं तथा ईमान भएकाहरुमध्ये हुन्थ्यौं ।[2]

فَلَمَّا جَآءَهُمُ ٱلْحَقُّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا۟

(४८) अनि जब उनको पास हाम्रो तर्फबाट सत्य आइपुग्यो, त भन्दछन् कि यो त्यो

[1]यसबाट तात्पर्य मक्कावासी तथा अरब हुन् जसतिर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम भन्दा पूर्व कोही नबी आएन, किनकि आदरणीय इब्राहीमका पश्चात नबूअतको क्रम इब्राहीमका परिवारमा नै रहयो तथा उनको अवतरण इस्राईलका सन्तानतिर नै हुँदैगर्‍यो । इस्माईलका सन्तान अर्थात अरबहरुमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम प्रथम नबी थिए तथा नबूअतको क्रम पूरा गर्ने मानिस थिए । उनीतिर नबी (सन्देष्टा) पठाउनुको आवश्यकता यसकारण ठानिएन होला कि अन्य नबीहरुको सन्देश तथा उनको आमन्त्रण उनलाई पुग्दै रहेको होला । किनकि त्यसबिना उनका लागि कुफ्र तथा मिश्रणवादमा दृढ रहनका लागि उनीसित बहाना रहनेछ तथा यो बहाना अल्लाह तआला‌ले कसैको लागि शेष छोडेको छैन ।

[2]अर्थात् उनका यसै बहानालाई समाप्त गर्नका लागि हामीले तपाईंलाई उनीतिर नबी बनाएर पठाएका छौं । किनकि लामो अवधिका कारण भूतपूर्व नबीहरुका शिक्षामा परिवर्तन भइसकेको छ तथा उनको आमन्त्रण बिर्सिसकिएको छ, तथा यस्तै समयमा कुनै नयाँ नबीको आवश्यकता हुन्छ । यही कारण छ कि अल्लाह तआलाले अन्तिम पैग़म्बर परम आदरणीय मुहम्मद मुस्तफा सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका शिक्षाहरु (टिप्पणी) लाई परिवर्तन हुनु एवं हेरफेरबाट सुरक्षित राखेको छ तथा यस्तो प्राकृतिक प्रबन्ध गरिदिएको छ कि जसबाट तपाईंको आमन्त्रण संसारका कुना काप्चामा पुगिसकेको छ तथा निरन्तर पुगिराखेको छ ताकि कुनै नयाँ नबीको आवश्यकता नै शेष नरहोस् । तथा जो व्यक्ति यस आवश्यकताको दावा गरेर नबूअत ढोङ्ग रच्दछ, त्यो झूठा तथा दज्जाल हो ।

لَوْلَآ أُوتِىَ مِثْلَ مَآ أُوتِىَ مُوسَىٰٓ ۚ أَوَلَمْ يَكْفُرُوا۟ بِمَآ أُوتِىَ مُوسَىٰ مِن قَبْلُ ۖ قَالُوا۟ سِحْرَانِ تَظَٰهَرَا وَقَالُوٓا۟ إِنَّا بِكُلٍّ كَٰفِرُونَ ﴿٤٨﴾

किन दिइएन जस्तो मूसालाई दिइएका थिए ।[1] त के मूसालाई त्यसभन्दा पूर्व जे दिइएको थियो त्यसबाट उनीहरुले कुफ्र (इन्कार) गरेका थिएनन् ?[2] उनीहरुले भने यी दुबै जादूगर हुन्, जो एक-अर्काका सहायक हुन् तथा हामी त ती सबैलाई अस्वीकार गर्नेहरु हौं ।[3]

قُلْ فَأْتُوا۟ بِكِتَٰبٍ مِّنْ عِندِ ٱللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَآ أَتَّبِعْهُ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٤٩﴾

(४९) भनिदिनुस् कि यदि सच्चा हौ भने तिमी पनि अल्लाहको पासबाट कुनै यस्तो किताब ल्याउ जो यी दुबैभन्दा अधिक पथ-प्रदर्शन भएको होस्, म त्यसैको अनुसरण गर्नेछु ।[4]

فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا۟ لَكَ فَٱعْلَمْ

(५०) अनि यदि यिनीहरु तिम्रो नमानून्[5] त तिमी विश्वास गर कि यिनीहरु मात्र आफ्ना इच्छाहरुका

[1]अर्थात् आदरणीय मूसा जस्ता चमत्कार, जस्तो लट्ठी सर्प बनिहाल्नु तथा हात चम्कनु आदि ।

[2]अर्थात् माँगका अनुसार चमत्कार देखाइए पनि के लाभ ? जसलाई ईमान कायम गर्नु छैन, त्यो हरेक प्रकारका निशानीहरु देखिहाले पश्चात पनि ईमानबाट बञ्चित नै रहनेछ । के मूसाका चमत्कारको पश्चात फ़िरऔन तथा त्यसका अनुयायी मुसलमान भइहालेका थिए, उनीहरुले कुफ्र गरेनन् ? अथवा يَكْفُرُوا को सर्वनाम मक्काका कुरैशका लागि प्रयोग भएको छ अर्थात के उनीहरुको मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नबूअतभन्दा पूर्व मूसासित कुफ्र गरेनन् ?

[3]प्रथम भावार्थका आधारमा दुबैबाट तात्पर्य आदरणीय मूसा तथा हारुन हुनेछन् तथा سِحْرَان (दुई जादू) को अर्थ ساحران (दुई जादूगर) हुनेछ । तथा द्वितीय भावार्थमा यसबाट कुरआन तथा तौरात तात्पर्य हुनेछन् अर्थात् दुबै जादू हुन्, जो एक-अर्काका सहायक हुन् तथा हामी सबैलाई अर्थात मूसा तथा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई मान्नेवाला होइनौं । (फ़तहुल कदीर)

[4]अर्थात् यदि तिमी सबै यस दावामा सच्चा हौ कि कुरआन मजीद तथा तौरात दुबै जादू हुन् त तिमी अल्लाहको कुनै अन्य पुस्तक प्रस्तुत गर जो उनीहरुभन्दा अधिक मार्गदर्शक होऊन्, म त्यसको अनुसरण गर्नेछु किनकि म त मार्गदर्शनको इच्छुक तथा अनुयायी हूँ ।

[5]अर्थात् कुरआन तथा तौरातभन्दा अधिक मार्गदर्शन प्रदान गर्ने किताब प्रस्तुत गर्न सकेनन् तथा निःसन्देह गर्नसक्ने छैनन् ।

اتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۚ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

अनुसरण गर्दै आएका छन् तथा त्यसभन्दा अधिक पथभ्रष्ट को छ ? जो अल्लाहको मार्गदर्शनको बिना आफ्ना इच्छाहरुका पछि लागेको होस्,[1] निःसन्देह अल्लाह तआ़ला अत्याचारीहरुलाई मार्गदर्शन दिँदैन ।[2]

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

(५१) तथा हामीले मानिसहरुका लागि आफ्नो वाणी पठाउँदै गर्‍यौं[3] ताकि उनीहरु शिक्षा ग्रहण गरून् ।[4]

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِن قَبْلِهِ هُم بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

(५२) जसलाई हामीले यसभन्दा पूर्व किताब प्रदान गर्‍यौं उनीहरु त यसमाथि ईमान कायम राख्दछन् ।[5]

وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ

(५३) तथा जब (त्यसका आयतहरु) उनका समक्ष पढिन्छन् त उनीहरु यो भनिदिन्छन् कि यो

[1]अर्थात् अल्लाहको तर्फबाट अवतरित मार्गदर्शनलाई छाडि इन्द्रियहरुको अनुकरण गर्नु सबभन्दा ठूलो विचलन हो तथा यस आधारमा मक्काका यी कुरैश सबभन्दा अधिक विचलित छन्, जो यसै कुराको कार्यान्वयन गरिराखेका छन् ।

[2]यसमा अल्लाहको त्यसै विधिको वर्णन छ, जो अत्याचारीहरुका लागि उसकहाँ निर्धारित छ कि उनीहरु मार्गदर्शन प्राप्त गर्नुबाट बञ्चित रहन्छन् । यसकारण कि नबीहरुलाई झुठलाउनु, अल्लाहका आयतहरुबाट विमुख हुनु तथा निरन्तर कुफ्र, द्वेष एवं अहंकार यस्ता अपराध हुन् कि जसबाट सत्यलाई स्वीकार गर्ने एवं प्रभावित हुने योग्यता समाप्त भइदिन्छ । त्यसका पश्चात मनुष्य अत्याचार, पाप, कुफ्र एवं शिर्कको अन्धकारमा नै भौंतारिन्छ, त्यसलाई ईमानको प्रकाश प्राप्त हुँदैन ।

[3]अर्थात् एक रसूलको पश्चात दोस्रो रसूल, एक किताबको पश्चात दोस्रो किताब हामीले पठाउँदै रहयौं तथा यसप्रकार निरन्तर हामी आफ्नो कुरा मानिसहरुसम्म पुर्‍याउँदै रहयौं ।

[4]उद्देश्य यसबाट यो थियो कि मानिसहरु पछिल्ला मानिसहरुका परिणामबाट तर्सेर तथा हाम्रा कुराबाट शिक्षा ग्रहण गरेर ईमान स्थापित गरून् ।

[5]यसबाट तात्पर्य ती यहूदी हुन् जो मुसलमान भइसकेका थिए, जस्तै अब्दुल्लाह बिन सलाम आदि, अथवा ती इसाई हुन् जो इथोपियाबाट नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सेवामा आएका थिए तथा उहाँको पवित्र मुखबाट कुरआन करीम सुनेर मुसलमान भएका थिए । (इब्ने कसीर)

إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾

हाम्रो प्रभुको तर्फबाट सत्य हुने कुरोमा हाम्रो ईमान (विश्वास) छ, हामी त यसभन्दा पूर्व नै मुसलमान छौं ।[1]

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٤﴾

(५४) यिनीहरु आफूबाट गरिएको धैर्यको स्वरुप दुई-दुई गुना प्रतिफल प्रदान गरिनेछन् ।[2] यिनी पुण्यबाट पापलाई हटाइदिन्छन्[3] तथा हामीले जे यिनीहरुलाई दिएका छौं त्यस मध्येबाट दिइरहन्छन् ।

وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ

(५५) तथा जब व्यर्थ कुरा[4] कानमा पर्दछ त त्यसबाट अलग हुन्छन् तथा भन्दछन् कि हाम्रो कर्म हाम्रा लागि तथा तिम्रा कर्म

[1]यो त्यसै वास्तविकतातिर संकेत छ जसलाई कुरआन करीममा विभिन्न स्थानहरुमा वर्णित गरिएको छ कि प्रत्येक कालमा अल्लाहका पैग़म्बरहरुले जुन धर्मको प्रचार गरेका छन्, त्यो इस्लाम नै थियो तथा ती नबीहरुका आमन्त्रणमा ईमान कायम गर्नेहरु मुसलमान नै भनिन्थे । यहूदी अथवा इसाई आदिका पारिभाषिक शब्द मानिसहरुका आफूले रचेका कुरा हुन् जसका आविष्कार पछि भयो । यसै आधारमा नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि ईमान कायम गर्ने अहले किताब (यहूद तथा इसाईहरु) ले भने कि हामी त पहिलेदेखि नै मुसलमान हुँदै आएका छौं अर्थात् पूर्वका नबीहरुका अनुयायी तथा उनीमाथि ईमान स्थापित गर्नेहरु हौं ।

[2]धैर्यसित तात्पर्य हरेक प्रकारका परिस्थितिहरुमा नबीहरु तथा अल्लाहका किताबमा ईमान तथा त्यसमा दृढताले स्थिर रहनु हो । प्रथम किताब आयो त त्यसमाथि, त्यसको पश्चात दोस्रोमाथि ईमान सुदृढ राख्यो । पहिला नबीमा ईमान कायम गरे, त्यसका पश्चात दोस्रो नबी आयो त त्यसमाथि ईमान स्थिर गरे । उनका लागि दुईगुना प्रतिफल छ हदीसमा पनि उनका यस महत्वको वर्णन गरिएको छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : "तीन व्यक्तिहरुका लागि दुईगुना पारिश्रमिक छ, उनीहरुमध्ये एउटा त्यो अहले किताब हो जो आफ्नो नबीमाथि ईमान (विश्वास राख्दछ तथा फेरि ममाथि ईमान स्थिर गऱ्यो........)" (सहीह बुख़ारी किताबुल इल्म, मुस्लिम किताबुल ईमान, बाब वजूबिल ईमान बेरिसालते नबीयेना)

[3]अर्थात् उपकारको उत्तर अपकारले दिंदैन बरु क्षमा गरिदिन्छन् तथा अन्देखीले काम लिन्छन् ।

[4]यहाँ लग़वसित तात्पर्य त्यो अपशब्द तथा धर्मसित उपहास हो जो मूर्तिपूजकहरुले गर्दथे ।

سَلٰمٌ عَلَيۡكُمۡ لَا نَبۡتَغِي ٱلۡجَٰهِلِينَ ﴿٥٥﴾

तिम्रा लागि, तिमीमाथि सलाम होस्,[1] हामी अशिक्षितहरुसित (अल्भिन) चाहँदैनौं ।

إِنَّكَ لَا تَهۡدِي مَنۡ أَحۡبَبۡتَ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَهۡدِي مَن يَشَآءُۚ وَهُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُهۡتَدِينَ ﴿٥٦﴾

(५६) तपाईं जसलाई चाहे मार्गदर्शन दिन सक्नुहुन्न, बरु अल्लाह तआला जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ । मार्गदर्शन प्राप्त मानिसहरुसित त्यही राम्ररी परिचित छ ।[2]

وَقَالُوٓاْ إِن نَّتَّبِعِ ٱلۡهُدَىٰ مَعَكَ نُتَخَطَّفۡ مِنۡ أَرۡضِنَآۚ أَوَلَمۡ نُمَكِّن لَّهُمۡ حَرَمًا ءَامِنًا يُجۡبَىٰٓ إِلَيۡهِ ثَمَرَٰتُ

(५७) तथा भन्नलागे कि यदि हामी तपाईंसँग भएर मार्गदर्शनका अनुपालक बन्यौं भने हामी आफ्ना देशबाट खोसिहालिनेछौं,[3] के हामीले उनीहरुलाई शान्त तथा सुरक्षित एवं शान्ति

[1]यो सलाम अभिवादन भएको सलाम होइन बरु पन्छिने सलाम हो अर्थात् हामी तिमी जस्ता अशिक्षित, असभ्य व्यक्तिहरुसित तर्क-वितर्क वार्तालाप गर्न तयार नै छैनौं जस्तो कि प्रचलित भनाई छ, "अशिक्षितहरुलाई टाढैबाट सलाम," स्पष्ट छ सलामसित तात्पर्य सम्बोधनलाई पन्छ्याउनु नै हो ।

[2]यो आयत त्यस बखत अवतरित भयो जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका शुभचिन्तक तथा दुखमा साथ दिने काका अबू तालिबको मृत्युको समय आयो त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले प्रयत्न गर्नुभो कि काका आफ्नो मुखबाट एकपटक (लाइलाहा-इल्लल्ला) لا إله إلا الله भनिदेऊन् ताकि क़्यामतका दिन म अल्लाहसित उनको क्षमाका लागि सिफारिश गर्न सकूँ । तर त्यहाँ कुरैशका अन्य प्रमुखहरुको उपस्थितिका कारण अबू तालिब ईमान स्वीकार गर्नबाट बञ्चित रहे तथा कुफ्रको अवस्थामा उनको अन्त भयो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यस कुराको अत्यन्त दुख थियो । त्यस समय अल्लाह तआलाले यो आयत अवतरित गरी नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई स्पष्ट गरे कि तपाईंको कार्य केवल तर्क गर्नु तथा सन्देश पुर्‍याउनु एवं मार्गदर्शन हो । परन्तु प्रकाशको मार्गमा हिंडाइदिनु, यो हाम्रो कार्य हो । मार्गदर्शन उसैलाई प्राप्त हुन्छ जसलाई हामी सन्मार्ग प्रदान गर्न चाहन्छौं न कि त्यो जसलाई तपाईं मार्गमा हेर्न प्रिय ठान्नुहुन्छ । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः अल-कसस, मुस्लिम किताबुल ईमान, बाब अव्वलुल ईमान क़ौलो ला इलाहा इल्लल्ला)

[3]अर्थात् हामी जहाँ छौं त्यहाँ हामीलाई रहन दिइने छैनौ तथा हामीलाई दुखसित अथवा विरोधीहरुसित लडाईंको सामना गर्नुपर्नेछ । यो केही काफ़िरहरुले ईमान स्वीकार नगर्नुको कारण प्रस्तुत गरे, अल्लाहले उत्तर दियो ।

كُلِّ شَيْءٍ رِّزْقًا مِّن لَّدُنَّا
وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

भएको 'हरम' मा दिएनौं,[1] जहाँ हरेक प्रकारका फल तानिएर आउँछन् जो हाम्रो पासमा जीविकाका रुपमा छन् ?[2] तर उनीहरुमध्ये अधिकतर केही जान्दैनन् ।

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ بَطِرَتْ
مَعِيشَتَهَا ۖ فَتِلْكَ مَسَاكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَن
مِّن بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا ۖ وَكُنَّا
نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾

(५८) तथा हामीले धेरैजसो ती वस्तीहरुलाई ध्वस्त गरिदियौं जो आफ्ना सुख-सुविधामा दम्भ गर्न थालेका थिए । यी हुन् यिनका निवास स्थान जो उनी पश्चात निकै नै कम आबाद गरिए ।[3] तथा हामी नै हौ अन्ततः सबै थोकका उत्तराधिकारी ।[4]

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ
حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُو
عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا ۚ وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي

(५९) तथा तिम्रो प्रभु कुनै एक वस्तीलाई पनि त्यस समयसम्म ध्वस्त गर्दैन, जबसम्मकि उनको कुनै ठूलो वस्तीमा कुनै पैगम्बर पठाउँदैन जो हाम्रा आयतहरु

[1]अर्थात् यिनको यो तर्क अनुचित छ, यसकारण कि अल्लाह तआलाले त्यस नगरलाई जसमा रहन्छन्, शान्ति भएको बनाएको छ । जब यो नगर उनका कुफ्र तथा शिर्कको अवस्थामा शान्तिको स्थान थियो त के इस्लाम धर्म धारण गरिहाले पश्चात उनका लागि शान्ति स्थान रहनेछैन ?

[2]यो मक्का नगरको त्यो विशेषता हो जसका प्रत्येक वर्ष लाखौं हाजी तथा उमरह गर्नेहरु प्रत्यक्ष दर्शन गर्छन् कि मक्का नगरमा पैदावार नहुनुका उपरान्त अत्याधिक मात्रामा हरेक प्रकारका फल बरु संसारभरिका सामान सुलभ हुन्छन् ।

[3]यहाँ मक्कावासीहरुलाई तर्साइराखिएको छ कि तिमीले देखेनौ कि अल्लाहका उपकारबाट लाभान्वित भई अल्लाहको कृतज्ञता तथा अवहेलना गर्नेहरुको परिणाम के भयो ? आज उनको अधिकतर आबादी भग्नावशेषको रुपमा छ अथवा केवल इतिहासका पानाहरुमा नाम शेष रहेको छ । तथा अब आवत-जावत गर्ने यात्री नै केही क्षणका लागि विश्राम गर्छन्, उनी दुर्भाग्य तथा अशुभ हुनका कारण कोही पनि उनमा स्थाईरुपले बस्न प्रिय ठान्दैन ।

[4]अर्थात् उनीहरुमध्ये त कोही पनि शेष रहेन जो उनका घरहरु, धन तथा धर्तीको उत्तराधिकारी हुन्थे ।

الْقُرٰٓى اِلَّا وَاَهْلُهَا ظٰلِمُوْنَ ﴿٥٩﴾

पढेर सुनाइदेओस्,[1] तथा हामी वस्तीहरुलाई त्यस समय ध्वस्त गर्दछौं जबकि त्यहाँ वास गर्नेहरु अत्याचार एवं क्रुरतामा कटिबद्ध होऊन् ।[2]

وَمَآ اُوْتِيْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَزِيْنَتُهَا ۚ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى ۭ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿٦٠﴾

(६०) तथा तिमीलाई जे-जति दिइएको छ, त्यो केवल सांसारिक जीवनको समान हो तथा त्यसको शोभा हो, हो, अल्लाहसित जे छ, त्यो सर्वश्रेष्ठ तथा स्थाई छ । के तिमी बुझ्दैनौं ?[3]

اَفَمَنْ وَّعَدْنٰهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيْهِ كَمَنْ مَّتَّعْنٰهُ مَتَاعَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِيْنَ ﴿٦١﴾

(६१) के त्यो व्यक्ति जसलाई हामीले पुण्य वचन दिएका छौं जसलाई त्यसले निश्चित रुपले पाउनेछ, त्यस व्यक्तिका समान हुनसक्छ, जसलाई हामीले सांसारिक जीवनका केही सुख-सामग्री प्रदान गरेका छौं, पुन: अन्तमा त्यो केयामतका दिन (समाति बाँधिएको) उपस्थित गरिनेछ ?[4]

[1]अर्थात् तर्कहरुलाई पूर्ण गरिए बिना कसैलाई विनाश गर्दैन । أُمِّها (ठूलो वस्ती) शब्दबाट यो पनि ज्ञात हुन्छ कि प्रत्येक साना-ठूला क्षेत्रमा नबी आएनन्, बरु केन्द्रिय स्थानहरुमा नबी आउँदैरहे तथा साना क्षेत्र उनका अधीन आइहाल्थे ।

[2]अर्थात् नबी पठाए पश्चात ती वस्तीका मानिस ईमान ल्याउँदैनथे तथा कुफ्र एवं शिर्कमा दृढ रहन्थे त उनीहरुलाई ध्वस्त गरिन्थ्यो । यही विषय सूर: हूद-११७ मा पनि वर्णित गरिएको छ ।

[3]अर्थात् के यस वास्तविकताबाट पनि तिमी अनभिज्ञ छौ कि यो धर्ती तथा यसको शोभा अस्थाई पनि छ तथा तुच्छ पनि, जबकि अल्लाह तआलाले ईमानवालाहरुका आफूसित जो उपहार तथा सुख-सुविधाहरु उपलब्ध गरेको छ, ती स्थायी पनि छन् तथा उत्तम पनि । हदीसमा छ, "अल्लाहको सौगन्ध, आख़िरत (परलोक) को अपेक्षा त्यस्तो छ जस्तै तिमीमध्ये कुनै व्यक्ति आफ्ना औंला समुद्रमा चोपि निकालोस्, अनि हेरोस् कि समुद्रको तुलनामा उसको औंलामा कति पानी हुनेछ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल जन्नते, बाबु फ़नाईद दुनियाँ व बयानिल हश्र)

[4]अर्थात् दण्ड तथा यातनाको अधिकारी हुनेछ । तात्पर्य यो हो कि ईमान भएकाहरु अल्लाहका वचन अनुसार वरदानहरुबाट लाभान्वित तथा अवज्ञाकारी यातना ग्रस्त हुनेछन् । के यी दुबैं समान हुनसक्छन् ?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा जुन दिन अल्लाह (तआला) ले उनीहरुलाई पुकारेर भन्नेछ कि तिमीले जसलाई आफ्ना विचारमा मेरा साझेदार ठहराएका थियौ, कहाँ छन् ?[1]

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا ۖ تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ ۖ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) जसमाथि पूरा भइसकेको हुनेछ उनीहरुले भन्नेछन्[2] हे हाम्रा प्रभु ! यिनै तिनीहरु हुन् जसलाई हामीले बहकाएर राखेका थियौं,[3] हामीले उनीहरुलाई यसैप्रकार विचलित त गऱ्यौं जुनप्रकार हामी विचलित थियौं,[4] हामी तिम्रो सेवामा आफूलाई यिनीहरुबाट अलग्ग गर्दछौं,[5] यी हाम्रा पूजा गर्दैनथे ।[6]

[1]अर्थात् ती देवी-देवता (मूर्तिहरु) अथवा व्यक्ति, जसलाई तिमीले संसारमा मेरो पूजामा सम्मिलित गर्दथ्यौ, उनीहरुलाई सहायताका लागि पुकार्दथ्यौ तथा उनका नामका भोग-प्रसाद चढाउँथ्यौ, आज कहाँ छन् ? के उनीहरु तिम्रो सहायता गर्न सक्छन् तथा मेरो यातनाबाट बचाउन सक्दछन् ? यो निन्दित गर्न तथा झपार्नका लागि अल्लाह तआलाले उनीसित भन्नेछ, अन्यथा त्यहाँ कसको शक्ति हुनेछ कि अल्लाहका समक्ष मुख खोलोस् ? यही विषय अल्लाह तआलाले सूरः अल-अनआम आयत ९४ तथा अन्य धेरैजसो स्थानहरुमा वर्णन गरेको छ ।

[2]अर्थात् यो अल्लाहको यातनाका अधिकारी घोषित भइसकेका छन्, जस्तै ठूला-ठूला शैतान (राक्षस) तथा कुफ्र र शिर्कका प्रचारक, उनीहरुले भन्नेछन् ।

[3]यो ती अशिक्षित जनसमूहतिर संकेत छ जसलाई कुफ्र तथा पथभ्रष्टताका प्रचारक तथा शैतानहरुले विचलित गरिदिएका थिए ।

[4]अर्थात् हामी त विचलित थियौं तथा यिनलाई पनि आफ्नो साथमा पथभ्रष्ट गरेका थियौं । अर्थ यो हो कि हामीले उनीमाथि कुनै दबाब दिएका थिएनौं, बस हाम्रो अलिकति संकेतमा हामीजस्तै उनीहरुले पनि पथ-भ्रष्टताको मार्ग अपनाए ।

[5]अर्थात् हामी उनीसित दुखी अलग छौं, हाम्रो उनीसित कुनै सम्बन्ध छैन । अर्थ यो हो कि सेवक तथा स्वामी, गुरु तथा शिष्य एक-अर्काका शत्रु हुनेछन् ।

[6]बरु वास्तवमा उनीहरुले आफ्ना इच्छाहरुको अनुकरण गर्दथे । अर्थात् ती देवता जसलाई मानिसहरु यो संसारमा पूजा गर्दथे, यस कुराबाट नै इन्कार गरिदिनेछन् कि मानिसहरु उनको पूजा गर्दथे । यस विषयलाई कुरआन करीममा विभिन्न स्थानहरुमा वर्णित गरिएको छ, जस्तै सूरः अल-अनआम-४९, सूरः मरियम-८१ तथा ८२, सूरः अल-अहकाफ-५ तथा ६ अल-अनकबूत-२५, अल-बकर-१६६ तथा १६७ आदि यसैप्रकारका आयतहरु ।

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾

(६४) तथा भनिनेछ कि आफ्ना साझेदारहरुलाई बोलाउ[1] त उनीहरुले बोलाउनेछन् परन्तु तिनीहरुले उनीहरुलाई उत्तरसम्म दिने छैनन् तथा सबै यातना देख्नेछन्,[2] काश यिनीहरुलाई मार्गदर्शन प्राप्त भएको भए ।[3]

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾

(६५) तथा त्यस दिन उनीहरुलाई बोलाएर सोधिनेछ कि तिनीहरुले नबीहरुलाई के उत्तर दिएका थियौ ?[4]

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٦﴾

(६६) अनि त त्यस दिन सारा समाचार अन्धा भइहाल्नेछन् तथा एक-अर्कासित प्रश्नसम्म गर्नेछैन ।[5]

---

[1]अर्थात् उनीहरुसित सहायता माँग जुनप्रकार संसारमा माँग्थ्यौ । के उनीहरु तिम्रो सहायता गर्दछन् ? त उनीहरु पुकार्नेछन् । परन्तु त्यहाँ कसमा साहस हुनेछ कि जो यो भनोस् कि हो हामी तिम्रो सहायता गर्दछौं ?

[2]अर्थात् विश्वास गर्नेछन् कि हामी सबै नरकको इन्धन बन्नेछौं ।

[3]अर्थात् यातना देखिहाले पश्चात कामना गर्नेछन् कि काश संसारमा प्रकाशको मार्ग अपनाइहालेको भए त आज उनीहरु यस परिणामबाट जोगिने थिए । सूर: अल-क़हफ-५२ तथा ५३ मा पनि यस विषयको वर्णन छ ।

[4]यसभन्दा पूर्वका आयतहरु (मन्त्रहरु) मा एकेश्वरवादसित सम्बन्धित प्रश्न थियो । यो दोस्रो घोषणा रिसालतको विषयमा छ अर्थात् तिमीतिर हामीले रसूल पठाएका थियौं, तिमीले उनीसित के व्यवहार गर्‍यौ, उनका आमन्त्रण स्वीकार गरेका थियौ ? जुनप्रकार चिहान (कब्र) मा प्रश्न हुन्छ कि तिम्रो पैग़म्बर को हो तथा तिम्रो धर्म कुन चाहिं हो ? ईमान भएकाहरु त ठीक उत्तर दिइदिन्छन् परन्तु क़ाफिर भन्दछ هَاه هَاه لا أدري (हाय ! मलाई त केही ज्ञात छैन) । त्यसैप्रकार केयामतका दिन पनि उनीहरुलाई यस प्रश्नको उत्तर समझमा आउने छैन । त्यसैकारण अगाडी भन्यो उनीमाथि सारा सूचनाहरु अन्धा हुनेछन् अर्थात् कुनै तर्क उनको बुद्धिमा आउने छैन जसलाई उनीहरुले प्रस्तुत गर्न सकून् । यहाँ तर्कहरुलाई सूचनाहरुसित तुलना गरेर यस कुरोतिर संकेत गरिएको छ कि उनका झूठा विश्वासका लागि वास्तवमा उनका पासमा कुनै छँदैछैन, केवल कथा तथा उखानहरु छन् । जस्तै आज पनि कब्र पूजारीहरुसित मनगढन्त चमत्कारहरुका कथाका अतिरिक्त केही पनि छैन ।

[5]किनकि उनीहरुलाई विश्वास भइसकेको हुनेछ कि सबै नरकमा प्रवेश पाउनेहरु ।

فَاَمَّا مَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا
فَعَسٰٓى اَنْ يَّكُوْنَ مِنَ الْمُفْلِحِيْنَ ۝٦٧

(६७) हो जुन व्यक्तिले क्षमा माँगेर ईमान स्वीकार गऱ्यो तथा पुण्यका कार्य गरे, विश्वास छ कि त्यो मोक्ष प्राप्त गर्नेहरुमध्ये हुनेछ ।

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخْتَارُ ؕ
مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ ؕ سُبْحٰنَ اللّٰهِ
وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ۝٦٨

(६८) तथा तपाईंको प्रभु जे चाहन्छ पैदा गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ, उनीहरुमध्ये कसैलाई कुनै अधिकार छैन,[1] अल्लाहको लागि नै पवित्रता छ, त्यो उच्च छ प्रत्येक त्यस कुरोभन्दा जसलाई मानिसहरु साझा बनाउँछन् ।

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُوْرُهُمْ
وَمَا يُعْلِنُوْنَ ۝٦٩

(६९) तथा तपाईंको प्रभु सबै कुरा जान्दछ जे-जति उनीहरु आफ्ना छातिमा लुकाउँछन् तथा जे-जति व्यक्त गर्दछन् ।

وَهُوَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ؕ لَهُ الْحَمْدُ
فِى الْاُوْلٰى وَالْاٰخِرَةِ ۫
وَلَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝٧٠

(७०) तथा त्यही अल्लाह हो, त्यसको अतिरिक्त पूजा योग्य कोही अन्य छैन, लोक तथा परलोकमा उसैको प्रशंसा छ । उसैका लागि शासन छ तथा उसैतिर तिमी सबै फर्काइनेछौ ।

قُلْ اَرَءَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللّٰهُ
عَلَيْكُمُ الَّيْلَ سَرْمَدًا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ
مَنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ يَاْتِيْكُمْ بِضِيَآءٍ ؕ
اَفَلَا تَسْمَعُوْنَ ۝٧١

(७१) भनिदिनुस् कि हेर, यदि अल्लाह तआलाले राति मात्रै केयामतसम्म निरन्तर गरिदियो भने अल्लाहबाहेक को (ईश्वर-पूज्य) छ जो तिम्रो नजिक दिनको प्रकाश ल्याउन सक्छ ? के तिमी सुन्दैनौ ?

قُلْ اَرَءَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللّٰهُ
عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا اِلٰى
يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ

(७२) सोध्नुस् कि यो पनि बताइदेउ कि यदि अल्लाह (तआला) तिमीमाथि निरन्तर केयामतसम्म दिन मात्र राख्यौ भने पनि अल्लाह तआलाका अतिरिक्त को (ईश्वर-पूज्य) छ जो तिम्रो पासमा रात्रि ल्याउन सक्छ,

1. अर्थात् अल्लाह तआला सर्वशक्तिमान छ । त्यसका समक्ष कसैलाई मूलत: कुनै अधिकार छैन, त त्यसपछि कोही अन्य सर्वशक्तिमान कसरी हुनसक्छ ।

يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾

जसमा तिमी विश्राम गर्नसक, के तिमी देखिराखेका छैनौ ?

وَمِن رَّحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

(७३) तथा उसैले त तिम्रा लागि आफ्नो कृपा एवं दयाले दिन-रात निर्धारित गरिदिएको छ ताकि रात्रि तिमी विश्राम गर्नसक तथा दिनमा त्यसद्वारा (पठाइएको) जीविकाको खोज गर ।[1] यो यसकारण कि तिमी कृतज्ञता व्यक्त गर ।[2]

[1]दिन तथा रात, यी दुवै अल्लाहका बहुत ठूला बरदान हो । रात्रिलाई अन्धकारमय बनाएर मानिसहरुका लागि विश्रामको समय प्रदान गऱ्यो । यस अन्धकारका कारण सम्पूर्ण सृष्टि सुत्न तथा विश्राम गर्न बाध्य छ । अन्यथा यदि विश्राम गर्ने तथा निद्राका लागि आ-आफ्नो समय भएको भए त कोही पनि पूर्णरुपले सुत्ने अवसर पाउँदैनथे, जबकि व्यवसाय तथा व्यापारलाई सुचाररुपले सञ्चालनका लागि निद्रा पूर्ण हुनु अत्यन्त आवश्यक छ । यस बिना स्फूर्ति प्राप्त हुँदैन । यदि केही मानिस सुतिरहेका हुन्थे तथा केही व्यवसायमा व्यस्त हुन्थे भने सुत्नेहरुको निन्द्रामा व्यवधान पर्थ्यो, यसका अतिरिक्त मानिसहरु एक-अर्काको सहयोगवाट बञ्चित रहन्थे, जबकि संसारको प्रवन्ध एक-अर्काको सहायता एवं सहयोगमा आधारित छ, यसकारण अल्लाहले रातलाई अन्धकार प्रदान गऱ्यो । यसैप्रकार दिनलाई प्रकाशमय वनायो ताकि प्रकाशका कारण मनुष्य आफ्नो व्यवसाय तथा व्यापार सुचाररुपले गर्न सकोस् । दिनको यो प्रकाश नभएको भए त मनुष्यहरुलाई जुन कठिनाइहरुको सामना गर्नुपर्थ्यो, त्यसलाई प्रत्येक व्यक्ति सरलताले बुझ्दछ तथा त्यसको ज्ञान राख्दछ ।

[2]अल्लाह तआलाले आफ्ना यी वरदानहरुका माध्यमबाट आफू एक (एक्लो) हुनुलाई प्रमाणित गरेको छ कि बताउ यदि अल्लाह तआला दिन तथा रात्रिको यस व्यवस्थालाई समाप्त गरी सदैवका लागि तिमीमथि रात्रि थोपदिन्छ भने के अल्लाहका अतिरिक्त कुनै देवता यस्तो छ जो तिमीलाई दिनको प्रकाश प्रदान गर्नसक्छ ? अथवा यदि त्यो सधैंका लागि दिनमात्र राख्दछ भने त के तिमीलाई रात्रिको अन्धकार उपलब्ध गराउन सक्छ जसमा तिमी विश्राम गर्नसक ? होइन, कदापि होइन । यो केवल अल्लाहको अत्यन्त दया एवं कृपा हो कि उसले दिन र रात्रिको यस्तो नियन्त्रित नियम बनाएको छ कि रात्रि आउँछ त दिनको प्रकाश समाप्त भईदिन्छ, तथा सम्पूर्ण सृष्टि विश्राम गर्दछ तथा रात्रि जान्छ भने दिनको प्रकाशवाट समस्त संसारका सबै वस्तुहरु स्पष्ट हुन्छन् तथा मनुष्य परिश्रम तथा कमाईद्वारा अल्लाहको कृपा (जीविका) को खोजी गर्दछ ।

[3]अर्थात् अल्लाहको प्रशंसा एवं महिमाको पनि वर्णन गर (यो मौखिक कृतज्ञता हो) तथा अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएका धन, शक्ति, एवं योग्यतालाई त्यसका आदेश एवं निर्देशहरुका अनुसार प्रयोग गर (यो व्यवहारिक कृतज्ञता हो)

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾

(७४) तथा जुन दिन पुकारेर अल्लाह (तआला) भन्नेछ कि जसलाई तिमी मेरा साझेदार ठानेका थियौ उनीहरु कहाँ छन् ?

وَنَزَعْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٥﴾

(७५) तथा हामी प्रत्येक सम्प्रदायबाट एउटा साक्षी अलग गर्नेछौं[१] तथा भन्नेछौं कि आफ्ना तर्क प्रस्तुत गर ।[२] त त्यस समय जानिहाल्नेछन् कि सत्य अल्लाहको तर्फबाट हो[३] तथा जे-जति झूठ उनीहरु रचिराखेका थिए सबै उनको पासबाट हराइहाल्नेछन् ।[४]

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِن قَوْمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ عَلَيْهِمْ ۖ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ

(७६) कारुन थियो त मूसाका समुदायबाट परन्तु उनीहरुमाथि अत्याचार गर्न थालेको थियो,[५] हामीले उसलाई यति अधिक कोष दिएका थियौं कि कैयन् शक्तिशाली मानिस कठिनाईले त्यसका साँचोहरु उचाल्न सक्दथे ।[६] एकपटक उसका समुदायले

[१]यस साक्षीसित तात्पर्य पैगम्वर हो । अर्थात् प्रत्येक सम्प्रदायका पैगम्वरलाई त्यस सम्प्रदायबाट अलग उभ्याइदिनेछौं ।

[२]अर्थात् संसारमा मेरा पैगम्बरहरुका एकेश्वरवादको आमन्त्रणका उपरान्त तिमी जो मेरा साझेदार बनाउथ्यौ तथा मेरो साथमा उनको पनि पूजा गर्दथ्यौ, त्यसको तर्क प्रस्तुत गर ।

[३]अर्थात् उनीहरु परेशान एवं स्तब्ध उभिएका हुनेछन्, कुनै उत्तर तथा तर्क उनलाई आउने छैन ।

[४]अर्थात् उनका काम आउने छैनन् ।

[५]आफ्ना समुदाय इस्राईलको सन्तानमाथि त्यसको अत्याचार यो थियो कि आफ्नो धन-सम्पत्तिका बाहुल्यका कारण उनको अवहेलना (शोषण) गर्दथ्यो । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि फ़िरऔनको तर्फबाट यो आफ्नो समुदाय इस्राईलको सन्तानमाथि कर्मचारी नियुक्त थियो तथा उनीमाथि अत्याचार गर्दथे ।

[६] تَنُوءُ को अर्थ हो تَمِيلُ (झुक्नु), अर्थात् जुनप्रकार कोही व्यक्ति ठूलो बोझ उचाल्छ त बोझका कारण यताउता डग्मगाउँछ, त्यसका साँचाहरुको बोझ यति अधिक थियो कि एउटा समूह पनि त्यसलाई उचाल्दाखेरि कठिनाई तथा कष्टको अनुभव गर्दथ्यो ।

إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ۝

उससित भने कि घमण्ड नगर,[1] अल्लाह (तआ़ला) घमण्ड गर्नेहरुसित प्रेम गर्दैन ।[2]

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ۝

(७७) तथा जे-जति अल्लाह तआ़लाले तिमीलाई प्रदान गरेको छ त्यसमध्येबाट आख़िरतको घरको निर्माण गर[3] तथा आफ्नो सांसारिक भागलाई नबिर्स[4] तथा जस्तो कि अल्लाहले उनीमाथि उपकार गरेको छ तिमी पनि सद्व्यवहार गर[5] तथा देशमा उपद्रवको इच्छा नगर,[6] विश्वास गर कि अल्लाह तआ़ला उपद्रवीहरुलाई माया गर्दैन ।

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ

(७८) कारुनले भने यो सबै जति मलाई मेरो आफ्नो ज्ञानको कारण दिइएको छ,[7] के

[1]अर्थात् धन-सम्पत्तिमाथि गर्व एवं घमण्ड नगर । केही ज्ञाताहरुले कंजुसी अर्थ लगाएका छन्, अर्थात कंजुसी नगर ।

[2]अर्थात् गर्व तथा अहंकार गर्नेहरुलाई अथवा कंजुसी गर्नेहरुलाई प्रिय ठान्दैन ।

[3]अर्थात् आफ्ना धनलाई यस्ता स्थान तथा मार्गहरुमा व्यय गर जो अल्लाह तआ़लालाई प्रिय होस् । यसप्रकार आख़िरत बन्नेछ तथा त्यहाँ त्यसको तिमीलाई प्रतिकार एवं प्रतिफल प्राप्त हुन्छ ।

[4]अर्थात् संसारका उचित कुराहरुमा पनि सन्तुलनका साथ व्यय गर । संसारका उचित वस्तुहरु के हुन् ? खाद्य, वस्त्र, घर एवं विवाह आदि । अर्थ यो हो कि जुनप्रकार तिमीमाथि तिम्रो प्रभुको अधिकार छ, त्यसैप्रकार तिम्रो आफ्नो प्राण, श्रीमती, बच्चाहरु एवं अतिथिहरु आदिको पनि अधिकार छ । प्रत्येक अधिकारीलाई त्यसको अधिकार देउ।

[5]अल्लाहले तिमीलाई धन प्रदान गरी तिमीमाथि उपकार गरेको छ, तिमी जीवहरुमाथि व्यय गरी उनीहरुमाथि उपकार गर ।

[6]अर्थात् तिम्रो उद्देश्य धर्तीमा आतङ्क (उपद्रव) फैलाउनु नहोस् । त्यसैप्रकार जीवहरुका साथ सद्व्यवहारको ठाउँ दुर्व्यवहार नगर, न पाप गर कि यी सबै कुराहरुबाट आतङ्क फैलाउन्छ ।

[7]यी शिक्षाहरुको उत्तरमा उसले यो भन्यो । उसको प्रयोजन यो हो कि मलाई धनार्जन तथा व्यापारको जुन दक्षता छ, यो धन त त्यसको परिणाम एवं फल हो, अल्लाहको कृपा तथा दयाको यससँग के सम्बन्ध छ ? दोस्रो अनुवाद यो गरिएको छ कि अल्लाहले

عِنْدِیْ ؕ اَوَلَمْ یَعْلَمْ اَنَّ اللّٰہَ قَدْ اَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهٖ مِنَ الْقُرُوْنِ مَنْ هُوَ اَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَّ اَكْثَرُ جَمْعًا ؕ وَلَا یُسْـَٔلُ عَنْ ذُنُوْبِهِمُ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿۷۸﴾

(अहिलेसम्म उसलाई यो ज्ञात भएन कि अल्लाह (तआ़ला) ले त्यसभन्दा पूर्व धेरै वस्तीवालाहरुलाई विध्वस्त गरिदिए, जो त्यसभन्दा अत्याधिक शक्तिशाली तथा अत्याधिक धनवान थिए,[1] तथा पापीहरुसित उनका पापहरुको सोधपूछ यस्तो समयमा गरिंदैन ।[2]

मलाई यो धन प्रदान गरेको छ तब उसले आफ्नो ज्ञानका कारण दिएको छ कि म योग्य छु तथा मेरो लागि उसले यो रुचाएको छ । जस्तो अन्य स्थानमा मनुष्यहरुको एउटा अन्य कथन अल्लाह तआ़लाले वर्णन गरेको छ :"जब मनुष्यलाई दुख पुग्दछ त हामीलाई पुकार्दछ, अनि जब हामी उसलाई आफ्नो अनुकम्पा प्रदान गर्दछौं तब भन्दछ," ﴿إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ﴾

"मलाई यो वरदान यसकारण प्राप्त भयो कि अल्लाहको ज्ञानमा म यसको योग्य थिएँ ।" (सूर: अल-क़सस-७८)

एक अन्य स्थानमा भने: "जब हामी मनुष्यहरुमाथि दुखका पश्चात आफ्नो दया गर्दछौं तब भन्दछ ।" ﴿هٰذَا لِي﴾ أى هذا أستحقه

"यो त मेरो अधिकार हो" (सूर: हा.मीम.अस्सजदा:-५०) (इब्ने क़सीर)

केही विद्वानहरु भन्दछन् कि कारुनलाई कीमया (स्वर्ण बनाउनु) को ज्ञान थियो, यहाँ यही तात्पर्य छ, यसै ज्ञानको आधारमा उसले यति धन कमाएको थियो । परन्तु इमाम इब्ने क़सीर यस ज्ञानलाई सर्वथा झूठ तथा धोका भन्दछन् । कुनै व्यक्तिमा यस कुराको शक्ति छैन कि त्यसले कुनै वस्तुको वास्तविकतालाई परिवर्तित गर्न सकोस् । यसकारण कारुनको लागि पनि यो सम्भव थिएन कि त्यसले अन्य धातुहरुलाई परिवर्तित गरी स्वर्ण बनाउन सक्थ्यो तथा यसप्रकार थुप्रै धन एकत्रित गर्थ्यो ।

[1]अर्थात् वल तथा धनको अधिकता यो श्रेष्ठताको कारण होइन । यदि यस्तो भएको भए पूर्वकालीन समुदाय नष्ट हुँदैनथे । यसकारण कारुनले आफ्नो धनमाथि घमण्ड गर्नु तथा त्यसलाई आफ्नो श्रेष्ठताका कारण भन्नुको कुनै औचित्य छैन ।

[2]अर्थात् जब पाप यति अधिक संख्यामा होस् कि उनका कारण त्यो यातनाको पात्र घोषित होस् त उनीसित सोधपूछ गरिंदैन, सहसा उनलाई समातिहालिनेछ ।

فَخَرَجَ عَلٰى قَوْمِهٖ فِىْ زِيْنَتِهٖ ؕ قَالَ الَّذِيْنَ يُرِيْدُوْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا يٰلَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَاۤ اُوْتِىَ قَارُوْنُ ۙ اِنَّهٗ لَذُوْ حَظٍّ عَظِيْمٍ ۞

(७९) अतः (कारून) पूरा शोभाका साथ[1] आफ्नो समुदायको जमघटमा निस्क्यो,[2] त सांसारिक जीवनलाई रुचाउनेहरुले भने कि काश हामीलाई कुनै प्रकार त्यो प्राप्त हुन्थ्यो जो कारूनलाई दिइएको छ, यो त निकै नै सौभाग्यशाली छ ।

وَقَالَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ اللّٰهِ خَيْرٌ لِّمَنْ اٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ۚ وَلَا يُلَقّٰهَاۤ اِلَّا الصّٰبِرُوْنَ ۞

(८०) तथा ज्ञानीहरुले उनलाई सम्झाए कि खेदको कुरो छ, उत्तम वस्तु त त्यो हो जो पुण्यको रुपमा उनलाई प्राप्त हुनेछ जो अल्लाहमाथि ईमान सुदृढ गर्छन् तथा पुण्यका काम गर्दछन् ।[3] यो कुरा उनैको हृदयमा पारिन्छ जो धैर्यवान् तथा सहनशील हुन्छन् ।

فَخَسَفْنَا بِهٖ وَبِدَارِهِ الْاَرْضَ ۗ فَمَا كَانَ لَهٗ مِنْ فِئَةٍ

(८१) (अन्ततः) हामीले उसलाई त्यसको महलसहित धर्तीमा धसाइदियौं,[4] तथा अल्लाहका अतिरिक्त

[1]अर्थात् शोभा एवं श्रृङ्गार तथा सेवक एवं कर्मचारीहरुसँग ।

[2]यी भन्ने को थिए ? हे विद्वानका निकट ईमानवाल नै थिए जो उसको धन तथा अहंकारको प्रदर्शनबाट प्रभावित भएका थिए तथा केहीका निकट काफ़िर थिए ।

[3]अर्थात् जोसित धर्मको ज्ञान थियो तथा संसार एवं त्यसको प्रदर्शनको मूल वास्तविकतासित परिचित थिए, उनीहरुले भने कि यो के हो, केही पनि होइन । अल्लाहले ईमान भएका तथा सत्कर्मीहरुका लागि जो प्रतिफल तथा पुण्य राखेको छ, त्यो त्यसभन्दा कैयन् अधिक उत्तम छ । जस्तो हदीस कुद्सीमा छ, अल्लाह तआला भन्दछ : "मैले आफ्ना पुण्यकर्मी भक्तहरुका लागि यस्ता-यस्ता कुरा तयार गरेको छु जसलाई कुनै आँखाले देखेन, कुनै कानले सुनेन तथा न कसैको ज्ञानमा आयो ।" (अल-बुख़ारी किताबुत तौहीद, मुस्लिम किताबुल ईमान, बाब अदना अहलिल जन्नः मंजिलतन्)

[4]अर्थात् يُلَقّٰهَا मा ها सर्वनाम कथनतिर फर्कन्छ तथा यो कथन अल्लाहको हो । यदि उसलाई ज्ञानीहरुकै कथनापूरक मानिन्छ भने ها को संकेत स्वर्गतिर हुनेछ अर्थात् स्वर्गका अधिकारी ती धैर्यवान नै हुनेछन् जो सांसारिक मायामोहबाट अलग तथा आख़िरतका जीवनमा रुचि राख्नेहरु हुनेछन् ।

[5]अर्थात् कारूनलाई यसका घमण्डका कारण त्यसका महल तथा कोषसहित धर्तीमा धसाइयो । हदीसमा छ, रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "एउटा व्यक्ति आफ्नो लुँगी (धोती) धर्तीमा घिसार्दै गइराखेको थियो

يَنْصُرُوْنَهٗ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنْتَصِرِيْنَ ﴿٨١﴾

कुनै गिरोह (समूह) उसको सहायताका लागि तयार भएन न त्यो स्वयं आफूलाई बचाउने मध्येबाट हुनसक्यो ।

وَاَصْبَحَ الَّذِيْنَ تَمَنَّوْا مَكَانَهٗ بِالْاَمْسِ يَقُوْلُوْنَ وَيْكَاَنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَاۤءُ مِنْ عِبَادِهٖ وَيَقْدِرُۚ لَوْلَاۤ اَنْ مَّنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَاۜ وَيْكَاَنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الْكٰفِرُوْنَ ﴿٨٢﴾

(८२) तथा जो मानिस हिजोसम्म उसको पदसम्म पुग्ने आशा गरिराखेका थिए, उनीहरु आज भन्नथाले कि के तिमी देख्दैनौ[1] कि अल्लाह (तआला) नै आफ्ना भक्तहरुमध्ये जसलाई चाहन्छ जीविका अधिक गरिदिन्छ तथा कम पनि, यदि अल्लाह (तआला) हामीमाथि उपकार नगरेको भए त हामी पनि धसाइदिन्थ्यौं,[2] के देख्दैनौ कि कृतघ्नहरुलाई कहिल्यै सफलता प्राप्त हुँदैन ।[3]

تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِيْنَ لَا يُرِيْدُوْنَ عُلُوًّا

(८३) परलोकको यो (रमणीय) घर हामी उनैका लागि निर्धारित गर्दछौं जो धर्तीमा अहङ्कार एवं गर्व गर्दैनन्, न उपद्रव

(अल्लाहलाई उसको यो अहङ्कार राम्रो लागेन) तथा उसलाई धर्तीमा धसाइदियो । त्यो केयामतसम्म धर्तीमा भाँसिदै जानेछ ।" (अल-बुख़ारी किताबुल लिबास)

[1] مكان सित तात्पर्य त्यो सांसारिक मान-मर्यादा हो जो संसारमा कसैलाई सामयिक रुपले प्राप्त हुन्छ, जस्तो कारूनलाई प्राप्त भएको थियो । अर्थ यो हो कि कारुनको जस्तो धन तथा वैभवका अभिलाषीहरुले जब कारुनको शिक्षाप्रद परिणाम देखे पश्चात भने कि धन-सम्पत्ति यस कुराको प्रमाण होइन कि अल्लाह तआ़ला त्यस धनवानसित प्रसन्न पनि छ । के तिमीले देखेनौ कि अल्लाह तआ़ला धन कसैलाई अधिक दिन्छ तथा कसैलाई कम । यसको सम्बन्ध त्यसको इच्छा, विवेक तथा नीतिसित छ, जसलाई उसका अतिरिक्त कोही जान्दैन । धनको बाहुल्यता उसको प्रसन्नताको तथा धनको कमी उसको अप्रसन्नताको प्रमाण होइन, न यो श्रेष्ठताको माप नै हो ।

[2] अर्थात् हामी पनि त्यस दुष्परिणाममा पुग्थ्यौ जसमा कारुन पुग्यो ।

[3] अर्थात् कारुनले धन पाएर कृतज्ञताको सट्टा कृतघ्नता तथा अवज्ञाको मार्ग अपनायो त हेरिहाल उसको दुष्परिणाम पनि कस्तो भयो ?

فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾

को इच्छा राख्दछन् । तथा परहेज़गारहरु (संयमीहरु) का लागि अत्यन्त उत्तम प्रतिफल छ ।[1]

مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا ۖ وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

(८४) जो व्यक्ति पुण्य ल्याउनेछ उसलाई त्यसभन्दा उत्तम प्राप्त हुनेछ[2] तथा जो पाप लिएर आउनेछ त यस्ता कुकर्म गर्नेहरुलाई उनका त्यसै कर्मको प्रतिफल प्रदान गरिनेछ जो उनीहरु गर्दथे ।[3]

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ ۚ قُل رَّبِّي

(८५) जुन (अल्लाह) ले तपाईंमाथि कुर्आन अवतरित गरेको छ[4] त्यो तपाईंलाई पुन: प्रथम स्थानमा ल्याउनेछ ।[5] भनिदिनुस् कि

[1] عُلُوًّ को अर्थ हो अत्याचार तथा अति, अरु मानिसहरुभन्दा आफूलाई श्रेष्ठ तथा उच्च ठान्नु तथा कहलाउनु, गर्व, अहङ्कार तथा घमण्ड गर्नु तथा فساد को अर्थ हो अनर्थ मानिसहरुको माल हडप गर्नु अथवा अवज्ञा गर्नु कि यी दुवै कुराहरुबाट धर्तीमा उपद्रव फैलिन्छ । आदेश भयो कि अल्लाहसित भय गर्नेहरुका कर्म तथा आचरण यी त्रुटि एवं पापहरुबाट शुद्ध हुन्छन् तथा अभिमानको साटो उनमा विनम्रता, अवहेलनाको साटो आज्ञाकारिता हुन्छ तथा आख़िरतको घर (स्वर्ग) तथा सुपरिणाम उनैको पक्षमा आउनेछ।

[2]अर्थात् कमसेकम प्रत्येक भलाई (पुण्यको प्रतिफल) दसगुना अवश्य प्राप्त हुनेछ, तथा जसको लागि अल्लाह चाहन्छ यसभन्दा पनि अधिक र अझ बढी प्रदान गर्नेछ।

[3]अर्थात् भलाईको प्रतिफल त बढाएर दिइनेछ तर पापको प्रतिफल पापकै समान नै प्राप्त हुनेछ । अर्थात् भलाईको परिणाममा अल्लाहको दया तथा कृपाको तथा नराम्रोको परिणाममा त्यसको न्यायको प्रदर्शन हुनेछ ।

[4]अर्थात् यसको पाठ तथा यसको प्रचार-प्रसार तपाईंको कर्तव्य हो ।

[5]अर्थात् तपाईंको जन्मस्थल मक्का, जहाँबाट तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई निस्कन बाध्य गरिएको थियो । आदरणीय इब्ने अब्बासबाट उधृत सहीह बुख़ारीमा यसको यही व्याख्या प्राप्त हुन्छ । अत: हिज़रतको आठ वर्ष पश्चात अल्लाहको यो वचन पूरा भयो तथा तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले आठ हिज़रीमा विजयी रुपमा मक्का नगरमा प्रवेश गर्नुभयो । केही विद्वानहरुले معاد सित तात्पर्य केयामत लिएका छन् । अर्थात केयामतका दिन तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई आफूतिर फर्काउनेछ तथा रिसालतको प्रचारको विषयमा सोध्नेछ ।

أَعْلَمُ مَن جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨٥﴾

मेरो प्रभु त्यसलाई पनि राम्ररी जान्दछ जो मार्गदर्शन ल्याएको छ तथा त्यसलाई पनि जो खुल्ला विचलनमा छ ।[1]

وَمَا كُنتَ تَرْجُو أَن يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾

(८६) तथा तपाईंले त कहिल्यै यो सोच्नु पनि भएन कि तपाईंतिर किताब अवतरित गरिनेछ[2] तर यो तपाईंको प्रभुको कृपाले (अवतरित भयो) ।[3] अब तपाईं कदापि काफ़िरहरुको सहायक नहुनुहोस् ।[4]

وَلَا يَصُدُّنَّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ

(८७) (ध्यान रहोस् कि) यी काफ़िरहरु तपाईंलाई अल्लाहका आयतहरुको प्रचार गर्नबाट रोक्न नसकून्[5] यसपश्चात कि यो तपाईंतिर

[1]यो मूर्तिपूजकहरुको त्यस उत्तरमा छ जो उनीहरु नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई उनका पैतृक एवं प्रचलित धर्मबाट विमुख हुनका कारण पथभ्रष्ट ठान्दथे । भन्नुभयो, "मेरो प्रभु राम्ररी जान्दछ कि पथभ्रष्ट म हूँ जो अल्लाहको तर्फबाट प्रकाश लिएर आएको छु अथवा तिमी हौ अल्लाहको तर्फबाट आएको प्रकाशलाई स्वीकार गरिराखेका छैनौ ?"

[2]अर्थात् नबूअतभन्दा पूर्व तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को विचारमा पनि थिएन कि तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई रिसालतका लागि रोजिनेछ तथा तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि अल्लाहको किताब अवतरित हुनेछ ।

[3]अर्थात् यो नबूअत तथा किताबले सुशोभित गर्नु अल्लाहको विशेष कृपाको फल हो, जो तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि भयो । यसबाट ज्ञात भयो कि नबूअत कुनै यस्तो कुरा होइन जसलाई परिश्रम, प्रयत्न तथा प्रयासले प्राप्त गरिँदै आइरहेको होस् । अपितु यो सर्वथा अल्लाहको एउटा वरदान थियो । अल्लाह तआला जसलाई चाहयो आफ्ना भक्तहरु मध्येबाट नबूअत तथा रिसालतले सुशोभित गर्दैरहयो । यहाँसम्मकि परम आदरणीय मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यस स्वर्णिम श्रृङ्खलाको अन्तिम कडी घोषित गरी त्यसलाई समाप्त गरिदिइयो ।

[4]अब यस अनुग्रह तथा अल्लाहको कृपाको कृतज्ञता तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) यसप्रकार व्यक्त गनुस् कि काफ़िरहरुको सहायता तथा पक्षधर नबन्नुहोस् ।

[5]अर्थात् यी काफ़िरहरुका कुरा उनका यातनाहरु तथा उनको तर्फबाट धर्म प्रचार-प्रसारमा विघ्न पार्न तपाईंलाई कुर्आनका पाठ तथा त्यसका प्रचार-प्रसारबाट नरोकिदेऊन् । बरु

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٨٧﴾

अवतरित गरियो, त आफ्नो प्रभुतिर आमन्त्रित गर्दैरहनुस् तथा शिर्क गर्नेहरु (मिश्रणवादीहरु) मध्येको नहुनुस् ।

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ ۘ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ۚ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

(८८) तथा अल्लाह (तआ़ला) को सँग कुनै अन्य देवतालाई नगुहार्नु,[१] अल्लाह (तआ़ला) बाहेक कोही अन्य पूजनीय छैन, प्रत्येक वस्तु नाशवान छ परन्तु उसैको मुख[२] उसैको शासन छ[३] तथा तिमी उसैतिर फर्काइने छौ ।[४]

तपाईं (रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) पूर्ण एकाग्रताले प्रभुतिर आमन्त्रण गर्ने काम (कार्य) गर्दैरहनुस् ।

[१]अर्थात् कुनै अन्यको इबादत (उपासना) नगर्नु, न प्रार्थनाद्वारा, न भोग-प्रसादले, न बलिद्वारा कि यी सबै उपासना हुन् जो केवल एक अल्लाहका लागि विशेष छन् । कुरआन करीममा विभिन्न स्थानहरुमा अल्लाहका अतिरिक्त कुनै अन्यको इबादतलाई पुकार्नु भनिएको छ, जसको उद्देश्य यसै बिन्दुलाई स्पष्ट गर्नु हो कि अल्लाहका अतिरिक्त कुनै अन्यलाई माध्यमहरुबाट टाढा मानेर पुकार्नु, उनीसित सहायता माँग्नु, विनय तथा प्रार्थनाहरु गर्नु यो उनको इबादत नै हो जसबाट मनुष्य मुश्रिक (अनेकेश्वरवादी) बन्दछ ।

[२] وَجْهَهُ (उसको मुख) सित तात्पर्य अल्लाह हो । अर्थात् अल्लाहका अतिरिक्त प्रत्येक वस्तु नश्वर छ ।

﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ * وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

"धर्तीमा जो छन् सबै समाप्त हुनेहरु हुन् । मात्र तिम्रो प्रभुको मुख जो महानता एवं जो सम्मान भएको छ, शेष रहनेछ ।" (सूर: अर्रहमान-२६, २७)

[३]अर्थात् उसैको निर्णय, जो त्यो चाहन्छ, लागू हुन्छ तथा उसैको आदेश जसको त्यो इच्छा गर्दछ, चल्छ ।

[४]ताकि त्यसले सत्कर्मीहरुलाई उनको पुण्यको प्रतिफल तथा कुकर्मीहरुलाई उनको कुकर्मको दण्ड देओस् ।

सूरतुल अनक़बूत-२९

سُورَةُ الْعَنْكَبُوتِ

सूर: अनक़बूत मक्कामा अवतरित भयो तथा यसका उनान्सत्तरी आयतहरु तथा सात रूकूअ छन् ।

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु, जो अति दयालु एवं अति कृपालु छ ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

(१) अलिफ. लाम. मीम.

الٓمٓ ①

(२) के मानिसहरुले यो सोचेका छन् कि उनको केवल यस कथनमा कि हामीले ईमान कायम गरेका छौं उनीहरु बिना परीक्षा लिइ नै छाडिदिनेछन् ?[1]

أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوٓا أَن يَقُولُوٓا ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ②

(३) उनीभन्दा पूर्वका मानिसहरुलाई पनि राम्ररी जाँच्यौं,[2] निःसन्देह अल्लाह (तआला) उनीहरुलाई

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا

सूर: अल-अनक़बूतको व्याख्या :

[1]अर्थात् यो विचार कि केवल मुखले ईमान स्वीकार गर्नुका पश्चात परीक्षा नलिई उनलाई छोडिदिइनेछ, सही छैन । बरु उनलाई प्राण एवं धनका दुख तथा अन्य परीक्षाहरुद्वारा जाँचिनेछ ताकि राम्रो-नराम्रोको, सत्य-असत्यको, ईमान भएका तथा द्वयवादीबारे थाहा हुनसकोस् ।

[2]अर्थात् यो अल्लाहको नियम हो जो आदिदेखि चलिआइराखेको छ । यसकारण त्यसले यस सम्प्रदायको ईमान भएकाहरुको पनि परीक्षा लिनेछ जुनप्रकार पूर्वका समुदायहरुको परीक्षा गरियो । यी आयतहरुका अवतरण हुनुको विशेषताको कथनमा आउँछ कि सहावा किराम (नवीका सहचर) ले त्यस अत्याचार तथा क्रुरताको शिकायत (गुनासो) गरे जसका लक्ष्य मक्काका काफ़िरहरुतिरबाट उनीहरु बनेका थिए तथा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित दुआ (प्रार्थना) गर्नुको प्रार्थना गरे ताकि अल्लाह उनको सहायता गरोस् । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि यो आतङ्क तथा यातना त ईमान भएकाहरुका इतिहासको भाग हो । तिमीभन्दा पूर्व केही ईमान भएकाहरुको यो दशामा पुऱ्यायो कि उनलाई एउटा खाडल खनेर त्यसमा उभ्याई उनको टाउकोमा करौंती चलाइयो जसबाट उनका शरीर दुई भागमा विभाजित भए यसैप्रकार फलामका काइंयो उनको मांशमा हड्डीहरुसम्म पुऱ्याइयो परन्तु यी यातनाहरुले सत्य धर्मबाट विचलित गर्न सफल भएनन् । (सहीह बुख़ारी किताब अहादिसिल अम्बिया) आदरणीय अम्मार, उनकी माता आदरणीया सुमय्या तथा पिता आदरणीय यासिर, आदरणीय सुहेब, आदरणीय बेलाल तथा आदरणीय मिक़दाद

وَلَيَعْلَمَنَّ الْكٰذِبِيْنَ ۝٣

पनि जानिहाल्नेछ जो सत्य भन्दछन् तथा उनीहरुलाई पनि जानिहाल्नेछ, जो झूठा छन् ।

اَمْ حَسِبَ الَّذِيْنَ يَعْمَلُوْنَ السَّيِّاٰتِ اَنْ يَّسْبِقُوْنَا ؕ سَآءَ مَا يَحْكُمُوْنَ ۝٤

(४) के जो कुकर्म गरिराखेका छन्, उनीहरुले यो ठानेका छन् कि उनीहरु हाम्रा नियन्त्रणबाट बाहिर हुनेछन् ?[1] यिनीहरु कस्तो नराम्रो विचार गरिराखेका छन् ।[2]

مَنْ كَانَ يَرْجُوْا لِقَآءَ اللّٰهِ فَاِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ لَاٰتٍ ؕ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ۝٥

(५) जसलाई अल्लाहसित साक्षात्कारको आशा छ, त्यो अल्लाहद्वारा निर्धारित गरिएको समय निश्चित आउनेछ,[3] त्यो सर्वश्रेष्ठ, सर्वज्ञाता छ ।[4]

وَمَنْ جَاهَدَ فَاِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهٖ ؕ

(६) तथा प्रत्येक प्रयत्न गर्नेले आफ्नै हितका लागि प्रयत्न गर्दछ । निःसन्देह

आदि (رضي الله عنهم) माथि इस्लामका प्रारम्भिक कालमा जुन अत्याचार तथा कष्ट पुऱ्याइए, ती इतिहासका पानाहरुमा सुरक्षित छन् । यी घटनाहरु नै यी आयतहरु अवतरित हुनुका कारण बने । तैपनि शब्दहरुको सामान्यताको आधारमा केयामत सम्मका ईमानवाला यसमा सम्मिलित छन् ।

[1]अर्थात् हामीबाट भाग्न सफल हुनेछन् तथा हाम्रो पकडमा आउन सक्नेछैनन्, यस्तो हुनेछैन ।

[2]अर्थात् अल्लाहका विषयमा यिनी कुन भ्रममा लिप्त छन्, जबकि त्यो सबै वस्तुहरुमाथि सामर्थ्यवान छ तथा प्रत्येक कुरोसित अवगत पनि । अनि त्यसको अवहेलना गरी त्यसको पकड तथा यातनाबाट कसरी भाग्न सक्नेछन् ?

[3]अर्थात् जसलाई आख़िरतमा विश्वास छ तथा त्यो प्रतिफल एवं पुण्यको आशाले सत्कर्म गर्दछ अल्लाह तआलाले त्यसका आशाहरु पूर्ण गर्नेछ तथा त्यसलाई त्यसका कर्महरुको पूरा प्रतिफल प्रदान गर्नेछ, किनकि केयामत निश्चित रुपले भएर नै रहनेछ तथा अल्लाहको न्यायलयको स्थापना अवश्य हुनेछ ।

[4]त्यो भक्तहरुका कुरा एवं प्रार्थनाहरु सुन्नेवाला तथा उनका गुप्त तथा प्रकट सबै कर्महरुको ज्ञाता छ । त्यसका अनुसार त्यसले फल तथा दण्ड पनि अवश्य दिनेछ ।

إِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعٰلَمِيْنَ ⑥

अल्लाह (तआला) सबै जगत्का सबैबाट निस्पृह छ ।[1]

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّاٰتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ اَحْسَنَ الَّذِيْ كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ⑦

(७) तथा जसले विश्वास गरे तथा (सुन्नतका अनुरुप) राम्रा कर्म गरे, हामी उनका सबै पापहरुलाई उनीबाट समाप्त गरिदिनेछौं तथा उनका सत्कर्महरुको उत्तम प्रतिफल दिनेछौं ।[2]

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ

(८) हामीले प्रत्येक मनुष्यलाई आफ्नो माता-पितासित सद्व्यवहार गर्नुको शिक्षा दिएका छौं,[3]

[1]यसको अर्थ त्यही हो जो ﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ﴾ (सूर: जासिया-१५) को हो, अर्थात जसले सत्कर्म गर्नेछ त्यसको लाभ उसैलाई हुनेछ। अन्यथा अल्लाह तआलालाई त भक्तहरुका कर्मको कुनै आवश्यकता छैन । यदि सम्पूर्ण धर्तीका मानिस अल्लाहसित भय गर्ने (संयमी) बन्छन् भने त त्यसको राज्यमा शक्ति एवं विस्तार हुनेछैन तथा सबै अवहेलना गर्ने बन्छन् भने उसको राज्यमा अलिकति पनि कमी आउने छैन । शब्दहरुका आधारमा यिनमा काफिरहरुसित धर्मयुद्ध गर्नुको पनि आदेश सम्मिलित छ कि यो पनि एकप्रकारको सत्कर्म नै हो ।

[2]अर्थात् यस कुराको उपरान्त कि अल्लाह तआला सम्पूर्ण सृष्टिबाट निस्पृह छ, त्यसैले केवल आफ्नो कृपा तथा दयाले ईमानवालाहरुलाई उनका कर्मअनुसार प्रतिफल प्रदान गर्नेछ तथा एक-एक सत्कर्मका लागि कैयन् गुना प्रतिकार एवं पुण्य प्रदान गर्नेछ।

[3]कुर्आन करीमका विभिन्न स्थानहरुमा अल्लाह तआलाले आफ्नो एकता तथा इबादतको आदेश दिनुका साथै माता-पितासित सद्व्यवहार गर्नमाथि जोड दिइएको छ, जसबाट यस कुराको स्पष्टीकरण हुन्छ कि एकेश्वरवादका माँगहरुलाई उचित रुपमा त्यही बुझ्नसक्छ तथा निर्वाह गर्न सक्दछ जो माता-पिताको आज्ञा पालन तथा सेवा माँगहरुलाई बुझ्दछ तथा निर्वाह गर्दछ । जो व्यक्ति यो कुरा बुझ्न असमर्थ छ कि संसारमा उसको अस्तित्व माता-पिताको संयोगको परिणाम तथा उसको पालन-पोषण उनको असीमित कृपा एवं प्रेमको फल हो यसकारण मैले उनको सेवामा कुनै कमी तथा आज्ञा पालनमा उद्दण्डता गर्नुहुँदैन, त्यो अवश्य सृष्टिको स्रष्टालाई बुझ्न तथा त्यसको एकेश्वरवाद तथा इबादतका नियमहरु निर्वाह गर्नुमा पनि असमर्थ र हनेछ । यसैकारण हदीसहरुमा पनि माता-पितासँग सद्व्यवहार गर्नुमा बडो बल दिइएको छ एक हदीसमा माता-पिताको प्रसन्नता तथा उनको अप्रसन्नतालाई प्रभुको प्रसन्नता तथा अप्रसन्नताको कारण भनिएको छ ।

حُسْنًا ۖ وَإِن جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ⑧

तर यदि उनीहरु यो प्रयत्न गर्दछन् कि तिमी मसँग त्यसलाई सम्मिलित गर जसको तिमीलाई ज्ञान छैन त उनको भनाइ नमान,[1] तिमी सबैलाई फर्कि मतिरै आउनुछ, अनि म प्रत्येक त्यस कुरासित जो तिमी गर्दथ्यौ, तिमीलाई अवगत गराउनेछौं ।

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ⑨

(९) तथा जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका कार्य गरे, उनीहरुलाई हामीले आफ्ना पुण्य आत्मा भक्तहरुमा गर्नेछौं ।[2]

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ ۖ وَلَئِن جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ

(१०) तथा केही यस्ता पनि छन् जो (मुखले) भन्दछन् कि हामीले ईमान कायम गरेका छौं तर जब अल्लाहको मार्गमा कुनै दुख आइपर्दछ त मानिसहरुद्वारा कष्ट दिने कुरोलाई अल्लाह तआलाको यातनाको समान बनाउँदछन्,[3] परन्तु यदि

---

[1]अर्थात् माता-पिता यदि शिर्कको आदेश दिन्छन् (तथा त्यसैमा अन्य पापहरुको आदेश पनि सम्मिलित छ) तथा त्यसका लागि विशेष प्रयत्न पनि गर्दछन् (जस्तो कि مجاهدة शब्दबाट स्पष्ट छ) त्यसका आदेशहरुको पालन गर्नु हुँदैन, किनकि «لَا طَاعَةَ لِأَحَدٍ فِي مَعْصِيَةِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى» (मुसनद अहमद भाग ५ पृष्ठ ६६ तथा अल-सहीहः लिल-अलबानी संख्या १७९) "अल्लाहको अवहेलनामा कसैको आज्ञाको पालन छैन ।" यस आयतको अवतरण हुनुको विशेषतामा आदरणीय सअ्द बिन अबी वक्क़ासको घटना आउँछ कि उनी मुसलमान हुनु पश्चात उनकी माताले भनिन् कि म न भोजन गर्नेछु न पानी पिउने छु यहाँसम्मकि मरिहाल्नेछु अथवा तिमीले मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नबूअतलाई अस्वीकार गरिदेउ, अन्त्यमा उनी आफ्नी माताको मुख बलपूर्वक खोलेर खुवाउँथे, जसको पश्चात यो आयत अवतरित भयो । (सहीह मुस्लिम, तिर्मिजी सूरः अल-अनकबूतको व्याख्या)

[2]अर्थात् यदि कसैका माता-पिता मूर्तिपूजक हुन्छन् भने ईमानवाला पुत्र पुण्य गर्नेहरुसँग हुनेछ, माता-पिताको साथ होइन । यसकारण चाहे माता-पिता संसारमा उसको अत्यन्त निकट भएपनि उसको धार्मिक प्रेम ईमानवालाहरुसित नै थियो, जसका कारण المرء مع من أحب का अधीन त्यो सत्कर्मीहरुको समूहमा हुनेछ ।

[3]यसमा अवसरवादी अथवा क्षीण ईमानवालाको अवस्था वर्णन गरिएको छ कि ईमानका कारण उनलाई कष्ट पुग्दछ, त अल्लाहको यातना जस्तै त्यो उनका लागि असहनीय

أَوَلَيْسَ اللّٰهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعٰلَمِينَ ⑩

अल्लाहको सहायता आउँछ त[1] भन्दछन् कि हामी त तिमीहरुकै साथमा छौं,[2] के संसारका सबै मानिसहरुका हृदयमा जे-जति छ, त्यसबाट अल्लाह तआला परिचित छैन ?[3]

وَلَيَعْلَمَنَّ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنٰفِقِينَ ⑪

(११) तथा जसले ईमान कायम गरे अल्लाह उनलाई पनि जानेर (प्रकट गरेर) रहनेछ तथा द्वयवादीहरुलाई पनि जानेर (प्रकट गरेर) रहनेछ ।[4]

हुन्छ । परिणामस्वरुप उनीहरु ईमानबाट मुख फर्काउन्छन् तथा सर्वधारणको धर्म धारण गर्दछन् ।

[1]अर्थात् मुसलमानहरुलाई विजय तथा प्रभुत्व प्राप्त होस् ।

[2]अर्थात् तिम्रा धार्मिक भाई हुन् । यो त्यही विषय हो जो अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णित गरिएको छ कि ती मानिसहरु तिमीलाई हेरिरहन्छन्, यदि तिमीलाई अल्लाहको तर्फबाट विजय प्राप्त हुन्छ त भन्दछन् कि हामी तिम्रो साथमा थिएनौं, तथा यदि परिस्थितिहरु काफिरहरुको पक्षमा हुन्छन् त (काफिरहरुसित गएर भन्दछन्) कि के हामीले तिमीलाई घेरेका थिएनौ तथा मुसलमानहरुबाट तिमीलाई बचाएका थिएनौं । (सूर: अन्निसा-१४१)

[3]अर्थात् के अल्लाह ती कुरालाई जान्दैन जो तिम्रा हृदयमा छन् तथा तिम्रा अन्त: करणहरुमा लुकेका छन् यद्यपि मुखले मुसलमानहरुका साथी हुनुका कुरा गर्दछौ ।

[4]यसको अर्थ हो कि अल्लाह तआलाले सुख तथा कष्ट दिएर परीक्षा लिनेछ ताकि अवसरवादी एवं ईमान भएकाहरुमा अन्तर स्पष्ट हुनजाओस् । जो दुबै परिस्थितिहरुमा अल्लाहको आज्ञाको पालन गर्नेछ, त्यो ईमानवाला हो तथा जो केवल प्रसन्नता तथा सुखमा आज्ञापालन गर्नेछ त यसको अर्थ यो हो कि त्यो केवल आफ्नो स्वार्थ सिद्धिको अधीन छ, अल्लाहको होइन । जुनप्रकारले अन्य स्थानमा आदेश गऱ्यो :

﴿ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتّٰى نَعْلَمَ الْمُجٰهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصّٰبِرِينَ وَنَبْلُوَا أَخْبَارَكُمْ ﴾

"हामीले तिम्रो अवश्य परीक्षा लिनेछौं ताकि हामी जानीहालौं कि तिमीमध्ये सहनशील, धर्मयोद्धा एवं धैर्यवान को छ तथा तिम्रा अन्य परिस्थितिहरु पनि जाँच्नेछौं ।" (सूर: मोहम्मद-३१)

ओहुदका युद्धका पश्चात जसमा मुसलमान जाँच तथा परीक्षाको संकटबाट गुजार्नु परेको थियो, आदेश गऱ्यो :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُم بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُم مِّن شَيْءٍ ۖ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ⑫

(१२) तथा काफिरहरुले ईमान भएकाहरुसित भने कि तिमी हाम्रो मार्गको अनुसरण गर तिम्रा पाप (को बोझ) हामी उठाइहाल्नेछौं,[1] जबकि उनी तिनीहरुको पापमध्ये केही पनि उठाउनेवाला थिएनन्, यिनी त केवल झूठा छन् ।[2]

وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ ۖ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ⑬

(१३) हो, यिनीहरु आफ्ना बोझ अवश्य उठाउनेछन् तथा आफ्ना बोझहरुका साथ अन्य बोझ पनि,[3] तथा जे-जति झूठ रचिराखेका छन् ती सबै उनीहरुसित सोधपूछ हुनेछ ।

﴿ مَّا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ﴾

"अल्लाह तआला यस्तो छैन कि ईमानवालाहरुलाई त्यस अवस्थामा छाडिदेओस् जसमा तिमी छौ, यहाँसम्मकि त्यो अपवित्रलाई पवित्रबाट अलग गरिदिन्छ ।" (सूरः आले-इमरान १७९)

[1]अर्थात् तिमी त्यसै पूर्वहरुका धर्मतिर फर्किजाउ जसमा हामी अहिलेसम्म दृढ छौं, यसकारण कि त्यही धर्म सत्य छ। यदि यस प्रचलित धर्मका अनुसार कर्म गर्नबाट तिमी पापी हुनेछौ भने हामी त्यसका उत्तरदायी छौं, त्यो बोझ हामी आफ्ना काँधमा उठाउनेछौं ।

[2]अल्लाह तआलाले भन्नुभयो कि यिनीहरु झूठा हुन् । केयामतका दिन त यस्तो हुनेछ कि त्यहाँ कोही कसैको बोझ उठाउने छैन । ﴿ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ﴾ "कुनै भारी उठाउनेवालाले कसको भारी उठाउने छैन ।" त्यहाँ त एक मित्र अर्को मित्रलाई वास्ता गर्नेछैन चाहे उनका बीच अत्यन्त घनिष्टता नै किन नहोस् ।

﴿ وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴾

"कुनै मित्रले आफ्नो मित्रलाई सोध्ने छैन ।" (सूरः अल-मआरिज-१०)

﴿ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ﴾ (सूरः फातिर-१८)

[3]अर्थात् यी कुफ्रका अगुवा तथा अधर्मका प्रचारक आफ्नै बोझ उठाउने छैनन्, बरु ती मानिसहरुका पापहरुको बोझ पनि तिनीमाथि हुनेछ जो उनका प्रयत्नहरुका कारण पथभ्रष्ट भएका थिए । यो विषय सूरः अल-नहल-२५ मा पनि गुज्रिसकेको छ । हदीसमा छ, जो मार्गदर्शनतिर आमन्त्रित गर्दछ, त्यसको लागि आफ्ना पुण्यहरुको अतिरिक्त ती मानिसहरुका पुण्यको पनि प्रतिफल प्राप्त हुनेछ जो त्यसको कारण केयामतसम्म सन्मार्गको अनुसरण गर्नेछन्, यस बिना कि उनको प्रतिकारमा कुनै कमी होस्, तथा जो पथभ्रष्टताका प्रचारक हुनेछ, त्यसको लागि आफ्ना पापहरुका अतिरिक्त ती मानिसहरुका पापको पनि बोझ हुनेछ जो केयामतसम्म त्यसका कारण पथभ्रष्टताको मार्ग अपनाउने हुनेछन्, यसबिना कि उनका पापहरुमा कुनै कमी होस् । (अबू दाऊद किताबुल सुन्नः बाबु लुजुमिस सुन्नः, इब्ने माजा अल-मोकद्दमः बाबु मन् सन्न सुन्नतन हसनतन औ सय्येअतन) यसै नियमका आधारमा केयामतसम्म

عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣﴾

झूठ रचिराखेका छन् ती सबै उनीहरुसित सोधपूछ हुनेछ ।

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٤﴾

(१४) तथा हामीले नूह (अलैहिस्सलाम) लाई उनका समुदायतिर पठायौं, उनी तिनीहरुबीच साढे नौं सय वर्षसम्म रहे ।[1] त्यस पश्चात उनीहरुलाई तूफ़ानले आई समात्यो तथा उनी थिए पनि अत्याचारी ।

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٥﴾

(१५) अनि हामीले उनलाई तथा डुङ्गामा भएकालाई मुक्ति दियौं तथा हामीले यस घटनालाई सम्पूर्ण संसारका लागि शिक्षाको संकेत बनाइदियौं ।

وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾

(१६) तथा इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) ले पनि आफ्नो समुदायसित भने कि अल्लाह (तआला) को इबादत गर तथा उसित तर्सदै गर, यदिं तिमीमा बुद्धि छ भने यही तिम्रो लागि ठीक छ ।

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ

(१७) तिमी त अल्लाह तआलाका अतिरिक्त मूर्तिहरुको पूजापाठ गरिरहेका छौ, तथा झूठा कुरा आफ्नै मनले रच्ने गर्दछौ ।[2] (सुन !) जे-जसको

अत्याचारले हत्या गरिइएका रक्तको पाप आदमका प्रथम पुत्र (क़ाबील) माथि हुनेछ, यसकारणकि सर्वप्रथम उसैले अनर्थ हत्या गरेको थियो । (मुसनद अहमद भाग १ पृष्ठ ३८३ वक़्द अख़रजहुल जमाअ: सवा अबी दाऊद मिनतुरुक)

[1]क़ुरआनका शव्दहरुवाट ज्ञात हुन्छ कि यो उनका आमन्त्रण तथा प्रचार-प्रसारको आयु हो । उनको पूरा आयु कति थियो, त्यसलाई स्पष्ट गरिएन । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि चालीस वर्ष नबूअतभन्दा पूर्व तथा साठी वर्ष तूफानका पश्चात यसमा सम्मिलित गरियून् ।अन्य पनि कैयन् कथन छन् ।والله أعلم بالصواب

[2]أوثان बहुवचन हो وَثَن को, जसरी أصنام बहुवचन हो صَنَم को । दुबैको अर्थ मूर्ति हो । केही ज्ञाताहरु भन्दछन्, صنم (सनम) सुन, चाँदी, पित्तल तथा पत्थरको मूर्तिलाई तथा وَثَن मूर्तिलाई पनि तथा चूनाको पत्थर आदिबाट बनाइएका स्थानहरुलाई पनि भन्दछन् । تَخْلُقُونَ إِفْكًا को एक अर्थ हो تكذبون كِذبًا जस्तो कि मूल पंक्तिको अनुवादबाट स्पष्ट छ । दोस्रो अर्थ हो تعملونها و تنحتونها لِلإفك झूठा उद्देश्यका लागि उनलाई निर्मित गर्दछौ तथा गढ्छौ । भावार्थका अनुसार दुबै अर्थ ठीक छन् । अर्थात् अल्लाहलाई छाडेर तिमी जुन मूर्तिहरुको पूजा गर्दछौ,

تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُوْنَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوْا عِنْدَ اللّٰهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوْهُ وَاشْكُرُوْا لَهٗ ۭ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ⑰

(तिमी अल्लाह (तआला) का अतिरिक्त पूजा-पाठ गर्दैरहेका छौ, उनीहरु त तिम्रो जीविकाका स्वामी होइनन्,अत: तिमी अल्लाह तआलासित नै जीविका माँग तथा उसैको इबादत गर एवं उसैको कृतज्ञता व्यक्त गर,[1] तथा उसैतिर तिमी फर्काइनेछौ ।[2]

وَاِنْ تُكَذِّبُوْا فَقَدْ كَذَّبَ اُمَمٌ مِّنْ قَبْلِكُمْ ۭ وَمَا عَلَى الرَّسُوْلِ اِلَّا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ⑱

(१८) तथा यदि तिमी झुठ्लाउँछौ त तिमीभन्दा पूर्वका समुदायले पनि झुठ्लाएका छन्,[3] तथा रसूलको कर्तव्य त मात्र स्पष्टरुपमा पुऱ्याइदिनु नै हो ।[4]

ती पत्थरबाट बनाइएका हुन्, तिनीहरु सुन्न पनि सक्दैनन् न देख्न सक्छन्, न हानि पुऱ्याउन सक्छन् न लाभ । आफ्नै मनले तिमीले निर्मित गरेका हौ, उनको सत्यताको कुनै प्रमाण तिमीसित छैन । अथवा यी मूर्तिहरु ती हुन् जसलाई तिमी आफ्नै हातले निर्मित गर्दछौ तथा जब उनमा विशेष रुप तथा आकार आउँछ त तिमी ठान्दछौ कि यिनीहरुमा ईश्वरीय अधिकार आइहालेका छन् तथा उनीसित तिमी आशान्वित भई उनलाई कष्टनिवारक तथा संकटमोचन भन्दछौ ।

[1]अर्थात् जब यी मूर्तिहरु तिम्रो जीविका उपार्जनका साधनहरुमध्ये कसैको पनि स्वामी होइनन्, न वर्षा गर्न सक्दछन्, न धर्तीमा वृक्ष उमार्न सक्दछन् तथा न सूर्यको ताप प्रदान गर्न सक्दछन् तथा न तिमीलाई त्यो शक्ति प्रदान गर्न सक्दछन् कि जसलाई तिमी प्रयोग गरी प्रकृतिको यी वस्तुहरुबाट लाभान्वित हुन्छौ, त तिमी जीविका अल्लाहबाटै माँग, उसैको उपासना (इबादत) तथा उसैको कृतज्ञता व्यक्त गर ।

[2]मरेर तथा पुन: जीवित भई जब उसैतिर फर्कनुछ, उसैको सदनमा उपस्थित हुनुछ त उसलाई छोडी तिमी अरुहरुका द्वारमा आफ्नो मस्तक किन निहुराउँछौ ? त्यसका अतिरिक्त अरुहरुको इबादत किन गर्दछौ, अरुहरुलाई आवश्यकता पूर्ति गर्ने तथा कष्टनिवारक किन ठान्दछौ ?

[3]यो आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामको पनि कथन हुनसक्छ, जुन उनले आफ्नो समुदायसित भनेका थिए। अथवा अल्लाह तआलाको कथन हो, जसमा मक्कावासीहरुलाई सम्बोधन छ तथा यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिइराखिएको छ कि यदि मक्काका काफिर तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई झुठ्लाइराखेका छन् भने यसबाट घबराउनुको कुनै आवश्यकता छैन । पैगम्बरहरुसँग यो हुँदै आएको छ। पूर्वका समुदाय पनि रसूललाई झुठ्लाउँथे तथा त्यसको परिणाम पनि विनाश एवं विध्वंसको रुपमा भोग्दै आएका छन् ।

[4]यसकारण तपाईं पनि प्रचार-प्रसारको कार्य गर्दै रहनुस् । त्यसबाट कोही मार्ग पाउँछ अथवा पाउँदैन ।

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ⑲

(१९) के उनीहरुले देखेनन् कि सृष्टिको उत्पत्ति कुन प्रकार अल्लाहले गऱ्यो अनि अल्लाहले त्यसलाई फर्काउनेछ,[1] यो त अल्लाहका लागि अत्यन्त सरल छ ।[2]

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ۚ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑳

(२०) भनिदिनुस् कि धर्तीमा हिंड्डुल गरी हेर त[3] कि कुन प्रकारले अल्लाह (तआ़ला) ले प्रथमत: सृष्टिको उत्पत्ति गऱ्यो अनि अल्लाह तआ़लाले नै अर्को नयाँ उत्पत्ति गर्नेछ । अल्लाह तआ़ला प्रत्येक कुरोमा सामर्थ्यवान छ ।

يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَن يَشَاءُ ۖ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ㉑

(२१) जसलाई चाहन्छ यातना दिन्छ, जसमाथि चाहन्छ दया गर्दछ, सबै उसैतिर फर्काइनेछौ ।[4]

यसको उत्तरदायी तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) होइन, न तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित यस विषयमा सोधिने नै छ, किनकि सन्मार्ग प्रदान गर्नु अथवा नगर्नु यो अल्लाहको अधिकारमा छ, जो आफ्ना नियमानुसार जसमा प्रकाश प्राप्त गर्ने सत्य माँग देख्छ, त्यसलाई मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ, अरुहरुलाई पथ-भ्रष्टताको अन्धकारमा विचलित छाडिदिन्छ ।

[1]एकेश्वरवाद तथा रिसालतका पक्षलाई सिद्ध गर्नुका पश्चात यहाँबाट आख़िरतको विषयमा वर्णन गरिँदैछ, जसलाई काफ़िर अस्वीकार गर्दथे । भन्यो कि प्रथम पटक जन्म दिने पनि त्यही हो जब तिम्रो मूलदेखि अस्तित्व नै थिएन, अनि तिमी देख्ने, सुन्ने तथा बुझ्ने भयौ । अनि जब मृत्यु भई माटोमा मिसिनेछौ, देख्नमा तिम्रो नाम वा चिन्हसम्म रहने छैन, अल्लाह तआ़लाले तिमीलाई पुन: जीवित गर्नेछ ।

[2]अर्थात् यो कुरा तिमीलाई चाहे जति कठिन लागोस् अल्लाहका लागि अत्यन्त सरल छ ।

[3]अर्थात् विश्वमा फैलिएको अल्लाहका निशानीहरु हेर धर्तीमाथि ध्यान देउ, कुन प्रकार त्यसलाई ओछ्यायो ? त्यसमा पर्वत, घाटीहरु, नदीहरु तथा समुद्र बनाए । त्यसैबाट विभिन्न प्रकारका जीविका तथा फल उत्पन्न गऱ्यो । के यी सबै वस्तुहरु यस कुराका प्रमाण होइनन् कि उनलाई उत्पन्न गरिएको हो तथा उनका कोही स्रष्टा छ?

[4]अर्थात् त्यही मूल स्वामी तथा अधिकार भएको हो, त्यससित कोही सोध्न सक्दैन । तैपनि त्यसको यातना तथा कृपा यसै आलस्य हुनेछैन । बरु ती नियमहरुका आधारमा हुनेछ जो उसले त्यसका लागि निर्धारित गरेको छ ।

وَمَآ أَنتُم بِمُعْجِزِينَ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فِى ٱلسَّمَآءِ ۖ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِن وَلِىٍّ وَلَا نَصِيرٍ

(२२) तिमीहरु अल्लाहलाई विवश पार्न सक्दैनौ न धर्तिमा न आकाशमा, अल्लाह बाहेक कोही तिम्रो मददगार र सहयोगी मित्र छैनन् ।

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَـٰتِ ٱللَّهِ وَلِقَآئِهِۦٓ أُو۟لَـٰٓئِكَ يَئِسُوا۟ مِن رَّحْمَتِى وَأُو۟لَـٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

(२३) जुन मानिसहरु अल्लाहका आयात र अल्लाह सँगको भेट (प्रलोक) लाई बिर्सिदिन्छन् उनीहरु मेरो दायाँबाट नाउम्मीद (निराश) होउन्[1], तिनीहरूको लागि दु:खदायी यातना रहेको छ ।

1. अल्लाहको दया र करूणामय प्रेम यस संसारमा सधरणतया सबैको लागि सर्वोपरि रहेको छ, जसमा अविश्वासी आवज्ञाकारी वा आस्थावान मुस्लिम, कपटी वा शुद्ध मनवाला र असल व्यक्ति वा पापी ब्याक्ती सबै एकै सरह फाइदा प्राप्त गरिरहेका छन् । अल्लाह तआला सबैलाई संसारको सम्पूर्ण साधनहरु धनसम्पत्ति र मोजमस्तीका सरसमान प्रदान गरिरहेका छन् यो ईश्वरीय त्यो दया र प्रेम हो जसलाई अल्लाहले कुरआनको एकठाउँमा भनेका छन् "तिम्रा पालनकर्ताले दयालाई आफ्नो लागि अनिवार्य गरेका छन् र मेरो दयाले सम्पूर्ण कुरालाई आफ्नो घेरामा लिइएको छ । (अल् - अन्आम :१२, ५४) तर प्रलोकमा जबकि त्यो दिन पुण्य र पाप कर्मको फैसला र इनामको दिन हुनेछ, मानिसले संसारमा जस्तो कर्मको खेती गरेको हुनेछ त्यस्तै बदला पाउनेछ । अल्लाहको अदालतमा स्पष्ट फैसला हुनेछ । संसारमा जस्तै यदि प्रलोकमा पनि पापी र सज्जनको साथमा एकै सरह व्यवहार गरिन्छ वा दुबै जना बराबर इश्वरीय दयाको भागिदार हुन्छन् भने एकातर्फ अल्लाह निसाफ र दिएको बदला प्रति प्रश्नवाचक चिन्ह उठ्न जान्छ भने अर्कोतर्फ प्रलोकको दिन उद्देश्य नै समाप्त हुनु जान्छ कयामत अर्थात् प्रलोकको दिन अल्लाहले स्थापना गर्ने नै छन कि पुण्यकर्म कर्णलाई उचित बाला दिँदै स्वर्ग प्रदान गरियोस् र पाप कर्म गर्नेलाई पनि उचित बदलालिंदै नर्कमा होमियोस् अतः त्यसकारण त्यो दिन अल्लाहको दया प्रेम असल कर्म गर्ने मात्र अस्थावानहरु को निम्ति विशेष हुनेछ । जसरी यहाँ पनि भनिएको छ कि जुन व्यक्तिहरू अल्लाहका आयातहरू र उनी सित हुने साक्षात कारलाई इन्कार (झुठा ठहर) गरे त्यस्ता व्यक्तिहरु नै अल्लाहको दयाबाट निराश भए अर्थात् उनीहरूको हिस्सामा अल्लाहको दया र प्रेम त्यो हुनेछैन सुरह आअराफमा यसले यसरी उल्लेख गरिएको छ: "तथा हामीहरूको नाममा यस संसारमा पनि भलाई (पुण्य) लेखिदेउ तथा परलोकमा पनि हामी तिमीतिरै ध्यान केन्द्रित गर्दछौं । अल्लाह (तआला) भन्दछ कि म आफ्नो प्रकोप उसैमाथि घटित गर्दछु जसमाथि चाहन्छु । तथा मेरो कृपाको परिधिमा प्रत्येक वस्तु छ । तसर्थ त्यो कृपा उनीहरूको नाममा अवश्य लेख्नेछु जो अल्लाहसित तर्सन्छन् तथा ज़कात (धर्मदान) दिन्छन् तथा जो हाम्रा आयतहरू प्रति विश्वास गर्दछन् ।" (अल्-आराफ : १५६)

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِۦٓ إِلَّآ أَن قَالُوا۟ ٱقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنجَىٰهُ ٱللَّهُ مِنَ ٱلنَّارِ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) उनका समुदायको उत्तर यसको अतिरिक्त केही थिएन कि भन्नथाले यसलाई मारिहाल अथवा यसलाई पोलिहाल ।[1] अन्ततः अल्लाह (तआला) ले उनलाई आगोबाट बचाइहाल्यो,[2] यसमा ईमान भएकाहरुका लागि धेरै निशानीहरु छन् ।

وَقَالَ إِنَّمَا ٱتَّخَذْتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ أَوْثَٰنًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ ثُمَّ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَىٰكُمُ ٱلنَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّٰصِرِينَ ﴿٢٥﴾

(२५) (आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलाम) भने कि तिमीले जुन मूर्तिहरु (देवताहरु) को पूजा अल्लाहका अतिरिक्त गरेका छौ, उनीहरुलाई तिमीले आफ्ना सांसारिक मित्रताका कारण बनाएका छौ ।[3] तिमी सबै कयामतका दिन एक-अर्काबाट इन्कार गर्नेछौ एवं एक-अर्कालाई धिक्कार्न थाल्नेछौ,[4] तथा तिमी सबैको वासस्थान नरकमा हुनेछ तथा तिमीलाई सहायता गर्ने कोही हुनेछैन ।

[1]यी आयतहरु भन्दा पूर्व आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामको कथाको वर्णन भइराखेको छ । अब पुनः त्यसको शेष भाग वर्णन गरिंदैछ, मध्येमा प्रसांगिक रुपमा अल्लाह एक हुने कुरो तथा त्यसका सामर्थ्य एवं शक्तिको वर्णन गरिएको छ । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि यो सबै आदरणीय इब्राहीमका भाषणको भाग हो, जसमा उनले एकेश्वरवाद तथा परलोकलाई सिद्ध गर्नका निम्ति तर्क प्रस्तुत गरेका छन्, जसका कुनै उत्तर जब उनका समुदायका मानिसहरुबाट आएन त उनले यसको उत्तर अत्याचार तथा आतङ्कवादी गतिविधिहरुबाट दिए, जसको वर्णन यस आयतमा छ कि यसको वध गर अथवा पोलिदेउ । अतः उनीहरुले आगोको एउटा ठूलो खाल्डो तयार गरी आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामलाई ठूला-ठूला पत्थर फ्याँकिने यन्त्रद्वारा त्यसमा फ्याँकिदिए ।

[2]अर्थात् अल्लाहले त्यस आगोलाई फूलवारीका रुपमा परिवर्तित गरी आफ्ना भक्त इब्राहीमलाई अल्लाहले बचाए, जस्तो कि सूरः अम्बियामा वर्णित भयो ।

[3]अर्थात् यी तिम्रा सामुदायिक मूर्तिहरु हुन् जो तिम्रा एकता तथा आपसका मित्रताका आधार हुन् । यदि तिमी यिनका पूजा छाडिदिन्छौ भने त तिम्रा समाज तथा मित्रताका श्रृङ्खला टुट्नेछन् ।

[4]अर्थात् कयामतका दिन तिमी एक-अर्काका खण्डन तथा मित्रताको साटो एक-अर्कालाई धिक्कार्नेछौ । भक्त देवतालाई धिक्कार्नेछ तथा देवता, भक्तसित घृणाको प्रदर्शन गर्नेछ ।

فَاٰمَنَ لَهٗ لُوۡطٌ ۘ وَقَالَ اِنِّىۡ مُهَاجِرٌ اِلٰى رَبِّىۡ ؕ اِنَّهٗ هُوَ الۡعَزِيۡزُ الۡحَكِيۡمُ ﴿۲۶﴾

(२६) त त्यस (आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलाममाथि) (आदरणीय) लूत (अलैहिस्सलाम) ले ईमान स्वीकार गरे,[1] तथा भने कि म आफ्नो प्रभुतिर स्थानान्तरण गर्दछु ।[2] त्यो अत्यन्त प्रभावशाली एवं दूरदर्शी छ ।

وَوَهَبۡنَا لَهٗۤ اِسۡحٰقَ وَيَعۡقُوۡبَ وَجَعَلۡنَا فِىۡ ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالۡكِتٰبَ وَاٰتَيۡنٰهُ اَجۡرَهٗ فِى الدُّنۡيَا ۚ وَاِنَّهٗ فِى الۡاٰخِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِيۡنَ ﴿۲۷﴾

(२७) तथा हामीले उसलाई (इब्राहीमलाई) इसहाक तथा याकूब प्रदान गर्‍यौं तथा हामीले नबूअत तथा किताब उनका सन्तानमा नै पारिदियौं[3] तथा हामीले संसारमा पनि त्यसलाई पुण्य (प्रतिफल) दियौं,[4] तथा परलोकमा त त्यो सदाचारीहरुमध्ये हुनेछ ।[5]

[1]आदरणीय लूत, आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामका भाइका पुत्र थिए, यिनले आदरणीय इब्राहीममाथि ईमान स्वीकार गरे । तत्पश्चात उनलाई पनि 'सदूम' का क्षेत्रमा नबी बनाएर पठाइयो ।

[2]यो आदरणीय इब्राहीमले भने तथा केही विद्वानका निकट आदरणीय लूतले तथा केही भन्दछन् कि दुबैले हिज़रत (स्थानान्तरण) गरे । अर्थात जब इब्राहीम तथा उनीमाथि ईमान स्वीकार गर्नेहरुका लागि आफ्नो क्षेत्र 'कोसा' मा जो 'हर्रान' तिर जाँदा 'कूफ़े' को एउटा बस्ती थियो, अल्लाहको इबादत गर्न कठिन भयो त त्यहाँबाट हिज़रत गरी सीरियाका क्षेत्रमा गइहाले । तेस्रो, उनका साथ आदरणीय इब्राहीमकी पत्नी 'सारह' थिइन् ।

[3]अर्थात् आदरणीय इसहाकबाट याकूब भए, जसबाट इस्राईलको सन्तानको वंश चल्यो तथा तिनै मध्येबाट सारा नबी भए तथा किताबहरु आए । अन्तमा परम आदरणीय नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आदरणीय इब्राहीमका दोस्रा पुत्र आदरणीय इस्माईलका वंशमा नबी भए तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम माथि कुर्आन अवतरित भयो ।

[4]यस प्रतिफलसित तात्पर्य सांसारिक जीविका पनि हो तथा शुभ चर्चा (प्रशंसा) । अर्थात संसारमा प्रत्येक धर्मका मानिसहरु (इसाई, यहूदी आदि यहाँसम्मकि मूर्तिपूजक पनि) आदरणीय इब्राहीमको आदर तथा सम्मान गर्दछन् तथा मुसलमान त छन् नै इब्राहीमी धर्मका अनुयायी, उनीहरुकहाँ उनी आदरणीय किन हुनेछैन ?

[5]अर्थात् आख़िरतमा पनि उनी उच्च पदहरुमा आसीन तथा सदाचारी व्यक्तिहरुका समूहमा हुनेछन् । यसै विषयलाई अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ :

﴿ وَءَاتَيْنَٰهُ فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُۥ فِى ٱلْءَاخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴾

"हामीले उसलाई लोकमा पनि राम्रो कुरा दिएका छौं तथा निःसन्देह त्यो परलोकमा पनि सदाचारीहरुमध्ये हुनेछ ।" (सूरः अल-नहल-१२२)

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ ٱلْفَٰحِشَةَ مَا سَبَقَكُم بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा (आदरणीय) लूत (अलैहिस्सलाम) को पनि (चर्चा गर) जबकि उनले आफ्ना समुदायसित भने कि तिमी त त्यस कुकर्ममा लागिसकेका छौ[1] जसलाई तिमीभन्दा पूर्व संसारभरिमा कसैले पनि गरेन ।

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ ٱلرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ ٱلسَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِى نَادِيكُمُ ٱلْمُنكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِۦٓ

(२९) के तिमी पुरुषहरुका पास (कुकर्मका लागि) आउँछौ[२] तथा मार्ग बन्द गर्दछौ[३] तथा आफ्ना आम सभाहरुमा निर्लज्जताका कार्य गर्दछौ ?[४] त त्यसका उत्तरमा त्यसका समुदायले

[1]त्यस कुकर्मसित तात्पर्य त्यही पुरुष सम्लिन छ जसलाई लूतका समुदायका मानिसहरुले सर्वप्रथम गरे, जस्तो कि कुरआनले स्पष्ट गरेको छ ।

[२]अर्थात् तिम्रो कामवासना यस सीमासम्म पुगिसकेको छ कि त्यसका लागि प्राकृतिक विधिहरु तिम्रा निम्ति अपर्याप्त भइसकेका छन् तथा तिमीले अप्राकृतिक विधि अप्नाइसकेका छौ । काम-इच्छाको तृप्तिका लागि प्राकृतिक रुपमा अल्लाह तआलाले पत्नीहरुसित संभोग गर्न अनुमति दिएको छ । त्यसलाई छाडेर यस कार्यका लागि पुरुषहरुको गुँदाको प्रयोग गर्नु अप्राकृतिक तथा अस्वभाविक रीति हो ।

[३]यसको एउटा अर्थ त यो गरिएको छ कि आवत-जावत गर्ने यात्री, आगन्तुक तथा गुज्रनेहरुलाई बलपूर्वक रोकेर तिमी उनीसित असभ्य कार्य गर्दछौ, जसले गर्दा मानिसहरुलाई मार्गबाट गुज्रन कठिन भइसकेको छ तथा मानिस घरहरुमा बसिरहन नै सुरक्षित ठान्छन् । दोस्रो अर्थ यो हो कि तिमी आवत-जावत गर्नेहरुलाई लुट्छौ तथा हत्या गरिदिन्छौ अथवा उद्दण्डताले उनलाई ढुङ्गा हान्दछौ । तेस्रो अर्थ यो गरिएको छ कि मार्गमा नै अभद्र व्यवहार गर्दछौ जसले गर्दा त्यहाँबाट आवत-जावत गर्नेहरुलाई लज्जा हुन्छ । यी सबै परिस्थितिहरुमा मार्ग बन्द हुन्छन् । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ कि कुनै एक कारणको निर्धारिण त कठिन छ, तैपनि उनीहरु कुनै यस्ता कार्य अवश्य गर्दथे जसबाट क्रियात्मक रुपले मार्ग अवरुद्ध हुन्थ्यो । मार्ग अवरुद्ध गर्नुको एक अर्थ वंशको अवरोध पनि गरिएको छ । अर्थात स्त्रीहरुका गुप्ताङ्ग (योनि) को प्रयोगका साटो पुरुषहरुका गुदाका प्रयोग गरी तिमी आफ्ना वंशलाई अवरुद्ध गर्नुमा लागेका छौ । (फ़तहुल क़दीर)

[४]यो असभ्यता (निर्लज्जता) के थियो, त्यसमा पनि विभिन्न कथन छन्, जस्तै मानिसहरुलाई ढुङ्गाले हान्नु, आगन्तुक यात्रीको उपहास तथा अवहेलना गर्नु, सभाहरुमा वायु निकाल्नु, एक-अर्काका समक्ष बाल संभोग गर्नु, शतरंज आदि प्रकारका नराम्रा कुराहरु, रंगीन वस्त्र

إِلَّآ أَن قَالُوا ائْتِنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٩﴾

ले त्यसका अतिरिक्त केही भनेन[1] कि गइहाल, यदि तिमी साँचो छौ भने हाम्रो पास अल्लाहको प्रकोप ल्याउ ।

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴿٣٠﴾

(३०) (आदरणीय) लूत (अलैहिस्सलाम) ले प्रार्थना गरे[2] कि प्रभु ! यस उपद्रवी समुदायमाथि मेरो सहायता गर ।

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُو أَهْلِ هَٰذِهِ الْقَرْيَةِ ۖ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٣١﴾

(३१) तथा जब हामीद्वारा पठाइएका फरिश्ताहरु (आदरणीय) इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) का पास शुभ-सूचना लिएर पुगे, त भने कि हामी यस वस्तीवालाहरुलाई नाश गर्नेछौं ।[3] निःसन्देह यहाँका निवासी पापी छन् ।

قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا ۚ قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَن فِيهَا ۖ لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ

(३२) (आदरणीय इब्राहीमले) भने कि त्यसमा त लूत (अलैहिस्सलाम) छन्, फरिश्ताहरुले भने कि यहाँ जो छन् हामी उनलाई राम्ररी जान्दछौं,[4] लूत तथा उसका परिवारलाई उसकी

(धारण गर्नु आदि । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ, "यो कुनै टाढाको कुरा होइन कि उनीहरु इशारा, कुकर्महरु गर्दैरहेका होऊन् ।"

[1]आदरणीय लूत अलैहिस्सलामले जब उनलाई यी निषेधित कर्महरुबाट रोके त त्यसका उत्तरमा भने........।

[2]अर्थात् जब आदरणीय लूत अलैहिस्सलाम समुदायलाई सुधार्नबाट निराश भए तब अल्लाहसित सहायताको दुआ (प्रार्थना) गरे.....।

[3]अर्थात् आदरणीय लूतको दुआ स्वीकार भयो तथा अल्लाहले फरिश्ताहरुलाई विनाश गर्नको लागि पठाइदियो । ती फरिश्ताहरु पहिला आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामको नजीक गए तथा उनलाई इसहाक अलैहिस्सलाम तथा याकूब अलैहिस्सलामको सम्बन्ध शुभसूचना दिए तथा साथै भने कि हामी लूत अलैहिस्सलामको वस्तीलाई नाश गर्न आएका हौं ।

[4]अर्थात् हामीलाई ज्ञात छ कि भला एवं ईमान भएका को छन् तथा उपद्रवी को ?

كَانَتْ مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٣٢﴾

पत्नीलाई हामी बचाउनेछौं, अवश्य त्यो स्त्री पछि पर्ने मध्येको हो ।[1]

وَلَمَّآ اَنْ جَآءَتْ رُسُلُنَا لُوْطًا سِيْٓءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَّ قَالُوْا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ اِنَّا مُنَجُّوْكَ وَاَهْلَكَ اِلَّا امْرَاَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा पछि जब हाम्रा सन्देशवाहक लूत (अलैहिस्सलाम) का नजिक पुगे त उनी उनका कारण दुखी भए तथा हृदयमा शोक गरे ।[2] सन्देशवाहकहरुले भने कि तपाईं भयभीत नहुनुस् तथा दुखी नहुनुस् हामीले तपाईंलाई तपाईंका सम्बन्धिहरु सहित सुरक्षित गर्नेछौं, परन्तु तपाईंकि पत्नी[3] की त्यो यातनाका लागि शेष रहनेहरुमध्यकी हुनेछ ।

[1]अर्थात् ती पछि रहनेहरु मध्येबाट जसलाई प्रकोपद्वारा नाश गर्नुछ । त्यो ईमान भएकी थिइनन् वरु आफ्ना समुदायकी पक्षधर थिई, यसकारण उसलाई पनि नाश गरियो ।

[2] سِيْٓءَ بِهِمْ को अर्थ हो "उनको पासमा यस्तो वस्तु आयो जो उनलाई नराम्रो लाग्यो तथा त्यसबाट भयभीत भए ।" यसकारण कि लूत अलैहिस्सलामले ती फरिश्ताहरुलाई जो मनुष्यका रुपमा आएका थिए, मनुष्य नै ठाने । भयभीत भए आफ्ना समुदायका दुर्व्यवहार तथा उद्दण्डताका कारण कि यी सुन्दर अतिथिहरुको आगमनको ज्ञान यदि उनलाई भयो भने उनी तिनीहरुसित बलपूर्वक अभद्र व्यवहार गर्नेछन्, जसबाट मेरो अपमान हुनेछ । ضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا : यो संकेत हो असमर्थसित । जस्तै ضَاقَتْ يَدُهُ (हात संकुचित हुनु) संकेत हो निर्धनतासित । अर्थात् यी सुन्दर आकर्षक अतिथिहरुलाई कुकर्मी समुदायबाट बचाउनुको कुनै साधन उनीहरुलाई समभमा आइराखेको थिएन, जसबाट उनी दुखी तथा मनै-मनमा शोकग्रस्त थिए ।

[3]फरिश्ताहरुले आदरणीय लूतको यो चिन्ता तथा शोक एवं दुख देखे त उनीहरुलाई सान्त्वना दिए तथा भने कि तपाईं कुनै प्रकारले दुखी तथा भयभीत नहुनु, हामी अल्लाहको तर्फबाट पठाइएका फरिश्ता हौं । हाम्रो उद्देश्य तपाईंलाई तथा तपाईंका परिवारका मानिसहरुलाई, तपाईंकी पत्नीबाहेक, सुरक्षा दिलाउनु हो ।

إِنَّا مُنزِلُونَ عَلَىٰٓ أَهْلِ هَٰذِهِ ٱلْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ بِمَا كَانُوا۟ يَفْسُقُونَ ﴿٣٤﴾

(३४) हामी यस वस्तीका मानिसहरुमाथि आकाशीय प्रकोप पार्ने भएका छौं[1] यसकारणले कि यिनीहरु उल्लंघनकारी भइराखेका छन् ।

وَلَقَد تَّرَكْنَا مِنْهَآ ءَايَةًۢ بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) तथा हामीले यस वस्तीलाई खुला शिक्षा ग्रहण गर्नका निम्ति निशानी (लक्षण) बनायौं[2] ती मानिसहरुका लागि जो बुद्धि भएका छन् ।[3]

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَٱرْجُوا۟

(३६) तथा मदयनतिर[4] (हामीले) उनका भाइ शोएब (अलैहिस्सलाम) लाई (पठायौं), उनले भने कि हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! अल्लाहको

[1]यस आकाशीय प्रकोपसित तात्पर्य त्यही प्रकोप हो जसद्वारा लूतका समुदायलाई ध्वंस गरियो । भनिन्छ कि जिब्रिल अलैहिस्सलामले उनका वस्तीहरुलाई धर्तीबाट उखेलेर आकाशको उचाईसम्म लगे अनि तिनलाई उनीहरुमाथि नै पल्टाइयो । यसका पश्चात रोडा, पत्थरको वर्षा गरियो तथा त्यस स्थानलाई अति दुर्गन्धित तालमा परिवर्तित गरियो । (इब्ने कसीर)

[2]अर्थात् ढुङ्गाहरुका ती अवशेष जसको वर्षा उनीमाथि गरियो, कालो दुर्गन्धित पानी तथा पल्टिएका वस्तीहरु, यी सबै शिक्षा गर्नका लागि निशानीहरु हुन्, परन्तु कसका लागि ? बुद्धिमानीहरुका लागि ।

[3]यसकारण ती नै कुराहरुमा विचार गर्दछन्, कारण तथा कारकहरुका विश्लेषण गर्दछन् तथा परिणाम एवं लक्षण हेर्छन्, परन्तु जो मानिस बुद्धि एवं समझबाट वञ्चित हुन्छन्, उनीहरुलाई यी वस्तुहरुसित के सम्बन्ध ? उनीहरु त ती पशुहरु समान छन् जसलाई वधका लागि वधशालामा ल्याइन्छ परन्तु उनीहरुलाई आभाससम्म हुँदैन । यसमा मक्काका मूर्तिपूजकहरुका लागि पनि चेतावनी छ कि उनीहरु पनि झुठ्लाउने तथा विरोधका मार्ग अपनाएर त्यसै मूर्खता एवं असतर्कता प्रदर्शन गरिराखेका छन्, जो बुद्धि एवं समझबाट बञ्चित मानिसहरुको व्यवहार छ ।

[4]मदयन आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामको पुत्रको नाम थियो, केही ज्ञाताहरुका निकट यो उनको पौत्रको नाम हो, पुत्रको नाम मदयान थियो । उनैको नामले त्यस कबीला (गोत्त) का नाम पर्न गयो, जो उनैको वंशमा सम्मिलित थियो । यसै मदयन कबीलातिर आदरणीय शोएब अलैहिस्सलामलाई नबी बनाएर पठाइयो । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि मदयन नगरको नाम थियो यो कबीला अथवा नगर लूत अलैहिस्सलामको वस्तीका निकट नै थियो ।

اليَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝٣٦

इबादत (बन्दना) गर, केयामत (प्रलय) का दिनको आशा राख[1] तथा धर्तीमा उपद्रव फैलाउँदै नहिंड ।[2]

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ۝٣٧

(३७) तैपनि उनीहरुले उनलाई झुठ्लाए, अन्तमा उनीहरुलाई भूकम्पले समातिहाल्यो तथा उनीहरु आफ्ना घरहरुमा बसेकै अवस्थामा मृत भए ।[3]

وَعَادًا وَثَمُودَا۟ وَقَد تَّبَيَّنَ لَكُم مِّن مَّسَٰكِنِهِمْ ۖ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ۝٣٨

(३८) तथा हामीले 'आदवाला' तथा 'समूदवालाहरुलाई' पनि (ध्वस्त गर्‍यौं) जसका केही भग्नावशेष तिम्रा समक्ष विद्यमान छन्,[4] तथा शैतानले उनका कुकर्महरुलाई सुसज्जित गरेर देखाएका थिए तथा उनीहरुलाई मार्गबाट रोकिदिएको थियो त्यसका उपरान्त पनि कि यिनीहरु आँखा भएका तथा चतुर थिए ।

[1]अल्लाहको इबादत पश्चात उनीहरुलाई आख़िरतको स्मरण गराइयो या त यसकारण कि उनीहरु आख़िरत (परलोक) मा विश्वास गर्दैनथे, अथवा यसकारण कि उनीहरु त्यसलाई बिर्सिसकेका थिए तथा पापहरुमा लीन थिए तथा जो समाज आख़िरतलाई बिर्सिदिन्छ, त्यो पापमा निर्भीक हुन्छ, जस्तै आजकल मुसलमानहरुको बहुमतको अवस्था छ ।

[2]नाप-तौलमा कमी तथा मानिसहरुलाई कम दिनु, यो रोग सामान्यरुपले व्याप्त थियो तथा पाप गर्नुमा पनि उनीहरुलाई भय थिएन, जसबाट धर्तीमा आतङ्क व्याप्त भएको थियो ।

[3]आदरणीय शोएब अलैहिस्सलामका कुरा एवं भाषणको उनीमाथि कुनै प्रभाव भएन । अन्त्यमा बादलहरुको छायाँ भएका दिन जिब्रीलका एक तीब्र चित्कारले धर्तीमा कम्पन उत्पन्न भयो, जसबाट उनका हृदय उफ्रेर आँखामा आइपुगे तथा उनको मृत्यु भयो । उनी घोप्टिएको अवस्थामा शेष रहे ।

[4]आदका समुदायको वस्ती अहकाफ़, हज़्रमूत (यमनको लाल सागरको तटीय भाग) का निकट तथा समूदको वस्ती हिज्र जसलाई आजकल मदायन स्वालेह भन्दछन्, हिजाज़को उत्तरमा छ । यी क्षेत्रहरुसित अरबहरुका व्यापारिक यात्राहरु हुने गर्दथे, यसकारण यी वस्तीहरु उनका लागि अपरिचित होइन बरु परिचित थिए ।

[5]अर्थात् उनीहरु बुद्धिमान तथा चतुर थिए । परन्तु धर्मका विषयमा उनीहरुले आफ्ना बुद्धि एवं समझका प्रयोग गरेनन् । यसकारण यो बुद्धि एवं समझ उनका कुनै काम आएन।

(३९) तथा क़ारून, फ़िरऔन तथा हामानलाई पनि, उनीहरुका पास (आदरणीय) मूसाले खुल्ला चमत्कार लिएर आएका थिए,[1] तैपनि उनीहरुले धर्तीमा घमण्ड गरे, परन्तु हामीभन्दा अगाडी बढ्नेहरु हुन सकेनन् ।[2]

وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ ۖ وَلَقَدْ جَاءَهُم مُّوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ ﴿٣٩﴾

(४०) अनि त हामीले प्रत्येकलाई त्यसको पापको आपदामा समात्यौं,[3] तिनीहरुमध्ये केहीमाथि हामीले ढुङ्गाहरुको वर्षा गर्‍यौं,[4] उनीहरुमध्ये केहीलाई तीब्र ध्वनिले समात्यो,[5] उनीहरुमध्ये केहीलाई हामीले धर्तीमा धसाइंदियौं[6] तथा

فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُم مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُم مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُم

[1]अर्थात् प्रमाण एवं चमत्कारको उनीमाथि कुनै प्रभाव परेन तथा निरन्तर अहंकारी बनिरहे, अर्थात् ईमान तथा अल्लाहको भयको मार्गलाई अपनाउनबाट विमुख भए ।

[2]अर्थात् हाम्रो पकडबाट बचेर जान सकेनन् तथा हाम्रो यातनाको पकडमा आएर नै रहे । एउटा अन्य अनुवाद छ, "यिनी कुफ्रमा अघि बढ्नेहरु थिएनन्" बरु उनीभन्दा पूर्व पनि धेरै समुदाय गुज्रिसकेका छन्, जसले त्यसैप्रकार कुफ्र तथा अहङ्कारको मार्ग अपनाएका थिए ।

[3]अर्थात् यी वर्णित मध्येबाट प्रत्येकको, उनका पापहरुका कारण हामीले पकड गर्‍यौं ।

[4]यो आदका समुदाय थियो, जसमाथि अति तीव्र हावाहरुको प्रकोप आयो । यी वायुहरु धर्तीबाट ढुङ्गा उडाएर उनीमाथि वर्षाउँथे । अन्तमा उनको तीव्रता यति बढ्यो कि उनलाई उडाएर आकाशसम्म लैजान्थे तथा उनलाई उल्टो पारी बजार्थे, जसबाट उनका शिर अलग तथा शेष भाग अलग हुन्थे जस्तो कि उनीहरु खजुरका खुकुला तनाहरु जस्तो । (इब्ने कसीर) । केही व्याख्याकारहरुले حاصبا का चरितार्थ लूतको समुदायलाई भनेका छन् । परन्तु इमाम इब्ने कसीरले यसलाई सही मानेका छैनन् तथा आदरणीय इब्ने अब्बासतिर सम्बन्धित कथनको क्रमान्तर भनेका छन् ।

[5]यो आदरणीय स्वालेहको समुदाय समूद हो, जसलाई उनका भनाई अनुसार ढुङ्गाको एउटा चट्टानबाट ऊटनी निकालेर देखाइयो । परन्तु ती अत्याचारीहरुले ईमान स्वीकार गर्नुको साटो त्यस ऊटनीलाई नै मारिदिए, जसको तीन दिन पश्चात उनीमाथि तीब्र चित्कारको प्रकोप आयो, जसले उनको आवाज तथा चाललाई शान्त गरिदियो ।

[6]यो क़ारून हो जसलाई धन-द्रव्यको कोष प्रदान गरिएको थियो । परन्तु यो यस गर्वमा लिप्त भयो कि त्यो धन-धान्य यस कुराको प्रमाण हो कि म अल्लाहकहाँ सम्मानित तथा आदरणीय छु,

فَمِنْهُمْ مَّنْ أَغْرَقْنَا ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٠﴾

उनीहरुमध्ये केहीलाई हामीले पानीमा डुबाइदियौं,[1] अल्लाह तआ़ला यस्तो थिएन कि उनीमाथि अत्याचार गर्दथ्यो बरु यिनीहरु नै आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गर्दथे ।[2]

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا ۖ وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنكَبُوتِ ۖ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

(४१) जसले अल्लाह (तआ़ला) का अतिरिक्त अन्यलाई कार्यक्षम (ईश्वर) निर्धारित गरेका छन्, उनको उदाहरण माकुराको समान छ कि त्यसले पनि एउटा घर बनाउँछ, यद्यपि सबै घरहरुभन्दा अधिक कमजोर घर माकुराको घर नै छ[3] काश, उनीहरु यो कुरा बुझ्थे ।

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ مِن شَيْءٍ ۚ

(४२) अल्लाह (तआ़ला) ती सबै वस्तुहरुलाई जान्दछ जसलाई उनी उसका अतिरिक्त

मलाई मूसाको कुरालाई स्वीकार गर्नुको के आवश्यकता छ ? अत: उसलाई उसका कोष तथा महलहरुसहित धर्तीमा धँसाइयो ।

[1]यो फ़िरऔन हो जो मिश्र देशका राजा थिए, तर सीमा उल्लंघन गरी आफूलाई भगवान (उपास्य) घोषित गरिदियो, आदरणीय मूसामाथि ईमान स्वीकार गर्नबाट तथा उनका समुदाय इस्राईलका सन्तानलाई, जसलाई उसले दास बनाएको थियो, स्वतन्त्र गर्नबाट इन्कार गरिदियो । अन्तमा एक प्रात: उसलाई उसका सम्पूर्ण सेनासहित भूमध्यसागर (कुल्जुम) मा डुबाइयो ।

[2]अर्थात् अल्लाहको गुण होइन कि त्यसले अत्याचार गरोस् । त्यसकारण पूर्वकालीन समुदाय, त्यसमाथि प्रकोप आयो, मात्र यसकारण ध्वंस भए कि कुफ्र एवं शिर्क तथा झुठ्लाउन एवं पाप जस्ता कर्म गरी उनीहरुले स्वयं नै आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गरेका थिए ।

[3]अर्थात् जुनप्रकार माकुराको जाल (घर) अत्यन्त क्षीण तथा अस्थाई हुन्छ, हातको अलिकति संकेतले त्यो नष्ट हुनजान्छ, अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुलाई आफ्नो कार्यक्षम तथा कष्टनिवारक, ठान्नु पनि बिल्कुल त्यसै समान छ, अर्थात् सर्वथा व्यर्थ छ, किनकि उनी पनि कसैका काम आउन सक्दैन । यसकारण अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुका सहारा पनि माकुराका जाल सरह सर्वथा अस्थाई छन् । यदि यिनी सुदृढ तथा लाभप्रद भएको भए यी देवता पूर्वकालीन समुदायहरुलाई बचाइहाल्थे परन्तु संसारमा हेरिहाले कि तिनीहरुले उनीहरुलाई बचाउन सकेनन् ।

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٢﴾

गुहारिराखे तथा त्यो अत्यन्त प्रभावशाली एवं तत्वज्ञ छ ।

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ ۖ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा हामी यी उदाहरणहरुलाई मानिसहरुका लागि वर्णन गर्दैछौं,[1] तथा यिनीहरुलाई केवल ज्ञान भएकाले नै बुझ्न सक्दछन् ।[2]

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾

(४४) अल्लाह तआलाले आकाशहरु तथा धर्तीलाई हित तथा सत्यका साथ सृष्टि गरेको छ,[3] ईमान भएकाहरुका लागि त यसमा बडो ठूलो निशानी (प्रमाण) छ ।[4]

[1]अर्थात् उनीहरुलाई असतर्कताका स्वप्नबाट जागृत गर्न, शिर्कको वास्तविकताबाट सचेत गर्न तथा मार्गदर्शन गर्नका लागि ।

[2]यस ज्ञानसित तात्पर्य अल्लाहको, त्यसका धार्मिक विधानहरुका तथा ती आयतहरु एवं तर्कहरुको ज्ञान हो जसमाथि विचार तथा चिन्तन-मनन गर्नाले मनुष्यलाई अल्लाहको ज्ञान प्राप्त हुन्छ तथा प्रकाशको मार्ग प्रशस्त हुन्छ ।

[3]अर्थात् व्यर्थ तथा उद्देश्यहीन होइन ।

[4]अर्थात् अल्लाहको अस्तित्व, त्यसका सामर्थ्य तथा ज्ञान एवं नीतिको तथा त्यसपछि त्यसै प्रमाणबाट उनी यस परिणाममा पुग्दछन् कि सृष्टिमा उसका अतिरिक्त कोही पूज्य छैन, कोही आवश्यकता पूर्ति गर्ने तथा संकटहारी छैन ।